

בנק אגוד בע"מ

דוח מפורט על סיכונים –

גילוי לפי נדבך 3

ומידע נוסף על סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

בנק אגוד
UNION BANK

	תוכן עניינים
4	רקע.....
4	עיקרון הגילוי.....
4	מידע צופה פני העתיד.....
6	תחולת היישום
7	יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1).....
8	מסגרת הוראות רגולטוריות.....
8	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA).....
14	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים.....
18	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1).....
21	הרכב ההון
21	הרכב ההון הפיקוחי (CC1).....
26	הלימות ההון.....
28	תכנון ההון ויעדי ההון.....
30	יחס המינוף
30	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1).....
31	יחס המינוף (LR2).....
32	סיכון אשראי
32	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA).....
37	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1).....
37	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2).....
38	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB).....
47	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC).....
48	שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3).....
48	סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית.....
52	סיכון אשראי של צד נגדי
52	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA).....
53	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1).....
53	הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2).....
53	חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3, CCR8).....
53	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5).....
53	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6).....
54	סיכון שוק
54	ניהול סיכון השוק (MRA).....
55	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1).....
56	אמידת סיכוני השוק ובקרתם.....
59	סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
59	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי.....
60	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.....
64	סיכון מניות
65	סיכון הנזילות
65	יחס כיסוי הנזילות (LIQ1).....
66	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA).....
68	ניהול סיכון הנזילות.....
72	סיכון תפעולי
72	ניהול הסיכונים התפעוליים.....
73	מערכות המידע והמחשוב של הבנק.....
74	ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע.....
76	המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום.....
77	סיכונים אחרים
77	סיכון ציזות.....
78	סיכון משפטי.....
78	סיכון מוניטין.....
79	סיכון אסטרטגי.....
79	סיכון סביבתי.....
81	תגמול
81	גילוי איכותי על התגמול (REMA).....

88	תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים
88	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
89	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
91	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

רשימת טבלאות

7	טבלה 1: יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
18	טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
20	טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון
22	טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)
25	טבלה 5: דוח תנועה רבעונית בהרכב ההון הפיקוחי
30	טבלה 6: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
31	טבלה 7: יחס המינוף (LR2)
37	טבלה 8: איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
41	טבלה 9: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד
43	טבלה 10: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון
44	טבלה 11: חשיפה למדינות זרות – מאוחד
46	טבלה 12: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
48	טבלה 13: שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)
49	טבלה 14: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P (CRD)
49	טבלה 15: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
51	טבלה 16: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
53	טבלה 17: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
53	טבלה 18: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
55	טבלה 19: סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
57	טבלה 20: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח
60	טבלה 21: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
61	טבלה 22: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
61	טבלה 23: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
62	טבלה 24: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
64	טבלה 25: דרישות הון בגין קבוצות של מניות
65	טבלה 26: יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
66	טבלה 27: יחס כיסוי נזילות – גילויים נוספים (LIQA)
67	טבלה 28: הרכב נכסים נזילים באיכות גבוהה
70	טבלה 29: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים
82	טבלה 30: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק
	טבלה 31: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים
86	(REM1)
86	טבלה 32: תשלומים מיוחדים (REM2)
87	טבלה 33: תגמול נדחה (REM3)
	טבלה 34: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
88	טבלה 35: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
89	טבלה 36: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים
91	

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רישיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981. מניות הבנק רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי המניות העיקריים בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים (31 בדצמבר 2019):

22.92%	שלמה אליהו אחזקות בע"מ ²
21.65%	ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ^{1,3}
3.12%	ישעיהו לנדאו נכסים (1998) בע"מ ³
16.5%	נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ ^{1,4}
6.36%	נכסי שרודר בע"מ ⁴
4.20%	אליהו 1959 בע"מ

1. מהווים את גרעין השליטה בבנק (העומד נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים על 33% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק, ומתחלק באופן שווה בין חבריו, 16.5% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לכל אחד).
2. ביום 29 באוקטובר 2012 חדלה שלמה אליהו אחזקות בע"מ להוות חלק מגרעין השליטה בבנק בעקבות השלמת רכישת השליטה במגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ על ידי מר שלמה אליהו באמצעות אליהו 1959 בע"מ (לשעבר אליהו חברה לביטוח בע"מ), הכל כמפורט בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו".
3. חברות בשליטת מר ישעיהו לנדאו ז"ל. ביום 25 בנובמבר, 2018 נפטר מר ישעיהו לנדאו, המחזיק בהיתר שליטה בבנק, במסגרת גרעין השליטה בבנק, כנזכר לעיל.
4. מוחזקות בחלקים שווים על ידי ד"ר יעל אלמוג-זכאי וגב' רות מנור.

לבנק 35 סניפים הפזורים ברחבי הארץ (הכוללים מרכז לבנקאות פרטית). הבנק מספק ללקוחותיו מגוון שרותי בנקאות. בהתאם לנתונים שפורסמו בדוחות כספיים מאוחדים של כלל הבנקים בישראל ליום 31 בדצמבר 2019, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת הבנקאית בישראל.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי"), ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

עיקרון הגילוי

הדוח המפורט על הסיכונים כולל מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם. הדוח כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל, כפי המפורט בנדבך 3 להוראות (להלן: "נדבך 3"), ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (להלן: "FSF") ודרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות משימה לשיפור הגילוי (להלן: "EDTF") שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (להלן: "FSB") לשיפור הגילוי על הסיכונים בתאגידים בנקאיים. בנוסף, במסגרת הגילוי נכללו דרישות גילוי נוספות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:

- המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
- המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מידע צופה פני העתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח על הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "תחזית", "תכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצון", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. השימוש בביטויים צפוי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי. המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2017. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

בנק אגוד לישראל בע"מ אינו מחזיק בחברות בנות בנקאיות, לאור זאת הדרישות של הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות באזל 3, מיושמות ברמה מאוחדת בלבד.

ככלל, דרישות ההון של הבנק מבוססות על הדוחות הכספיים המאוחדים שלו, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

על פי כללי החשבונאות המקובלים, חברות בנות הנשלטות במישרין או בעקיפין על-ידי הבנק מאוחדות בדוחות הכספיים, בעוד שלמטרות פיקוח על הון, חלים לעתים כללי איחוד שונים. יחד עם זאת, ליום 31 בדצמבר 2019 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת הגילוי בדוח זה מוצג על בסיס מאוחד בלבד ומבוסס על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים של הבנק, ובהתאמות המתחייבות מיישום הוראות באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).

לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ראה ביאור 14 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה, בדוח הכספי השנתי לשנת 2019 ומידע נוסף בפרק על ממשל תאגידי.

יצוין, כי מתכונת הגילוי של דוח זה הותאמה לדרישות הוראות הדיווח לציבור 651 – "דרישות הגילוי של נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים".

יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

גילוי על פי נדבך 3

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1) טבלה 1: יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א	
	31.12.2018	31.3.2019	30.6.2019	30.9.2019	31.12.2019	על בסיס מאוחד, ליום:
במיליוני ש"ח						
הון זמין						
2,621	2,718	2,769	2,737	2,703	2,600	1 הון עצמי רוברד 1 ¹
2,482	2,588	2,649	2,626	2,703	2,600	הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
2,621	2,718	2,769	2,737	2,703	2,600	2 הון רוברד 1 ¹
2,482	2,588	2,649	2,626	2,703	2,600	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
3,551	3,648	3,704	3,533	3,513	3,387	3 הון כולל 1 ¹
3,264	3,372	3,441	3,399	3,387	3,387	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
נכסי סיכון משוקללים						
24,636	24,518	24,574	25,468	25,187	25,187	4 סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות המפקח על הבנקים באחוזים						
10.64%	11.09%	11.27%	10.75%	10.73%	10.32%	5 יחס הון עצמי רוברד 1
10.08%	10.56%	10.78%	10.31%	10.73%	10.32%	יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
10.64%	11.09%	11.27%	10.75%	10.73%	10.32%	6 יחס הון רוברד 1
10.08%	10.56%	10.78%	10.31%	10.73%	10.32%	יחס הון רוברד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
14.41%	14.88%	15.07%	13.87%	13.95%	13.45%	7 יחס הון כולל
13.25%	13.75%	14.00%	13.35%	13.95%	13.45%	יחס הון כולל לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
9.38%	9.38%	9.39%	9.38%	9.39%	9.39%	8 יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ²
1.26%	1.71%	1.88%	1.37%	1.34%	1.34%	9 יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים						
44,157	43,004	43,058	44,329	45,089	45,089	10 סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
5.94%	6.32%	6.43%	6.17%	5.99%	5.77%	11 יחס המינוף (באחוזים)
5.66%	6.02%	6.15%	5.92%	5.99%	5.77%	12 יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים						
11,066	10,197	9,885	9,982	10,022	10,022	13 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)
8,807	8,309	7,793	7,788	7,721	7,721	14 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים (במיליוני ש"ח)
126%	123%	127%	128%	130%	130%	15 יחס כיסוי נזילות (באחוזים) ³

1. נתונים בכל הקשור ליחס הלימות הון ויחס המינוף כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום ה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות). אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות הון.

2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% יחס הון כולל בשיעור 12.5% חלות מיום 1 בינואר 2015. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2015 חלות דרישת הון נוספות בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. לאור האמור, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם למועד הדיווח 9.39%-ו-12.89%, בהתאמה.
3. יחס כיסוי הנזילות מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
4. לפי נוספים בדבר מדדים אלה לרבות גילוי כמותי מפורט ראה בהמשך דוח זה וכן בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

מסגרת הוראות רגולטוריות

הבנק מפוקח על ידי המפקח על הבנקים, אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון של הבנק. החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות המדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות באזל 3 (להלן: "באזל 3"), כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות באזל 3 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים אשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכונים סליקה ועוד) ובמקביל קיים תהליך סקירה המבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים (SREP).
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

בנוסף, הבנק מיישם בדוח זה דרישות גילוי המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות EDTF ודרישות נוספות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים.

גישת התאגיד לניהול סיכונים (OVA)

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים ובכללם סיכונים משפטיים, סיכונים ציות וכן סיכונים מוניטין וסיכונים אסטרטגיים.

מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מכוונת לעמידה ביעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, כל אלו, תוך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ובקרתם. מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו אלה, תוך הגדרת סוגי הסיכונים והיקפם, ועמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. לצורך זה מופעלות מערכות דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה מתאימים.

לפירוט אודות מטרות ומדיניות ניהול הסיכונים בסיכונים השונים, ראה פרקים סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון ריבית בתיק הבנאי וסיכון מניות.

הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק

גילוי על פי EDTF

תהליכי ניהול הסיכונים והלימות ההון בבנק מוסדרים ומפוקחים באמצעות הדירקטוריון וועדותיו, מנכ"ל הבנק וההנהלה, ועדות ההנהלה, האגפים העסקיים יוצרי הסיכון, אגף בקורות וניהול סיכונים, אגף כספים, האגף לייעוץ משפטי וציות, אגף משאבים והביקורת הפנימית.

להלן תרשים המבנה הארגוני בבנק:

הדירקטוריון מתווה את האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי היעדים והקווים העקרוניים לפעילות הבנק. הדירקטוריון מבטא את מדיניות החשיפה הכוללת במסגרת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון ובמסגרת מסמכי מדיניות ספציפיים.

בדירקטוריון ובוועדותיו נערכים דיונים אודות אופי ומאפייני הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק בפעילותו, הדרך לאמוד אותם ומידת אפקטיביות הפיקוח עליהם, לרבות דיונים לגבי הכלים ואופן השימוש בהם, אמידה, מדידה וניטור הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מדיניות החשיפה לסיכונים של הבנק, לרבות מדרג סמכויות, תוך קביעת תמהיל החשיפות המשקפות את פרופיל הסיכון של הבנק, היקף ההון הנדרש והקצאתו לפעילויות העסקיות השונות. קביעת תיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת הצורך בעדכון, בכל תחומי הפעילות והחשיפות לסיכונים. תחומים אלו כוללים: יעדי ההון ותכנון ההון, סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכון נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכוני ריכוזיות, סיכוני מוניטין וסיכון אסטרטגי.

המעקב אחר עמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות מבוצע באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון. בנוסף, פותחו כלי מעקב לבחינה שוטפת של העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת התפתחות החשיפה לסיכונים לאורך זמן.

כמו כן, הדירקטוריון אישר מדיניות להפעלת תרחישי קיצון על החשיפות השונות והשפעותיהם על יחסי ההון תוך הגדרת העקרונות לקביעת תרחישי הקיצון והדיווח על תוצאותיהם.

הדירקטוריון הגדיר את תחומי האחריות, התפקידים והסמכות של המנכ"לית אשר אחראית, בין היתר, על יישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, הניהול העסקי והארגוני השוטף של הבנק תוך דאגה להבטחת יציבותו ורווחיותו, הכנת תכנית עבודה שנתית ותקציב שנתי ובכלל זה תקציב השקעות, הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, קיום פיקוח ובקרה ניהוליים על המערכת הארגונית של הבנק ועל ביצוע תכנית העבודה בהלימה למדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ולתיאבון הסיכון שלו.

להלן שינויים שחלו במהלך שנת 2019 בעניין חברי הנהלה ונושאי משרה:

- החל מיום 1 בינואר 2019 ועד יום 31 באוקטובר, 2019 כיהן מר אלון בירון כראש אגף בקרות וניהול סיכונים וכמנהל הסיכונים הראשי בבנק, והחל מיום 1 בנובמבר 2019 מכהנת הגב' שירה רדובן כמ"מ ראש אגף בקרות וניהול סיכונים ומנהלת הסיכונים הראשית. בהמשך להודעתה של גב' רדובן על החלטתה לסיים תפקידה בבנק, החליט דירקטוריון הבנק בישיבתו מיום 28.1.2020 על מינוי מר אילן ישעיהו כמ"מ ראש אגף בקרות וניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי של הבנק.
- ביום 31 בינואר 2020 סיים המבקר הפנימי של הבנק, ד"ר עקיבא שטרנברג, את כהונתו ועבודתו בבנק.
- ביום 8 בפברואר, 2019 סיים ד"ר זלמן סגל את כהונתו כדירקטור חיצוני בבנק בהתאם לחוק החברות. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 10 בפברואר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-013401), המובא על דרך ההפניה.
- ביום 23 במאי, 2019 אושר מינויו של מר אמנון בק כדירקטור חיצוני בבנק בהתאם לחוק החברות. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 23 במאי, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-043764), המובא על דרך ההפניה.
- ביום 7 בדצמבר 2019 סיים מר אלברטו גרפונקל את כהונתו כדירקטור חיצוני בבנק בהתאם לחוק החברות. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 8 בדצמבר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-106989), המובא על דרך ההפניה.
- ביום 19 בדצמבר 2019 הודיע יו"ר הדירקטוריון, מר זאב אבלס על החלטתו לסיים כהונתו כיו"ר דירקטוריון הבנק. מר אבלס יסיים עבודתו באמצע יוני 2020 ואולם, במידת הצורך וככל שתבוצע עסקה לרכישת מניות הבנק על ידי בנק מזרחי עד אמצע חודש יוני 2020, מר אבלס הביע נכונות להמשיך בתפקידו עד השלמת העסקה כאמור.

קווי הגנה

במסגרת הניהול, הפיקוח והבקרה על חשיפות הבנק, הוגדרו שלושה קווי הגנה כמפורט להלן:

קו הגנה ראשון – חלק מחברי הנהלת הבנק הינם יוצרי הסיכונים המממשים את מדיניות ותיאבון הסיכון כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון. באגפים העסקיים יוצרי הסיכון, קיימות יחידות אשר אחראיות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות הנתונים לאחריותם. במסגרת זו, כל אחד מאגפים אלו אחראי לסיכונים התפעוליים הגלומים בתחומי הפעילות, לסיכונים המוניטין, לסיכונים האסטרטגיים וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול הסיכונים. לצורך מימוש תפקידם, מקבלים המנכ"ל וחברי הנהלה דיווחים יומיים ותקופתיים, המאפשרים מעקב אחר החשיפה לסיכונים בבנק, זאת בנוסף לדיווחים ייעודיים בפורומים ובוועדות המתאימים.

קו הגנה שני – אגף בקרות וניהול סיכונים משמש פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה אשר משלימה את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. תהליך ניהול הסיכונים המתבצע בקו הגנה השני הינו בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון ואחראי לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בבנק. במסגרת תהליך זה נבחנת נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של הבנק, וכן נאותות התפוקות המתקבלות.

יחידות נוספות המשמשות כקו הגנה שני הינן:

- האגף לייעוץ משפטי וציות מסייע לסניפים בכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, ובכלל זה הכנת הסכמים, נהלים, ומסמכים משפטיים אחרים, טיפול בתביעות אשר הבנק צד להן, טיפול בפניות רשויות מוסמכות, ריכוז פעילות הציות בבנק, איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד.
- אגף כספים אחראי, בין היתר, לניהול ספרי הבנק, ריכוז והכנת הדוחות הכספיים לציבור ודיווחים לגורמים פיקוח שונים (בעיקר לבנק ישראל), ומבצע בחינת שלמות תהליכי בקרה וביצועם (תהליכי SOX) לצורך הבטחת קיום מערך אפקטיבי של בקרה פנימית על הדיווחים הכספיים של הבנק. האגף מרכז את תכנית העבודה ותקציב הבנק, כולל מעקב אחר עמידה ביעדים, ומדידה ובקרה של הלימות ההון, תכנון ההון ויעדי ההון, ועל בחינת נאותות הסיווגים וההפרשות להפסדי אשראי, בהתאם לנוהל בנקאי תקין 311 "ניהול סיכונים האשראי". כמו כן אחראי האגף על רכש, לוגיסטיקה, תשלומים לספקים וטיפול בנושאי מיסוי מול רשויות המס ומול גורמים פנימיים.

לצורך הבטחת תיאום ושיתוף פעולה בין כל הפונקציות הנ"ל, נסקרות תכניות העבודה של אותן פונקציות על ידי מנהל הסיכונים הראשי, נסקרות מתודולוגיות להערכת סיכונים על מנת לוודא עקביות בהערכת הסיכונים בכל סוגי הסיכונים ומתקיימים דיווחים בפורומים משותפים ובכלל זה - פורום תכנון ההון, מנהלת SOX, פורומים ייעודיים בסיכונים מרכזיים (אשראי עסקי, אשראי קמעונאי, שוק ונזילות וסיכונים תפעוליים וסייבר), פורום מוצר חדש, וועדת יישום תרחיש קיצון ICAAP.

קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורות פנימיות תקופתיות ביחידות הבנק ובחברות הבת המאוחדות שלו, על בסיס תכנית עבודה רב שנתית, המתבססת על מיפוי סיכונים. הביקורת הפנימית מקיימת מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בדוחות הביקורת ומבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול סיכונים בבנק. הבנק מקפיד על תרבות ניהול סיכונים אפקטיבית ועל קיומו של תיאום בין שלשת קווי ההגנה, אשר הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

להלן מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים בבנק:

מפורטת להלן אחריותם של חברי ההנהלה השונים במסגרת קווי ההגנה כמפורט לעיל. ניהול חשיפות האשראי העסקי בבנק, סיכונים סביבתיים וסיכונים ריכוזיות האשראי הינם באחריות ראש אגף עסקים. ניהול חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי והמסחרי ולמגזר המשכנתאות וניהול סיכון המוניטין הינם באחריות ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. ניהול החשיפות לסיכונים השוק והנזילות הינו באחריות ראש האגף לניהול פיננסי. יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות, היחידה לניהול נכסים והתחייבויות, ויחידת הנוסטרו באגף. בנוסף אחראי האגף על סיכון אשראי של יחידת הנוסטרו וסיכון סליקה ופעילות מול בנקים זרים. ניהול הסיכונים המשפטיים הינו באחריות היועצת המשפטית הראשית של הבנק, וסיכונים הציאת ואיסור הלבנת הון הנם באחריות קצין הציאת הראשי, בכפיפות ארגונית ליועצת המשפטית הראשית. כמנהלת הסיכון האסטרטגי משמשת מנכ"לית הבנק.

כמנהלת הסיכונים הראשית (CRO) משמשת ראשת אגף בקרות וניהול סיכונים. האגף מרכז את כל תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים ומהווה קו הגנה שני לפעילות העסקית של הבנק ובכלל זה למעקב ובקרה אחר הסיכונים התפעוליים הגלומים בפעילות זו, באמצעות היחידות שלהן:

מערך ניהול הסיכונים – אחראי לזיהוי, הגדרה, מיפוי ומדידה של הסיכונים השונים וכן יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה המוגשים להנהלת הבנק ולדירקטוריון הן במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני והן במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי. כמו כן, אחראי המערך לריכוז פורום לבחינת סיכונים במוצרים חדשים. תפקידו כולל פיתוח ויישום מתודולוגיות ומודלים פנימיים למדידת והערכת הסיכונים השונים. המערך אחראי על מתן חוות דעת בלתי תלויה על חשיפות אשראי מהותיות ועל כתיבת וריכוז מסמכי המדיניות העסקיים (אשראי, שוק ונזילות), לרבות ריכוז תיאבון וסיבולת הסיכון.

ענף בקרת אשראי – אחראי על ביצוע בקרת אשראי המקיפה את הלוחים העיקריים של הבנק תוך הערכת טיב הלוח, טיב מסמכי היסוד והבטוחות בתיק הלקוח, איכות תיק האשראי ובחינת מהימנות דירוג האשראי בבנק. יחידת בקרת האשראי פועלת במסגרת תכנית עבודה שנתית ורב שנתית מבוססת סיכון, המוגשת לאישור ועדת האשראי של הדירקטוריון.

ענף סיכונים תפעוליים – הענף מבצע מדידה של רמת הסיכון התפעולי הגלום בפעילויות יחידות הבנק השונות באמצעות ערכת סקרי סיכונים תפעוליים. בנוסף מבצע מעקב אחר אירועי כשל והפסד בפעילות השוטפת, עדכון מפת הסיכונים התפעוליים ודיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון במתכונת תקופתית.

בנוסף, הענף אחראי על עדכון מסמך מדיניות הסיכון התפעולי אחת לשנה לפחות.

תחום תיקוף - אחראי על תיקוף המודלים המפותחים בבנק בתחומי סיכונים השוק, הנזילות, האשראי.

תרבות ניהול הסיכונים

גילוי על פי EDTF

תהליך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הינו מרכיב מרכזי בהבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תרבות סיכון נאותה תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון מעבר לתיאבון לסיכון של הבנק יזוהו, ייאמדו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול סיכון נאותה כוללת, בין השאר, את הרכיבים הבאים:

- איזון נאות בין סיכון לתגמול, העולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון.
- מערכת בקורות אפקטיבית התואמת את סדר הגודל והמורכבות של פעילות הבנק.
- יכולת לאתגר את איכות המודלים ורמת דיוק הנתונים.
- הימצאותם של כלים זמינים למדידת סיכונים בצורה נכונה.
- ניהול מעקב אחר כל חריגה ממגבלות, סטייה מהמדיניות שנקבעה, ואיתור תקריות תפעול. כולל נקיטת הליכים משמעותיים מידיים לפי הצורך.

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים אפקטיבי, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון והנהלה:

- מקבלים דיווחים שוטפים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את קיומן של המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות. לפירוט אודות כלי בקרה למדידת סיכונים, ראה בפרקים הבאים – סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות וסיכון תפעולי.
 - מוודאים קיומה של הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות (accountability) כך שעובדי הבנק יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך, בין היתר באמצעות הגדרת מסמכי המדיניות ודיון ואישור נהלים מרכזיים בבנק.
 - מוודאים כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות, בין היתר באמצעות חוות הדעת של מנהל הסיכונים הראשי על התכנית האסטרטגית, תכניות העבודה ותכניות התגמול בבנק.
 - מוודאים התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון וסיבולת הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים כך שלא תפגע באיתנותו הפיננסית של הבנק, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.
 - מוודאים קיומם של תהליכים ותקשורת טובה בין פונקציות קו ההגנה השני, בין היתר באמצעות השתתפות מנהל הסיכונים הראשי, או מי מטעמו, בפורומים באחריות הפונקציות האחרות המשמשות כקו הגנה שני.
- הדרכה – הבנק מייחס חשיבות רבה להגברת הידע והמקצועיות בקרב עובדי הבנק, ליצירת ארגון מקצועי, מכירתי, אתי ולומד, ומשקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, לרבות הכשרת עובדים בהתאם למסלולי ההכשרה המקצועיים ופיתוח תכנית רב שנתית חדשה לאוכלוסיות מנהלים יעודיות. כמו כן, מתבצעת הכשרה ומתקיימים מפגשים בנושאי רגולציה ובנושאים בנקאיים שונים, ובכלל זה הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאם למיפוי פערי ידע ופיתוח ארגוני.

תיאבון סיכון

גילוי על פי EDTF

להלן הגדרות סיבולת ותיאבון הסיכון כפי שקבע הבנק, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים:

- סיכון – חשיפה ללווה או צד נגדי, (לרבות ספק, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) אשר הינה בעלת פוטנציאל לגרימת הפסד משמעותי, נזק אחר או שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק.
- תיאבון הסיכון – ככלל מייצג את סביבת הסיכון שהבנק מתכוון להיות בה על מנת להשיג את יעדיו.
- סיבולת הסיכון – רמת הסיכון המרבית או המזערית שאין לחרוג ממנה (מגבלת הסיכון).

התיאבון והסיבולת לסיכון נקבעים תוך התחשבות בתפיסת ניהול הסיכונים של הבנק, והאסטרטגיה העסקית שלו.

תיאבון וסיבולת הסיכון נדונים בדירקטוריון אחת לשנה לפחות. כל שינוי בתיאבון וסיבולת הסיכון מאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.

תיאבון וסיבולת הסיכון של הבנק עקביים עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורותיו, ותכנון ההון של הבנק. בעת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון מובאים בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאינם כמיתים, סיכונים מותנים, סיכונים חוץ מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים, כמו גם אילוצי הון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של הבנק (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות) וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים.

תיאבון וסיבולת הסיכון מהווים מרכיב מרכזי בקביעת מדיניות ומגבלות הסיכון, וככלל מוגדרים כך שיהוו מגבלה אפקטיבית מחד, ושחריגה מהם לא תהפוך לדבר שבשגרה, מאידך.

ניצול תיאבון וסיבולת הסיכון נמדד תוך סכימת כלל החשיפות בבנק לסוג סיכון מוגדר, וכפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.

מבחני קיצון

הבנק מפעיל תרחישי קיצון על הסיכונים המהותיים – אשראי, שוק נזילות וסיכונים תפעוליים, ובכלל קווי העסקים של הבנק. תהליך הערכה זה מבוצע על ידי סקירה יסודית של אופיין והרכבן של פעילויות הבנק ובשילוב עם סקירת הסביבה החיצונית שבה פועל הבנק מתוך מטרה להעריך את מידת השפעתה על מצבו הפיננסי הנוכחי והעתידי. זיהוי גורמי הסיכון המתאימים הינו מרכיב קריטי להבטחת הלימות תהליך מבחני הקיצון בכללותו. על כן, כל מבחן קיצון מאופיין במערך מזהה וברור של גורמי סיכון העלולים להיות מושפעים מהתרחיש שהוגדר.

הפעלת תרחישי קיצון הינה חלק מהממשל התאגידי וממדיניות ניהול הסיכונים של הבנק.

תוצאות תרחישי הקיצון נלקחות בחשבון בקבלת החלטות אסטרטגיות עיקריות והמגבלות על תוצאות מבחני הקיצון והתרחישים הולמות את תיאבון הסיכון שקבע הבנק. מבחני קיצון מיושמים ברמות שונות של חומרה וסבירות התרחשות תוך התבססות גם על תרחישים היסטוריים ותרחישים חריגים, אך מתקבלים על הדעת, המתפרשים על פני מחזור כלכלי מלא. חלק מתרחישי הקיצון הינם אינטגרטיביים תוך מתן אפשרות לניתוח פרטני של גורמי סיכון ותנודות בשווקים ספציפיים. הדירקטוריון וההנהלה מעורבים בקביעת מטרות מבחני הקיצון, הגדרת תרחישים, דיון בתוצאות מבחני הקיצון, הערכת פעולות אפשריות וקבלת ההחלטות. ההנהלה תפקח על תהליכי פיתוח מבחני הקיצון ותפעולם.

הסיכונים המובילים והמתפתחים מהותיים

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה כאמור בסיכונים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, סיכונים משפטיים וסיכוני ציות), וכן סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים.

בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בבנק מבוצע כאמור מעקב הדוק אחר כלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כמפורט במסמך זה.

בנוסף הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

להלן יפורטו סיכונים פרטניים מהותיים שהינם סיכונים מובילים ומתפתחים אשר הבנק מזהה ונערך לניטורם, הפחתתם וניהולם:

- ביום 30 ביולי 2017 התקבל בבנק מכתב מבעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק. לפרטים נוספים ראה דיווח מידי מיום 30 ביולי 2017 (אסמכתא מס': 2017-01-078216), המובא על דרך הפניה.

בהמשך למכתב זה, התקבלה בבנק ביום 27 בנובמבר 2017 הודעה מטעם המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו באותו יום בהסכם עם בנק מזרחי במסגרתו התחייבו להיענות להצעת רכש חליפין מלאה לרכישת מניות הבנק שיפרסם בנק מזרחי לכל בעלי המניות בבנק, בכפוף לתנאים מתלים שנקבעו לפרסום הצעת הרכש ולהשלמתה, ובכללם אישורים רגולטוריים.

ככל שלא ניתן יהיה להשלים את העסקה במתווה של הצעת רכש, העסקה תתבצע על דרך של מיזוג סטטוטורי (להלן "העסקה החלופית"), כאשר הבנק יהיה "חברת היעד" ובנק מזרחי יהיה "החברה הקולטת", וזאת בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים בבנק ובבנק מזרחי.

בד בבד עם הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק בדבר התקשרותם עם בנק מזרחי כמפורט עיל, נמסר לבנק ביום 27 בנובמבר 2017 מכתב לבנק מזרחי בחתימת ה"ה שלמה וחייה אליהו, שלמה אליהו ואליהו בע"מ ואליהו 1959 בע"מ (להלן: "קבוצת אליהו"), שעיקריו הינם התחייבות קבוצת אליהו להורות לנאמן מטעמה לתת הודעת קיבול להיענות בחיוב להצעת רכש שתפורסם על ידי בנק מזרחי או אם העסקה תבוצע על דרך של מיזוג סטטוטורי, כאשר הבנק יהיה "חברת היעד" ובנק מזרחי יהיה "החברה הקולטת", כהגדרת מונחים אלה בחוק החברות, תשנ"ט – 1999 (להלן: "העסקה החלופית"), וככל שהעסקה החלופית תהא טעונה אישור באסיפה הכללית של הבנק, מתחייבת קבוצת אליהו לתמוך ולהפעיל את כח ההצבעה שלה באסיפה הכללית של הבנק לתמיכה בעסקת המיזוג כאמור, והיא מורה בזאת כך לנאמנים, ככל שנדרש, למעט ככל שהצבעתה כאמור אסורה מכח הוראה של רשות רגולטורית (כאשר הובהר, שכיום קבוצת אליהו אינה רשאית להשתתף באסיפות הכלליות של הבנק או לעשות שימוש כלשהו בזכויות ההצבעה או בזכויות אחרות המוקנות מכח החזקותיה).

לפרטים נוספים ראה דיווח מידי מיום 28 בנובמבר, 2017 (אסמכתא: 2017-01-110619), המובא על דרך הפניה.

ביום 30 במאי 2018 התקבלה בבנק החלטת מ"מ הממונה על התחרות לפיה הוא מודיע על התנגדותו לאישור המיזוג בין הבנק לבין בנק מזרחי, וכי החלטה זו נתונה לערר בפני בית הדין לתחרות, בהתאם להוראות חוק התחרות, התשמ"ח-1988. ביום 25 ביוני 2018 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין ניהול מגעים מתקדמים להארכת תוקפו של ההסכם עם בנק מזרחי ועל כוונתם להגיש ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות. לפרטים נוספים ראה דיווח מידי מיום 25 ביוני 2018 (אסמכתא מס': 2018-01-055647), המובא על דרך הפניה. ביום 5 באוגוסט 2018 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017, הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת הממונה על התחרות. בכלל זה האריכו הצדדים את המועד שנקבע לקיום התנאים המתלים לפרסום הצעת הרכש על פי ההסכם, כך שיחול בחלוף 12 חודשים ממועד החתימה על התוספת (להלן: "המועד הקובע המוארך"). היה ועד למועד הקובע המוארך, יינתן פסק דין לפיו הערר נדחה או היה ולא יינתן פסק דין בערר עד למועד הקובע המוארך מכל סיבה, יבוטל ההסכם (אלא אם הסכימו הצדדים בכתב לדחות איזה מן המועדים).

ביום 6 באוגוסט 2018 קיבל דירקטוריון הבנק החלטה לפיה מאחר והוא סבור כי חלופה אסטרטגית של מיזוג הבנק עם בנק אחר היא חלופה העולה בקנה אחד עם טובת הבנק ונכח השלכות החלטת מ"מ הממונה על התחרות על אפשרויות מיזוג הבנק בעתיד, הבנק יצטרף לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי על החלטת הממונה על התחרות לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. בהתאם, הצטרף הבנק בחודש ספטמבר 2018 לערר שהוגש על-ידי בעלי השליטה על החלטת מ"מ הממונה על התחרות. ביום 8 ביולי, 2019 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק ובנק מזרחי התקשרו ביום 8 ביולי, 2019 בתוספת שניה להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר, 2017, במסגרתה, בין היתר, הוארך המועד להתקיימותם של התנאים המוקדמים לפרסום הצעת רכש הקבועים בהסכם ביניהם, כך שיחול ביום 30 בנובמבר 2019 (להלן: "המועד הקובע המוארך"), אולם אם עד למועד הזה לא יינתן פסק דין בהליך הערר אזי כל אחד מן הצדדים יהיה זכאי להודיע לצד השני על דחיית מועד תחולתו של המועד הקובע המוארך ליום 31 בדצמבר, 2019. ביום 25.11.2019 התקבל בבנק מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק עותק ההודעה שנשלחה על ידם לבנק מזרחי בדבר הארכת ההסכם שנחתם בינם לבין בנק מזרחי ביום 27 בנובמבר, 2017 וזאת עד ליום 31.12.2019, בהתאם לזכותם מכח התוספת השניה להסכם הנ"ל.

ביום 28 בנובמבר, 2019 התקבל בבנק פסק דין של בית הדין לתחרות, לפיו קיבל בית הדין לתחרות את העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי על החלטת המ"מ הממונה על התחרות להתנגד למיזוג בין הבנק לבין בנק מזרחי. במסגרת פסק הדין, הורה בית הדין לממונה על התחרות לבחון אם ניתן להפיג את החשש לתחרות בענף היהלומים עקב המיזוג. ביום 8 בינואר 2020 פרסמה הממונה על התחרות את החלטתה באשר לתנאים המתלים להשלמת המיזוג, והעיקרי שבהם הינו מכירת פעילות מתן האשראי בתחום היהלומים על כלל היבטיה לצד שלישי בעל כישורים ומשאבים מתאימים שאינו פעיל היום בענף ושזהותו תאושר על ידי הממונה מראש, וזאת לפני השלמת ביצוע המיזוג.

ביום 30 בדצמבר, 2019 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו בעלי השליטה בבנק ובנק מזרחי בתוספת מס' 3 להסכם ביניהם, על פיה הוארך המועד הקובע המוארך ליום 26 בינואר 2020. בהמשך, ביום 27 לינואר 2020 התקבלה בבנק הודעה בדבר התקשרות בתוספת מס' 4 להסכם, על פיה, בין היתר, הוסכם בין הצדדים להאריך את המועד שנקבע לצורך קיום התנאים המוקדמים לפרסום הצעת הרכש בהתאם להסכם ביניהם, ליום 31 במאי 2020 וכי בנק מזרחי יגיש לבית הדין לתחרות ערר מטעמו על החלטת הממונה על התחרות מיום 8 בינואר 2020 ובעלי השליטה יצטרפו לערר. בהמשך החלטת דירקטוריון הבנק להצטרף לערר הנ"ל, הבנק יצטרף גם לערר הנוסף על החלטת הממונה ככל שיוגש, וזאת מהנימוקים לפיהם הצטרף לערר הקודם ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי.

לפרטים נוספים ר' דוח מידי של הבנק מיום 5 באוגוסט 2018 (אסמכתא מס': 2018-01-073461) ודוח מידי של הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 (אסמכתא מס': 2018-01-073914) ודוח מידי של הבנק מיום 9 ביולי, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-058989) ודיווח מידי מיום 25 בנובמבר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-101826), דיווח מידי מיום 28 בנובמבר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-103896), דיווח מידי מיום 30 בדצמבר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-115971), דיווח מידי מיום 8 בינואר, 2020 (אסמכתא מס': 2020-01-003852), ודיווח מידי מיום 27 בינואר, 2020 (אסמכתא מס': 2020-01-010485), המובאים על דרך הפניה, וכן ראה ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2019.

כן ראה דיווח מידי מיום 30 באוקטובר, 2019 (אסמכתא מס': 2019-01-092055) בעניין הארכת התקופה למכירת אמצעי השליטה של ה"ה שלמה וחיה אליהו בבנק" (ראה גם פרק "השליטה בבנק" בדוח הכספי השנתי ובדוח זה). בנוסף, בעלי השליטה הגיעו להסכמות עם מר שלמה אליהו על הארכת ההסדרים בינם לבין חברות בשליטתו עליהם הודיעו בעלי השליטה ביום 27 בנובמבר 2017, וקיבלו את הסכמתו להצטרף למכירת מניותיו על פי הוראות ההסכם.

לפירוט נוסף בדבר ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי ובדבר התחייבות קבוצת אליהו ביחס להענות הנאמנים מטעמה בחיוב להצעת רכש כאמור לעיל ככל שתפורסם ראה ביאור 32.א. בדוחות הכספיים לשנת 2019 וכן פרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו" בדוח הכספי ליום 30 בספטמבר 2019.

- קיים סכסוך עבודה עם ועדי העובדים בבנק על רקע כוונת בעלי השליטה למכור את החזקותיהם בבנק. בתוך כך, במחצית הראשונה של שנת 2019 הגישו מורשי החתימה בבנק לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב בקשה לחייב את הבנק לשלם בונוס רווחים בגובה 2 משכורות בגין שנת 2017 למנהלים ומורשי החתימה בבנק בהתאם למענק ששולם לעובדי בנק לאומי. בנוסף, החל ועד המנהלים בעיצומים חלקיים על רקע דרישתם לתשלום תוספות שכר בהתאם להסכם השכר שנחתם בלאומי. ב-13 לינואר 2020 הגיעו הצדדים להסכמה מחוץ לכותלי בית המשפט. בהתאם, משך וועד המנהלים את התביעה והופסקו העיצומים. בכל הנוגע ליחסי עבודה עם הוועדים השונים הוגדר "שקט תעשייתי" עד לסוף הרבעון הראשון 2020.

לאור הסכסוכים הפתוחים ונכח התממשכות מצב אי הודאות, בד בבד עם צעדי ההתייעלות שנקטו, נמשך הסיכון להחרפה בצעדים הננקטים על ידי העובדים.

- הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. בנוסף, לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ החושפת את הבנק לסיכונים בתחום מיקור חוץ. הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים אשר הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרויקט סיום ההתקשרות". לבנק תלות בלאומי היות ולא קיימת חלופה מידית זמינה למערכות המסופקות על ידו, ולכן נזק למערכות עלול לגרום לבנק לחשיפה או לנזק מהותי.

עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות עם לאומי, החל הבנק בבחינת האפשרויות העומדות בפניו ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול ובחן החל מסוף 2016 ועד לרבעון הראשון של שנת 2018 הצעות ראשוניות שלהם תוך הסתייעות בשירותי ייעוץ חיצוניים, ובפיקוח ועדה דירקטוריונית ייעודית (הועדה לענייני טכנולוגית המידע וחדשנות טכנולוגית). יחד עם זאת, בעקבות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי עוכב התהליך עקב חוסר הודאות באשר לעתידו העצמאי של הבנק.

לאור זאת, אישר דירקטוריון הבנק ביום ה-29 במרס, 2018 את הצעת בנק לאומי שהתקבלה בבנק באותו מועד, שעיקריה הינם כי יסכים בנק לאומי לדחות את תום תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים.

בנוסף, עקב התמשכות תקופת אי הודאות בה פועל הבנק כאמור לעיל, ולצורך הערכות להמשכיות קבלת שירותים ביחס למערכות הליבה של הבנק ולהחלפת ספק שירותי מחשוב - אם הבנק יוותר בנק עצמאי, ובהתחשב בלוחות הזמנים להסבת מערכות ליבה שעשויה לארוך מספר שנים, חידש הבנק בראשית שנת 2019 תהליך בחינת, עדכון וטיוב ההצעות שקיבל מספקים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול כאמור. במסגרת תהליך זה, החליט דירקטוריון הבנק ביום 2, ביולי, 2019 למקד התהליך בבחינת וטיוב הצעתה של Tech Mahindra, ולקדם המגעים מולה בנוגע להצעתה תוך הבהרה כי התקשרות לא תבוצע או ניתן יהיה להפסיקה אם הבנק לא יוותר בנק עצמאי, כאשר לא תבוצע כל פעולה היוצרת מחויבות או התחייבות של הבנק כלפי Tech Mahindra מכל סוג, אלא אם יתקבל אישור פרטני מראש של דירקטוריון הבנק.

לאור פסק הדין של בית הדין לתחרות מיום 28 בנובמבר, 2019 במסגרתו התקבלו העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי על החלטת המ"מ הממונה על התחרות להתנגד למיזוג בין הבנק לבין בנק מזרחי והעליה בהתכנות למיזוג הבנק בעקבותיו, מחד גיסא, ועל רקע חוסר הודאות ביחס להשלמת התנאים שנקבעו על ידי הממונה על התחרות למיזוג הבנקים והשלמת הליכי הצעת הרכש על ידי בנק מזרחי מאידך גיסא, השהה הבנק את קידום המ"מ שהחל עם Tech Mahindra וטרם קיבל החלטה באשר להמשך צעדיו בעניין.

לפיכך, האמור לעיל והנובע ממנו מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, אשר עשוי להסתיים ללא התקשרות בין הבנק לבין Tech Mahindra או להתממש באופן שונה מהצפוי, כאשר אין ודאות כי יתרחש בפועל.

נוכח הצורך בהבטחת המשך קבלת שירותי מחשוב לבנק לאחר תום הארכת ההסכם עם לאומי ביום 30 ביוני 2021, בין במקרה בו הבנק יתמזג ובין אם ישאר בנק עצמאי (במקרה האחרון שירותים אלו ידרשו עד להשלמת פרויקט החלפת מערכות מחשב אם יבוצע על ידי הבנק, או במסגרת קבלת שירותי מחשוב ארוכי טווח מבנק לאומי ככל שמגעים עם לאומי יבשילו בעתיד) מקיים הבנק מגעים עם בנק לאומי למציאת פתרון להמשך קבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי באופן שיאפשר המשכיות קבלת שירותי מחשוב לבנק בכל חלופה שתהיה רלוונטית לעתידו של הבנק. נכון למועד דוחות אלו לא הבשילו המגעים שהתקיימו עד כה עם בנק לאומי לצורך הארכת תקופת קבלת שירותי המחשוב מבנק לאומי.

בהתחשב בתשומות שתידרשנה לביצוע פרויקט החלפת מערכות מחשוב, ככל שהבנק יוותר בנק עצמאי וככל שיבוצע, ולהוצאות וההשקעות שתידרשנה מהבנק במקביל, הן לצורך ביצוע פרויקט החלפת מערכת המחשוב והן להמשך קבלת השירותים מבנק לאומי, צפויה במקרה של ביצוע פרויקט מחשוב כאמור, עליה משמעותית בעלויות המחשוב של הבנק לתקופה מוגבלת (הכוללת הן את תקופת פרויקט החלפת המערכות והן את שנות הפעילות הראשונות של המערכת לאחר החלפתה, עקב העמסה מואצת של הוצאות הפחת בגין המערכת החדשה) ובהתאם גם פגיעה משמעותית ברווחיות הבנק שאין ביכולת הבנק להעריכה בשלב זה. כן יהיו לכך השלכות על גובה חשיפת הבנק לסיכונים שונים, ובראש ובראשונה לסיכון של טכנולוגית המידע ולסיכון האסטרטגי. גם בחלופה של המשך קבלת שירותים מבנק לאומי לטווח ארוך, עלולה להיות עליה משמעותית בהוצאות המחשוב של הבנק באופן שעלול להשפיע על רווחיות הבנק שאין ביכולת הבנק להעריכו בשלב זה.

- על רקע האמור לעיל ונוכח חוסר הודאות בו פועל הבנק, פחתה רמת הוודאות הנוגעת להתממשות התכנית האסטרטגית של הבנק, ובהתאמה, החל ב-2018 עלה הסיכון האסטרטגי. לפיכך, הותאמה תכנית העבודה של הבנק לתכנית האסטרטגית ולתקופת אי הוודאות בה מצוי הבנק, לרבות דחיית הטיפול במשימות ארוכות טווח ועתירות משאבים, וזאת עד להתבהרות מצב הדברים.

נוכח הכרעת בית הדין לתחרות מיום ה-28 בנובמבר, 2019, לפיה קיבל בית הדין את העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי, תתכן ירידה בסיכון האסטרטגי. אם לא יהיה מיזוג קיים פוטנציאל לעליית הסיכון האסטרטגי.

במסגרת מאמצי הבנק לצמצם את הסיכונים, ביום 29 בנובמבר 2018 אישר דירקטוריון הבנק עקרונות לתכנית פעולה להתייעלות שמטרתה הינן, בין היתר, להגדיל את יחסי ההון של הבנק, כך שבמהלך שנת 2019 יחס הלימות ההון הראשוני של הבנק לא ירד מרמה של 10.3%, תוך שמירת יציבות הרווחיות והתשואה. ביום 31 בדצמבר 2018 אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון, במסגרתה עתידים לפרוש מהבנק 70 עובדים מהבנק, 40 עובדים בשנת 2019 והיתר בשנת 2020 (בפועל בשנת 2019 פרשו 53 עובדים). לתכנית פרישה זו צפויה השפעה חיובית על רווחיות הבנק בשנים הבאות. ביום 17 בינואר 2019 התקבל אישור הפיקוח להקלה לפיה יוכל הבנק לפרוס את השפעת עלויות התכנית לעניין חישוב הלימות ההון על פני 5 שנים. בנוסף, החליט דירקטוריון הבנק על עליה ביחס הנזילות הכולל (LCR) ב-10 נק' אחוז, לתיאבון וסיבולת של 115% ו-120%, בהתאמה.

לפרטים נוספים בעניין תכנית ההתייעלות ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוחות הכספיים לשנת 2019, וכן ביאור 32.ד. בתמצית הדוחות הכספיים.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מיישמים תהליכים שמטרתם התמודדות עם הסיכון האסטרטגי, זאת באמצעות מעקב ופיקוח הדוקים על התפתחות הסיכון, בין היתר באמצעות וועדת דירקטוריון ייעודית למעקב אחר התפתחות הסיכונים לתקופה ויישום צעדי הפחתה. הבנק ימשיך לעקוב ולבחון את הצעדים הנדרשים נוכח המצב.

- ההתפתחות והחדשנות הטכנולוגית משפיעות על האופן בו בנקים מנהלים את עסקיהם ועל האופן בו הם מתקשרים עם לקוחות, ספקים ושותפים. קצב השינויים המהיר, החדשנות, קישור של מערכות מידע ותיקות של התאגיד הבנקאי לתשתיות מחשוב מודרניות ופתוחות, כמו גם התלות הגוברת בשירותי מחשוב המסופקים על ידי צדדים שלישיים, יוצרים כר נרחב להיווצרות חולשות במערכי ההגנה של התאגיד הבנקאי. מנגד חל גידול בעוצמת איומי סייבר ואבטחת מידע, מבחינת היקפם, גורמי האיום תחכום וזמינות כלי התקיפה. זהו הסיכון הלא פיננסי המהותי ביותר אליו חשופים הבנקים. תקיפת סייבר על מערכות IT ואתרי הבנק, עלולה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות, לגרום עיכוב במתן שירות, לגרום לגניבת נתוני הלקוחות, כמו גם לפגיעה אפשרית בהם ופגיעה במוניטין הבנק ובאמון הציבור ביחס ליכולתו לנהל את נכסי הלקוחות באופן נאות, ולייצר חשיפות משפטיות. איומי הסייבר מתאפיינים, בין היתר, בהתפתחות שוטפת, בתחכום ובמורכבות של ההתקפות על מערכות מחשוב, בהעצמת הנזק הפוטנציאלי ובקושי בזיהוי התקפות אלו והגורמים המבצעים את התקיפות. בשנים האחרונות חל גידול במספר ובעוצמת ניסיונות תקיפה מסוגים שונים, ובכלל זה התקפות סייבר על מערכות מידע של ארגונים עסקיים, ארגונים פיננסיים ואחרים, שנועדו להשיג גישה לא מורשית למערכות ממוחשבות על מנת לבצע שימוש שלא כדין בנכסים או במידע רגיש, חבלה במידע או שיבושים בפעילות ועוד. על כן, הבנק נדרש לתת דגש מיוחד ולנקוט בצעדים הדרושים לצורך ניהול אפקטיבי של הגנת הסייבר ואבטחת המידע (להלן "הגנת הסייבר") תוך התאמה לדינאמיות של תחום זה. יתרה מכך, מיקור חוץ של מערכות הליבה בלאומי חושף את הבנק גם לסיכונים הסייבר בלאומי ולארגונים "חודיים" בתחום הגנת הסייבר בהערכות השוטפת וביצירת ממשקי עבודה מתאימים. ביום 31 בדצמבר 2018 אישר הדירקטוריון ארגון מחדש של יחידות מערך אבטחת מידע ולוגיסטיקה תוך הסטת פעילות קווי ההגנה ליחידות הרלוונטיות בבנק לחיזוק הממשל התאגידי והשגת התייעלות מהסינרגיה. המלצות אלו נדונו עם יועץ סייבר אסטרטגי לחברות מובילות בארץ ובעולם. בהתאם, במהלך הרבעון הראשון 2019 הוכפפה פעילות הסייבר בקו הראשון למערך מערכות המידע, לניצול הידע וההיכרות במערך מערכות מידע עם נושאים אלו ולשיפור הסינרגיה בין היחידות, במקביל לחיזוק מערך ההגנה בקו השני.

- במסגרת תהליכי ניהול הסיכון ההתנהגותי (conduct risk), הבנק מנהל את עסקיו תוך הקפדה על דרישות הדין וערכי ההגנות, בין היתר במסגרת התנהלותו היומיומית מול לקוחותיו ובכלל זה תוך בחינת התאמת ההצעות הניתנות להם לצרכיהם וכן, בסיוע בקבלת החלטות נבונות כלולים ובקידום האינטרסים שלהם בתהליך זה.

- במסגרת טיפולו השוטף בסיכונים הציות, נוקט הבנק בצעדים למזעור סיכונים חוצי גבולות וסיכונים הנובעים מחקיקת ה-FATCA וה-CRS, בפעילותו מול לקוחותיו בעלי תושבות מס זרה, לרבות סיכונים הנובעים מאי-ציות לחוקי המס בישראל. בהתאם לתקן ה-CRS (בתוקף מינואר 2019), נדרש הבנק לבדוק, לזהות ולדווח אודות חשבונות פיננסיים של תושבים זרים בעלי תושבות מס שאינה ארה"ב. במסגרת התקנות נדרש הבנק לדווח רטרואקטיבית לגבי השנים 2017 ו-2018 (עד ל-23 ביוני 2019 ו-8 בספטמבר 2019, בהתאמה). דיווח זה נעשה על סמך הצהרות שהתקבלו בעבר מהלקוחות במהלך הרבעון השני השלים הבנק את משלוח המכתבים ללקוחות אשר ידווחו בגין שנת 2018, וכן העביר ביום 23 ביוני 2019 את הדיווח בגין שנת 2017 וביום 8 בספטמבר 2019 את הדיווח בגין שנת 2018 לרשות המיסים בישראל, במסגרתם דווחו כ-4,000 חשבונות.

- במסגרת התכנית האסטרטגית של הבנק נקבעו יעדים אסטרטגיים ארוכי טווח לצורך שיפור הרווחיות והתשואה, לרבות שיפור ביעילות התפעולית לצד הקטנת ריכוזיות הלווים, והסטה של נכסי סיכון מהאשראי העסקי לאשראי ללקוחות קמעונאיים. תחום הקמעונאות הוגדר כמנוע הצמיחה המרכזי לשנים הקרובות, ובכלל זה מתן אשראי ללקוחות כל הבנקים, אשר מטופל במרכז הלוואות ייעודי שהוקם לצורך כך. בנוסף, יזמות רגולטוריות בתחום האשראי הצרכני עלולות להשפיע על מידת יישום היעדים ארוכי הטווח של הבנק. בפרט, שיפור היכולות הנובעות משימוש במאגר נתוני אשראי, המאפשר לכל גוף לקבל מידע אגרטיבי על כל לקוח במערכת הבנקאית, ומ-Open API, המאפשר לנותני שירות להתחבר למערכת הבנק ולשלוף מידע עדכני בזמן אמת על הלקוח, צפויים להגביר את התחרות בקרב הלקוחות הקמעונאיים, ובכלל זה מול גופים חוץ בנקאיים. יצוין כי Open API מגדיל גם את פוטנציאל החשיפה לסיכונים סיבר, כאמור לעיל. בנוסף, המשך סביבת הריבית הנמוכה משפיעה על יכולת שיפור הרווחיות והתשואה בטווח הקצר.

- התפשטות וירוס הקורונה בעולם והגעתו לישראל, מעורר דאגה וחוסר וודאות. בטווח המידי נצפות ירידות בבורסות ובמדדים המובילים בעולם, וקיים חשש להתמתנות הפעילות הכלכלית הגלובאלית. הבנק עוקב אחר השלכות התפשטות השפעות הווירוס על הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק ונערך בעניין בהתאם להתפתחויות.

חלק מהמידע המפורט לעיל בקשר לסיכונים המובילים והמתפתחים שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ועוד. כמו כן, ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוח דירקטוריון והנהלה.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

הטבלה להלן מספקת סקירה כללית על סך נכסי הסיכון המשוקללים (RWA) שיוצרים את המכנה של דרישות ההון מבוססות הסיכון. פירוט נוסף של נכסי הסיכון המשוקללים מוצג בחלק הבא – "הרכב ההון".

טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

	א	ב	ג
	נכסי סיכון משוקללים		
	31.12.2019	30.9.2019	דרישות הון מזעריות ¹ 31.12.2019
	במיליוני ש"ח		
1	21,666	21,981	2,793
סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית) ^{3,2}			
6	129	127	17
סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)			
10	93	82	12
התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)			
20	544	507	70
סיכון שוק			
24	2,014	2,022	260
סיכון תפעולי			
25	741	749	96
סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)			
27	25,187	25,468	3,248
סך הכל			

טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

	א	ב	ג	
	נכסי סיכון משוקללים			
	31.12.2018	30.9.2018	31.12.2018	
	מזעריות			
	דרישות הון			
	במיליוני ש"ח			
1	21,214	22,640	2,732	סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית) ²
6	186	164	24	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
10	75	114	10	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
20	458	540	59	סיכון שוק
24	1,991	1,967	256	סיכון תפעולי
25	712	688	92	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
27	24,636	26,113	3,173	סך הכל

1. דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח לסך של 12.89% (בשנת 2018 – 12.88%).
2. סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.
3. ביום 27 במרץ, 2019 רכש הבנק פוליסת ביטוח בגין חשיפות אשראי לערביות שהבנק הוציא / יוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערביות כאמור ולערבויות ביצוע, הכל בקשר לפרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי עם הבנק מעת לעת (להן ביחד: "הערבויות"). הביטוח נעשה באמצעות חברת בת בבעלות מלאה של הבנק (Captive) שהוקמה בחו"ל, ונרכש ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה ומבטח את הבנק למקרה בו ידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערביות, הכל בהתאם לתנאי הפוליסה. הביטוח נכנס לתוקפו ביום 31 במרץ 2019. רכישת הביטוח נועדה, בעיקרה, להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערביות תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם לתנאים שנקבעו בהוראות הפיקוח על הבנקים. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 החלק המבוטח מהערבויות היה בהיקף של כ-1.8 מיליארד ש"ח. רכישת הביטוח הביאה לגידול בכ-0.2% ביחס הלימות ההון רובד 1 של הבנק.
4. לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים ובין החשיפות הפיקוחיות ראה תוספת א' לדוח זה.

טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון
גילוי על פי EDTF

טבלה זו מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג סיכון.				
סיכון אשראי	סיכון צד נגדי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סה"כ
מיליוני ש"ח				
31 בדצמבר 2019				
21,926	261	458	1,991	24,636
931	(40)	86	23	1,000
(36)	-	-	-	(36)
-	-	-	-	-
(413)	-	-	-	(413)
22,408	221	544	2,014	25,187
31 בדצמבר 2018				
23,437	181	571	1,873	26,062
(747)	80	(113)	118	(662)
(23)	-	-	-	(23)
-	-	-	-	-
(741)	-	-	-	(741)
21,926	261	458	1,991	24,636

- שינוי ב"היקף התיק" נועד לשקף גידול בחשיפה שנבע מגידול בהיקף הפעילות. במסגרת זו נכללים גם השפעות שע"ח ככל שהיו ומרכיב ה-CVA. שינוי ב"הכנסה גולמית" משקף שינוי בממוצע ההכנסה על פי נספח ב' להוראה 206 ב-12 הרבעונים האחרונים. עיקר השינוי בהיקף התיק בין דצמבר 2018 לדצמבר 2019, נובע בעיקר מגידול בחשיפות ללקוחות פרטיים, מזה כ-390 מיליון ש"ח באשראי צרכני וכ-350 מיליון ש"ח במשכנתאות.
- שינוי ב"איכות התיק" כולל גידול/קיטון באוכלוסיית החובות בכשל ו/או בנכסים לגביהם חלה ירידה בדירוג אשר מחייבים דרישות הון גבוהות יותר.
- "שינויים במתודולוגיה" מתייחס לשינויים שחלו בגין הוראות רגולטוריות חדשות בנוגע להקצאת ההון ו/או שינויים אחרים, כגון שיטות הפחתת סיכון אשראי או קיזוזים שלא יושמו קודם לכן אשר מהווים שינוי מדיניות, ככל שהיו.
- נובע מביטוח בגין חשיפות אשראי לערביות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות)(הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערביות כאמור ולערבויות ביצוע כאמור בעמוד הקודם.
- ביום 3 באוגוסט 2018 הודיעה חברת דירוג האשראי S&P על העלאת דירוג האשראי של מדינת ישראל מרמה של A+ לרמה של AA- (הדירוג הגבוה ביותר של מדינת ישראל), בעקבות השינוי השתנה משקל הסיכון של חשיפות מדינת ישראל במט"ח מ-20% ל-0% ושל בנקים ישראליים וישויות סקטור ציבורי בישראל ממשקל סיכון של 50% למשקל סיכון של 20%. ההשלכה של עדכון הדירוג הינו קיטון בדרישות ההון לחשיפות של מדינת ישראל, בנקים ישראליים וישויות סקטור ציבורי בישראל בשיעור של 0.14% במונחי יחס הלימות הון.
- ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לתיקון ניהול בנקאי תקין 203 ו-313, על פי החוזר מקדם ההמרה לאשראי על ערביות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר דירות, יעמדו על 30% במקום 50% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. ההשפעה של שינוי זה הינה בשיעור של 0.09% במונחי יחס הון.

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

מדידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רוברד 1 (הון עצמי רוברד 1 והון רוברד 1 נוסף) ולהון רוברד 2, נכון למועד הדיווח לא קיים הון רוברד 1 נוסף.

הון עצמי רוברד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ובניכוי התאמות פיקוחיות כנדרש בהוראות הפיקוח על הבנקים. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רוברד 1 הינם מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (Debt Value Adjustment - DVA). (סיכון אשראי עצמי - כאשר לבנק התחייבות כלפי הצד הנגד בעסקאות נגזרות פיננסיות, נדרש בהתאם להוראות תקן חשבונאי אמריקאי FAS 157, להביא לידי ביטוי בתחשיב השווי ההוגן של המכשיר הנגזר את ההסתברות לחדלות הפירעון של הבנק. התאמה זו מביא למצב שהתחייבות כלפי הצד הנגדי קטנה בגובה ההתאמה של הסיכון).

הון רוברד 2 כולל הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי, מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים עם מנגנון ספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. סכום כתבי התחייבות נדחים העומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רוברד 2 עומד על כ-520 מיליון ש"ח (סכום כתבי התחייבות נדחים שאינם עומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רוברד 2 עומד על כ-23 מיליון ש"ח). לפי חברת מידרוג דירוג כתבי ההתחייבות הנדחים עם מנגנון חוזי לספיגת הפסדים הוא A3.il (hyd). בנוסף, כולל הון רוברד 2 מכשירי הון וכתבי ההתחייבות אשר אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל 3, אשר מופחתים בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר המאפיינים העיקריים של כתבי ההתחייבות הנדחים הינם – תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים, הם מונפקים ללא בטוחות, הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק, למעט נושים המחזיקים בהון רוברד 1 ובמכשירי ההון ברובד 2. מסכומם המוכר כהון רוברד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם (כאשר במקרה של כתב התחייבות נדחה הנפרע לשיעוריו, יש לבצע הפחתה כאמור, מכל שיעור).

נכון למועד הדיווח מכשירי ההון וכתבי ההתחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים עד לתקרה של 30% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רוברד 2 לא יעלה על 100% מהון רוברד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רוברד 2 לא יעלו על 50% מהון רוברד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רוברד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת:

<https://www.unionbank.co.il/lgul/>

ההון הכולל של הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2019 ב-3,513 מיליון ש"ח לעומת 3,551 מיליון ש"ח בסוף שנת 2018. הקיטון נובע בעיקר מירידה בכתבי התחייבות נדחים (123 מיליון ש"ח), מדיבידנד (100 מיליון ש"ח), מירידה בקרן הון בגין זכויות עובדים (67 מיליון ש"ח), מהפחתת ההטבה ההונית בגין תכנית ההתייעלות (36 מיליון ש"ח) וקיטון בהתאמות הפיקוחיות (22 מיליון ש"ח) שקוזזה חלקית על ידי רווח לתקופה (162 מיליון ש"ח) ועליה בקרן הון ניירות ערך זמינים למכירה (145 מיליון ש"ח). לפרטים נוספים ראה טבלה 5 להלן.

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2018 ¹		ליום 31 בדצמבר 2019 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים			
			1 הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
א'	952	-	952
			2 עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
ב'	1,566	-	1,635
			3 רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
ג'	(20)	-	51
			6 הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
-	2,498	-	2,638
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
			10 מיסים נדחים לקבל שמימושם מבוסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (temporary differences)
-	(3)	-	-
			14 רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
ד'	(1)	-	(7)
			18 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1)
ה'	-	-	-
			19 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	-
			21 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
ז'	(12)	-	(31)
			26 התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים ¹
-	139	-	103
			28 סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
-	123	-	65
			29 הון עצמי רובד 1
-	2,621	-	2,703

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2018 ¹		ליום 31 בדצמבר 2019 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
הון רובד 1 נוסף: מכשירים			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף: ניכויים			
-	-	-	-
סך כל הניכויים להון רובד 1 נוסף			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף			
-	2,621	-	2,703
הון רובד 2: מכשירים והפרשות			
מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו			
-	-	-	-
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר			
-	9	-	2
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'			
-	657	-	541
מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2			
-	139	-	21
הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס			
-	264	-	267
-	930	-	810
הון רובד 2 לפני ניכויים			
הון רובד 2: ניכויים			
סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2			
-	-	-	-
-	930	-	810
הון רובד 2			
-	3,551	-	3,513
סך ההון			
-	24,636	-	25,187
סך נכסי סיכון משוקללים			
יחס הון וכריות לשימור הון (באחוזים)			
-	10.64%	-	10.73%
הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			
-	10.64%	-	10.73%
הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			
-	14.41%	-	13.95%
ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)			

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)
 גילוי על פי נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2018 ¹		ליום 31 בדצמבר 2019 ¹	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
	במיליוני ש"ח			
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים				
69		9.38%	9.39%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
70		9.38%	9.39%	יחס הון רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
71		12.88%	12.89%	יחס הון כולל מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72		141	120	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73		-	-	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
75		285	296	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2				
76		264	267	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77		277	283	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
84		603	452	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85		-	-	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.

2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% ויחס הון כולל בשיעור 12.5% בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. לאור האמור, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם למועד הדיווח 9.39%-ו-12.89%, בהתאמה.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים ובין ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות הון שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

טבלה 5: דוח תנועה רבעונית בהרכב ההון הפיקוחי

גילוי על פי EDTF		
ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	מיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1		
2,637	2,736	יתרת הון עצמי רובד 1 לסוף רבעון קודם
(36)	62	רווח (הפסד) לתקופה
(35)	13	תנועה ברווח כולל אחר
(56)	26	מזה: זמין למכירה
21	(13)	מזה: זכויות עובדים ¹
-	(100)	דיבידנד
³ 71	(8)	התאמות בגין תכנית התייעלות ²
(16)	-	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,621</u>	<u>2,703</u>	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר
הון רובד 2		
1,032	796	יתרת הון רובד 2 לסוף רבעון קודם
-	(5)	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
(103)	-	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
1	19	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המת"ח
<u>930</u>	<u>810</u>	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,551</u>	<u>3,513</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.
2. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים.
3. השפעת התכנית שאושרה בסוף 2018 הסתכמה בתוספת של 76 מיליון ש"ח.

טבלה 5: דוח תנועה שנתית בהרכב ההון הפיקוחי (המשך)
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	מיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1		
		יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת
2,611	2,621	
70	162	רווח (הפסד) לתקופה
(100)	78	תנועה ברווח כולל אחר
(112)	145	מזה: זמין למכירה
12	(67)	מזה: זכויות עובדים ¹
-	(100)	דיבידנד
³ 55	(36)	התאמות בגין תכנית התייעלות ²
(15)	(22)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,621</u>	<u>2,703</u>	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר
1,144	930	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת
-	2	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
(240)	(125)	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
26	3	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
<u>930</u>	<u>810</u>	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,551</u>	<u>3,513</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.
2. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים.
3. השפעת התכנית שאושרה בסוף 2018 הסתכמה בתוספת של 76 מיליון ש"ח.

הלימות ההון

גילוי על פי EDTF

הלימות ההון של תאגיד בנקאי הינה מרכיב מרכזי בהערכת יציבותו של התאגיד. הלימות ההון נבחנת באמצעות היחס שבין בסיס ההון לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בעסקי הבנק, כהגדרתם בהוראות באזל 3.

הוראת באזל 3 שמה דגש על ניהול הסיכונים תוך קישור בין פרופיל הסיכונים של הבנק ואיכות ניהולם לבין הקצאת ההון הנדרשת, וזאת במטרה להביא לחיזוק עמידותה של המערכת הבנקאית בעתות משבר.

ההוראה קובעת דרישת הלימות ההון במערכת הבנקאית, על פיה על התאגידים הבנקאיים בישראל לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי בשיעור של 9.0% ויחס הון כולל בשיעור של 12.5%. בנוסף ההוראה קובעת כי על התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ויעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיוור, מעבר ליעדים שקבע המפקח ליחס הון עצמי רובד 1 עבור התאגידים הבנקאיים. בתוספת זו יחסי ההון הרגולטורי המינימליים הנדרשים עומדים ביום 31 בדצמבר 2019 על שיעור של 9.39% ביחס הון עצמי רובד 1 ו-12.89% ביחס ההון הכולל.

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בתחומי סיכון האשראי וסיכון השוק, וגישת האינדיקטור הבסיסי עבור סיכונים תפעוליים. הוראות באזל 3 מיושמות על בסיס מאוחד, וכן, לגבי החברות המוחזקות להן הבנק העמיד כתב שיפוי בהתאם להוראות באזל, לא קיים ולא חזוי מכשול להעברה מיידית של מקורות הון או לביצוע החזר התחייבויות של החברות המוחזקות על ידי הבנק.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)

מכתב המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים, אשר פורסם במסגרת עדכון תקינה ASU 2016-13. מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של התאגיד הבנקאי, באמצעות הקדמת רישום ההפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות ההפרשות להפסדי אשראי, שתומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים, ולחיצוק הקשר בין ניהול סיכוני האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים, תוך התבססות על שיטות ותהליכים קיימים.

עיקרי השינויים הצפויים בטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בעקבות יישום כללים אלה, הינם בין היתר: ההפרשה להפסדי אשראי תחושב לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי, במקום לאמוד את ההפסד שנגרם וטרם זוהה; באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שישקף תחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים; יורחב הגילוי על ההשפעה של מועד מתן האשראי על איכות האשראי של תיק האשראי; ישתנה האופן שבו נרשמות ירידות ערך של אגרות חוב בתיק הזמין למכירה; וכן הכללים החדשים לחישוב ההפרשה להפסדי אשראי יחולו על אשראי (לרבות הלוואות לדירור), אגרות חוב המוחזקות לפדיון, וחשיפות אשראי חוץ מאזניות מסוימות.

ככלל, הכללים החדשים ייושמו באמצעות רישום בעודפים במועד היישום לראשונה של ההשפעה המצטברת של יישום כללים אלה. על פי טיוטה שפרסם הפיקוח על הבנקים ביום 3 בינואר 2019 ההוראה תחול מיום 1.1.2022 ואילך. תאגיד בנקאי יבצע ריצה במקביל החל מיום 1.1.2021 ואילך.

חכירות

ביום 1 ביולי 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות, אשר מאמץ בין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בנושא 842 בקודיפיקציה בדבר "חכירות".

עיקרי השינויים הצפויים בטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בעקבות יישום כללים אלה, הינם בין היתר: תאגידים בנקאיים שחוכרים נכסים לתקופה שעולה על 12 חודשים, יכירו בהם במאזן, גם אם החכירה מסווגת כחכירה תפעולית; בעסקאות חכירה תפעולית ירשם במאזן נכס שמשקף את הזכות של התאגיד להשתמש בנכס החכור, ומנגד תירשם התחייבות לשלם בגין חכירה; וכן עסקאות שבהן תאגיד בנקאי מוכר נכס וחוכר אותו בחזרה יוכלו במצבים מסוימים להיחשב כעסקאות מכירה חשבונאית, בכפוף לכך שמתקיימים תנאים מסוימים שפורטו בכללים החדשים. התקן ייושם החל מיום 1 בינואר 2020 ואילך.

להערכת הבנק, יישום ההוראות החדשות צפוי להביא לגידול בסך של כ-119 מיליוני ש"ח ביתרת נכסי זכות השימוש, ולגידול מקביל בסך של כ-119 מיליוני ש"ח ביתרת ההתחייבויות בגין חכירה למועד היישום לראשונה.

כמו כן, להערכת הבנק, יישום ההוראות החדשות צפוי להביא לירידה ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל של כ-0.05 וכ-0.07 נקודות האחוז בהתאמה, זאת כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי זכות שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שיוכרו במאזן בשיעור של 100%. בנוסף, יישום ההוראות החדשות צפוי להביא לירידה ביחס המינוף של הבנק בשיעור של כ-0.02 נקודות האחוז.

חוזר בדבר התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם לחוזר, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה, בין השאר, יוכל לפרוס את השפעת התכנית על פני חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות הון.

ביום 30 בנובמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק את תכנית התייעלות ובוים 4 בדצמבר 2016 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תכנית זו. ההקלה הונית מסתכמת בסכום של 105 מיליון ש"ח (כ-0.41% במונחי יחס ההון). הקלה זו נפרסת על פני 20 רבעונים החל מהרבעון הראשון של שנת 2017.

ביום 31 בדצמבר 2018 אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון כחלק מתהליכי ההתייעלות בבנק ובמסגרתה צפויים לפרוש להערכת הנהלת הבנק 70 עובדים בשנים 2019-2020 (מועד הפרישה יקבע על ידי הבנק). ביום 17 בינואר 2019 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תכנית זו. ההקלה ההונית בגין תכנית זו, מסתכמת בסכום כולל של כ-76 מיליון ש"ח (כ-0.31% במונחי יחס ההון). הקלה זו נפרסת על פני 20 רבעונים החל מהרבעון הראשון של שנת 2019. לפירוט נוסף ראה ביאור 1.ב.21 בדוח הכספי ליום ה-31 בדצמבר 2019.

ההשפעה של תכניות ההתייעלות השונות על הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2019 הסתכמה לסך של 103 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2018 – 139 מיליון ש"ח).

הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)

הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP הבנק מבצע תהליך יזום של זיהוי והערכת כל אחד מהסיכונים המהותיים בכל אחת מהפעילויות המרכזיות בבנק. כמו כן נסקרים במסגרת זו מרכיבי המדיניות והמגבלות הקיימות, כלי המדידה והניטור, מערכות הדיווח, תהליכים ומוצרים עיקריים ומרכיבי הממשל התאגידי. ההערכה מסתייעת בסקירה איכותית וניתוח הנתונים הכמותיים, תוך בחינת יכולת ההישענות על מודלים פנימיים.

התפיסה בבנק רואה ב-ICAAP שני תהליכים עיקריים:

- תהליך פנימי לזיהוי, מדידה, ניהול ודיווח על הסיכונים המרכזיים אליהם חשוף הבנק כיום, ועלול להיות חשוף אליהם בעתיד.
 - תהליך פנימי לקביעת הקצאת ההון ובחינת נאותות יעדי ההון, כך שיבטיח יחסי הון נאותים, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.
- תהליך ה-ICAAP הינו מקיף ונוגע לרבדים שונים של תהליכי ניהול הסיכונים וניהול ההון.

במסגרת הקלה פיקוחית לבנקים קטנים, נדרש הבנק להגיש לפיקוח את תוצאות תהליך ה-ICAAP אחת לשנתיים (חלף אחת לשנה), בכפוף לעמידה בהוראות המפורטות בנב"ת 211 – "הערכת נאותות הלימות ההון". בהתאם לכך אושר בדירקטוריון תהליך ICAAP מקוצר, בשנה בה המסמך אינו מוגש לפיקוח.

לאור הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ולאור החלטת בית הדין לתחרות, כאמור לעיל, חלה פגיעה ביכולת התכנון לטווח ארוך, עקב אי הוודאות המאפיינת את התקופה. כיוון שתהליך ה-ICAAP מבוסס, בין היתר, על תכנון לטווח ארוך, חלה דחיה בתהליך, כאשר תכנון הון בוצע לשנה הקרובה בלבד. יצוין כי הבנק מקיים תהליך רבעוני להערכת הלימות ההון כנגד מכלול הסיכונים במסגרת הרצת תרחיש קיצון הוליסטי.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

תכנון ההון ויעדי ההון

יעד הלימות ההון – ביום 29 בנובמבר, 2018 אישר דירקטוריון הבנק עקרונות לתכנית פעולה להתייעלות שמטרותיה, ככל שהיא תמומש, הינן בין היתר, להגדיל את יחסי ההון של הבנק, כך שבמהלך שנת 2019 יעמוד יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק על 10.3%, תוך שמירת יציבות הרווחיות והתשואה.

תכנון ההון – במסגרת הדיונים על תכנית העבודה לשנת 2020 שהתקיימו בדירקטוריון בסוף דצמבר 2019, נקבע תכנון ההון לשנה זו. תכנון ההון השנתי נגזר מיעדי ההון שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

תכנון ההון לשנת 2020 הושפע בעיקר מהפרמטרים הבאים:

- גידול בהון עצמי רובד 1 כתוצאה מגידול צפוי בסעיף העודפים.
- נלקחה הנחה של הפחתה מדורגת של יתרת קרן ההון בגין ניירות ערך זמינים למכירה.
- קיטון בהון רובד 2 כתוצאה מהפחתת כתבי ההתחייבות בהתאם להוראות המעבר.

במסגרת תכנון ההון הכין הבנק תכנית מגירה לצמצום בנכסי הסיכון אם יידרש הדבר על מנת להתמודד עם שינויים אפשריים, כפועל יוצא של השפעות אפשריות של המצב הכלכלי במשק על בסיס ההון של הבנק (רווחיות וקרן הון) כמו גם השפעות אפשריות של הוראות רגולטוריות חדשות. יצוין כי חלק ממידע זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון

גילוי על פי EDTF

התממשותו בפועל של תרחיש קיצון והצורך לעמוד בתיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, עשויים להביא לסטייה מתכנון ההון המקורי כפי שהוצג, כך שתחול פגיעה ביחסי ההון כפי שנקבעו. במסגרת הטמעת תהליכי ניהול הסיכונים הבנק בוחן מגוון תרחישי קיצון. עבור תהליך ה-ICAAP נבחרו מקרב התרחישים שני תרחישים הוליסטיים ליישום במסגרת תכנון ההון ותהליך ה-ICAAP. בנוסף נבחן תרחיש בנק ישראל, המבוסס על תרחיש אחיד ותרחיש הופכי אשר השפעתו מביאה לירידת יחס הון הליבה לסיבולת הסיכון התחתונה.

תרחישי הקיצון מתייחסים לקווי העסקים והסיכונים העיקריים שזוהו בבנק תוך הערכת ההשפעה של כל אירוע קיצון על מספר מרכיבים: היקף נכסי הסיכון, הכנסות מריבית, שיעור ההוצאה להפסדי אשראי, הכנסות שאינן מריבית, הוצאות, שינויים בקרן ההון, השלכה על הרווחיות הכוללת ועל יחסי ההון.

הבנק בוחן את תרחיש הקיצון המוביל (תרחיש הקיצון שהסב את הפגיעה המשמעותית ביותר בהלימות ההון) בתדירות רבעונית. מניתוח תרחישי הקיצון עולה כי יחסי הלימות ההון בפועל והיעדים שנקבעו הולמים את יכולת הבנק לספוג הפסדים בלתי צפויים הבאים לידי ביטוי בתרחיש, תוך שאינם יורדים מיחסים מינימליים.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה") קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, הפועל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, החל מיום 1 בינואר 2018 תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 5%.

יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2019 עמד על 5.99% לעומת 5.94% ביום 31 בדצמבר 2018. היחס גדל בצורה זניחה למרות גידול של כ-0.9 מיליארד ש"ח בחשיפות (בעיקר במשכנתאות ובהלוואות ללקוחות פרטיים), בעקבות גידול בהון עצמי רובד 1 בסכום של 82 מיליון ש"ח.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

טבלה 6: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2019	
		במיליוני ש"ח
41,316	42,467	1. סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסיים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	2. התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)
2,754	2,658	3. התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
87	(36)	4. התאמות אחרות, לרבות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
44,157	45,089	5. חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

טבלה 7: יחס המינוף (LR2)

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2019	במיליוני ש"ח
חשיפות מאזניות		
40,090	41,963	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(15)	(31)	(סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
40,075	41,932	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
791	614	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
410	497	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
(441)	(614)	(ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	-	(רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	(קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
760	497	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
568	2	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
-	-	(סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
568	2	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
9,801	9,862	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(7,047)	(7,204)	(התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
2,754	2,658	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
44,157	45,089	סך החשיפות
2,621	2,703	הון רובד 1 ¹
יחס המינוף		
5.94%	5.99%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

גילוי על פי נדבך 3

סיכון האשראי הינו סיכון לגרימת הפסד לבנק כתוצאה מחדלות פירעון או ירידה בכושר הפירעון של צד נגדי של הבנק לעסקה, תוך אי עמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו, והינו הסיכון המשמעותי ביותר אליו נחשף הבנק במסגרת פעילותו בעיקר מבחינת היקפו ביחס לסיכונים אחרים.

סיכון אשראי הנו סיכון מובנה בפעילותו העסקית של הבנק, ומהווה נדבך משמעותי בפרופיל הסיכון הכולל של הבנק. פרופיל סיכון האשראי בבנק מצביע על סיכון ריכוזיות האשראי כעל מאפיין מרכזי, תוך שמדדי איכות התיק מצביעים על איכות תיק גבוהה. מזה מספר שנים הבנק פועל ברציפות להקטנת הריכוזיות במגוון כלים ומדדים, תוך החמרה בפרמטרים של סיבולת ותיאבון סיכון בכל מדדי הריכוזיות.

למידע נוסף ראה פרק סיכון אשראי של צד נגדי.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון

הבנק מנהל את סיכון האשראי בהתאם למסמכי מדיניות האשראי, המפרטים פרמטרים לאישור אשראי – הערכת טיב הלקוח, יכולת ההחזר שלו, חוסנו הפיננסי, נזילותו, מהימנותו, ותק פעילותו בענף, ותק פעילותו בבנק, טיב הביטחונות שהוא יכול להעמיד ועוד. על בסיס פרמטרים אלו, הוגדרו נהלי עבודה מפורטים, המגדירים הנחיות ברורות לגבי אופן מתן האשראי בבנק, תהליכי העבודה לניהול האשראי, טרם מתן האשראי ומהלך ניהולו. נהלים אלה מחייבים את הגורמים המטפלים באשראי בבנק להיכרות מעמיקה עם הלווה והבנת העסקה, ובכלל זה: מטרת האשראי, והתאמתו לצרכי הלקוח, מבנה האשראי ומקורות ההחזר שלו.

הדירקטוריון מתווה את מסגרת ניהול סיכון האשראי, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמכי מדיניות האשראי של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות האשראי של הבנק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכון זה, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים אשראי במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכונים אשראי, ובכלל זה מדרג סמכויות האשראי, משקל הבטוחות, וקביעת מגבלות לחריגה ממדיניות.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתכניות האסטרטגיות להרחבת פעילות האשראי הקמעונאי על פרופיל סיכון האשראי.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכונים אשראי ומדרג הסמכויות.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים אשראי והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו ממסמך המדיניות, ויודא כי פרופיל סיכונים אשראי של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור מודלים לדירוג לקוחות, בהתאם לאינדיקציה המתקבלת במפת החום של המודלים, המשמשים בתהליך ניהול הסיכון.
- דיון בתוצאות מבחני הקיצון לסיכונים אשראי והשפעתם על יחסי ההון.
- דיון בהקצאת ההון במסגרת הנדבך השני.
- דיון בפערים המרכזיים העולים בתהליך שאלוני הערכת הסיכון, והמלצות לטיפול.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים אשראי.

מסמכי המדיניות נדונים בתדירות שנתית, לפחות, ונותנים ביטוי לאסטרטגיית העסקית של הבנק לצד התפתחויות כלכליות במשק ובעולם ולהוראות רגולטוריות רלוונטיות. מסמכי המדיניות מגדירים את מגבלות הסיכון לניהול האשראי, ממשל תאגידי ומדרג סמכויות לאישור אשראי, מרווח/תשואה נדרשים המותאמים לסיכון העסקה, במקביל לתיאור קווי ההגנה, חובות הדיווח, הניטור והבקרה. נקבעו אינדיקטורים למעקב רבעוני, שמטרתם זיהוי מוקדם של צורך אפשרי בעדכון המדיניות כאמור.

במסגרת הממשל התאגידי לניהול הסיכון הוגדרו הוועדות המרכזיות הבאות: וועדת אשראי של הדירקטוריון, וועדת אשראי הלומים של הדירקטוריון, וועדת אשראי הנהלה ופורומים נוספים.

ככלל, אגף עסקים בבנק מטפל בלקוחות בעלי יתרת אשראי העולה על 10 מיליון ש"ח. ענפי הליבה העיקריים בהם הבנק מתמחה הינם: ליווי פרויקטי נדל"ן, לקוחות פעילי שוק ההון ויהלומים. כן פועל האגף בענפי התעשייה, המסחר והשירותים.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר העסקי כוללים בעיקר מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, פרויקטים, סחר חוץ ועסקאות חדר עסקות, וניתנים במרבית סניפי הבנק. פעילות לקוחות היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן בלבד ופעילות לקוחות שוק ההון ביחידה ייעודית, שמרכזת בסניף תל-אביב.

ככלל, אגף קמעונאות נכסי לקוחות וייעוץ מטפל בחשיפות האשראי ללווים קמעונאיים וללקוחות מסחריים עם יתרת אשראי עד 10 מיליון ש"ח. בנוסף מטפל האגף באשראי למשכנתאות, אשראי ללקוחות מוצר (לקוחות שיעקר פעילותם אינה בבנק אגוד) - באמצעות המרכז לבנקאות ישירה, ובפעילות הליסינג.

במסגרת יישום מודלים פנימיים להערכת סיכוני האשראי בבנק, שכלל הבנק את תהליכי הדירוג של הלקוחות העסקיים והלווים הקמעונאיים ופועל להתאמת המרווח הכולל לסיכון הלקוח והעסקה על בסיס הדירוג. יצוין כי דירוג הלקוח מהווה חלק משמעותי בתהליך הערכת הסיכון בעסקה ובאישורה, מאפשר להבחין בין רמות סיכון בחשיפות אשראי שונות, משמש ככלי מעקב אחרי איכות האשראי ומהווה כלי עיקרי בתמחור האשראי וחישוב רווחיות. ככלל, הבנק מדרג את כלל חשיפות האשראי שלו.

סיכון האשראי של הבנק מנוהל ומבוקר על ידי שלושה קווי הגנה, כמפורט לעיל, מתבסס על נהלי עבודה מסודרים, ודיווחים להנהלה ולדירקטוריון המאפשרים לעקוב אחר הפעילות השוטפת. תהליכי ניהול הסיכון מאפשרים ניהול סיכונים בהתאם לתיאבון הסיכון אשר נקבע על ידי דירקטוריון הבנק.

יצירת החשיפות לסיכוני אשראי נעשית באגף העסקי בעיקר על ידי מערך האשראי העסקי ובאגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בעיקר באמצעות מערך הסניפים ומערך המשכנתאות.

סמכויות למתן אשראי – תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי מתבסס על מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ברמות השונות עד לדרג של ועדת האשראי של הדירקטוריון, בהתאם לתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון.

ככלל, בתהליך העמדת האשראי שומר הבנק על עקרון "ארבע העיניים", וזאת במטרה למזער את הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד.

במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על היקף האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות.

בקרה על אשראי – הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי ביטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

כלי הבקרה כוללים בין היתר הגדרות מפורטות של מרכיבי ניהול הסיכונים וניטורם, קביעת תיאבון סיכון וסיבולת סיכון למרכיבי הפעילות השונים, הטמעת מערכות מיכוניות הן ברמת הסניף והן ברמת המטה, פעילות הדרכה ייעודית ומתכונת דיווח ובקרה בכל הרמות בבנק. לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק, מופעלות בבנק מערכות ממוכנות המאתרות פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים (ראה פירוט בסעיף טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות בהמשך).

כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות וניהול סיכונים תהליך של בדיקת לוויים, המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין.

מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ובשיפור מערכות המידע בתחום האשראי, על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני אשר מובא לדיון בהנהלת הבנק, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובמליאת הדירקטוריון, הבנק בוחן את הערכת סיכון איכות תיק האשראי. כמו כן, נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי נושאים כגון: התפתחות התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול, הוצאות להפסדי אשראי, היקף תיק האשראי הממונף, נתוני חובות בעייתיים ועוד. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק ממונף בדוח הדירקטוריון והנהלה.

ניהול סיכון אשראי עסקי

אגף עסקים אחראי על ניהול השוטף של האשראי (למעט אשראי בסמכות אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ), טיפול בחובות בעייתיים ונקיטת הליכים לגביית החובות ותביעות נגד הבנק הקשורות בהם באמצעות מחלקת אשראים מיוחדים, וכן דיווחים תקופתיים לרשויות (בנק ישראל ומשרד האוצר) ובמסגרת הדוחות הכספיים.

פעילות האגף מרוכזת בארבע יחידות מרכזיות, כמפורט להלן:

- **מערך אשראי עסקי** – אחראי לטיפול בכלל בקשות האשראי באחריות האגף, ובכלל זה בקשות בתחום הנדל"ן ושל לקוחות המטופלים במסגרת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד, עבור לקוחות בקשיים מעל 10 מיליון ש"ח).
- **מערך אשראים מיוחדים** – אחראי לטיפול ומעקב אחרי תיקי הגבייה העסקיים והקמעונאיים.
- **ענף מידע ודיווח אשראי** – אחראי על ניטור אחר מגבלות שקבע הדירקטוריון ומגבלות רגולטוריות ועל דיווחים למגוון בעלי עניין, ובכלל זה לבנק ישראל, לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.

• **ענף תכנון ובקרה ניהולית – אחראי, בין היתר, על בקרות סיכונים, ריכוז נהלים והדרכה.**

מדיניות אשראי עסקי ומסחרי- מדיניות האשראי מאגדת בתוכה את העקרונות והכללים לניהול סיכון האשראי של הבנק על כל היבטיו, כפי שנקבעה על ידי הדירקטוריון ומפרטת את הקווים המנחים של הדירקטוריון לדרגי הניהול השונים ולאנשי האשראי במטה ובסניפים באשר לדרך ניהול האשראי שמעניק הבנק ללווים בענפים השונים. מסמך המדיניות מתייחס לעקרונות וכללים לדירוג החייב, להעמדת אשראי, ניהולו והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכות התיק ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו. כמו כן, מגדירה המדיניות את תהליכי הדיווח, הניטור והבקרה אחר התפתחות הסיכון בתיק במסגרת מדדי סיכון מוגדרים, הנבחנים באופן שוטף ומוצגים להנהלה ולדירקטוריון.

המדיניות והקווים המנחים מבוססים בין היתר על תיאבון וסיבולת הסיכון הכלליים של הבנק ועל תיאבון וסיבולת הסיכון ברמת הענף (לרבות התייחסות לחשיפה לבנקים ולאג"ח קונצרני) וברמת הלקוח הבודד ומגדירים את התנאים הנדרשים על מנת שניתן יהיה לפעול בתחום התיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

במסגרת תהליכי ניהול הסיכונים, ניתנת חוות דעת בלתי תלויה של פונקציית ניהול הסיכונים על חשיפות אשראי מהותיות. המדיניות מעודכנת בתדירות שנתית לפחות, בהתאם לשינויים ולאירועים בסביבה העסקית בה פועל הבנק ולאסטרטגיה העסקית של הבנק.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף עסקים לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדין ואישור בדירקטוריון.

אשראי ללווי בניה – אחד מענפי הליבה בהם מתמקד הבנק הינו ליווי פרויקטים למגורים באזורי ביקוש. ככלל הבנק מתמקד במימון בניית דירות סטנדרטיות.

האשראי ניתן במסגרת של ליווי פיננסי. משמעות הליווי הינה יצירת מסגרת מימון הנפרדת משאר פעילויות היזם המבטיחה כי המימון שיינתן לבניה ישמש לנכס אותו מממן הבנק בלבד, וכי ההכנסות ממכירת הדירות בנכס ישמשו באופן ודאי להחזר המימון. לצורך הליווי שוכר היזם מפקח המהווה גורם מדווח ומפקח אובייקטיבי ומאפשר לבנק את הניהול הפיננסי של הפרויקט.

במסגרת השיקולים בליווי בניה למגורים נבחנת עמידת הלקוח בפרמטרים איכותיים (לדוגמא: ייעוד הבנייה, סוג הפרויקט ועוד) וכמותיים (לדוגמא: רווחיות הפרויקט, מכירות מראש ועוד), המוגדרים במדיניות.

הבנק עוקב באופן צמוד אחר ההתפתחויות ומעדכן את מדיניותו בהתאם להתפתחויות בענף. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק אשראי לבינוי ונדל"ן בדוח הדירקטוריון והנהלה.

מדיניות ההשקעה באג"ח עם סיכון מנפיק – מדיניות זו הינה חלק ממדיניות הבנק לגבי השקעות הנוסטרו, ומטרתה לייצר תשואה עודפת על השקעה אלטרנטיבית בנכסי סיכון. הבנק רואה בחלק מהשקעת הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה נדונים ומאושרים בדירקטוריון, וכוללים את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים להשקעה, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דירוג.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי ובהתאם למדרג הסמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותאמת להתפתחות השווקים.

לפירוט ראה ביאור 1 ה 5 עיקרי המדיניות החשבונאית לעניין ניירות ערך בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019 וכן ביאור 12 ניירות ערך בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019.

ניהול סיכון אשראי קמעונאי

אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ אחראי על השגת יעדי הבנק בתחום הקמעונאי ועל ניהול מערך סניפי הבנק בפעילות מול לקוחות פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) ומסחריים. כמו כן, האגף אחראי על ריכוז תהליכי התכנון האסטרטגי, השייווק, תשתית המידע והבנקאות הדיגיטלית.

בסוף 2018 נבחן המבנה הארגוני של האגף, ונכון להיום האגף כולל את היחידות המרכזיות הבאות:

- מערך סניפים ומכירות – אחראי על הפעילות השוטפת לרבות פעילות המכירה ועל עמידה ביעדי תכנית העבודה בסניפים.
- מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות – אחראי על ריכוז כלל פעילות האשראי הקמעונאי (אשראי צרכני, אשראי מסחרי ומשכנתאות).
- מערך נכסי לקוחות וייעוץ – אחראי על פעילות הייעוץ, המחקר והפיקדונות.
- ענף בנקאות ישירה – מרכז את כל מרכיבי הבנקאות הישירה: מכירות, שירות ותפעול.

- ענף תפעול ותיאום בין אגפי האחראי על תהליכי תפעול, ניטור, בקורות ודיווח אודות התפתחות עיתית של מדדי הסיכון.
- יחידת שיווק ודיגיטל

מדיניות אשראי קמעונאי – מדיניות האשראי הקמעונאי מתייחסת לעקרונות ולכללים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי, ובכלל זה ניהול סיכון האשראי הצרכני, לרבות אשראי ללקוחות מוצר, והאשראי למשכנתאות.

המדיניות והקווים המנחים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי מבוססים, בין היתר, על תיאבון הסיכון של הבנק ומגדירים את התנאים הנדרשים, על מנת לפעול בהתאם לתיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

המדיניות משקפת את אסטרטגיית הבנק לצמיחה קמעונאית תוך הרחבה משמעותית של האשראי הקמעונאי בתמהיל האשראי של הבנק, בין היתר באמצעות הפעלת המרכז לבנקאות ישירה ללקוחות שעיקר פעילותם אינו בבנק ("לקוחות מוצר") והרחבת תיק האשראי לעסקים קטנים, וקושרת בין סיכון האשראי למרווח תוך קביעת מנגנון חישוב מרווח הסיכון הנדרש בכל עסקה. במסגרת המדיניות מפורטים קווי הדיווח והבקרה ומעגלי הבקרה השונים. כמו כן, מתוארים כלי הבקרה והניטור ואופן השימוש בהם. האמצעים המיכוניים ותהליכי האשראי הקמעונאיים מאפשרים בקרה ואיתור אפקטיביים של חריגות ממדיניות האשראי ומאפשרים זיהוי המקור יוצר החריגה וטיפול בה.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף קמעונאות לאגף בקורות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדיון ואישור בדירקטוריון.

בנוסף הבנק רוכש הלוואות מחברת מימון ישיר. לפירוט ראה ביאור ג.7. התחייבויות תלויות והתקשרויות בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019. לפירוט ההלוואות שנרכשו ראה ביאור ב.1. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019.

ביום 22 בינואר 2020, חתמו הבנק ומימון ישיר על תוספת להסכם במסגרתה הוארכה תקופת ההסכם בין הבנק לבין מימון ישיר עד ליום 31 בדצמבר 2021. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק מדיניות האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

התפתחויות רגולטוריות

ביום ה-12 באפריל 2019 נכנס לתוקפו חוק נתוני אשראי, שמטרתו לקבוע הסדר כולל לשיתוף בנתוני אשראי. הסדר זה צפוי לשפר את איכות המידע אשר יהיה זמין לבנק בעת החלטה על מתן אשראי ללקוח ושיפור אפשרויות המימון העומדות בפני הלקוחות במערכת הבנקאית. מאידך, בטווח הקצר של יישום החוק חלה ירידה בכמות המידע של הבנק על לקוחותיו הקיימים, וזאת עד להשלמת תהליך החתמת הלקוחות. הוגדרו תנאים לדרישת חתימת הלקוחות. להערכת הבנק החוק צפוי להביא לשיפור תהליכי החיתום מחד ולהגברת התחרות מצד גופים חוץ בנקאיים באופן משמעותי, מאידך.

ביום ה-25 באוגוסט 2019, נכנס לתוקפו חוק אשראי הוגן, לפיו יש למסור ללקוח הצעה להסכם, לעיון מוקדם בפרטי העסקה, זמן סביר לפני חתימה על ההסכם. כמו כן החוק מטיל מגבלות על הריבית המקסימלית הנגבית מהלקוח, תוך עמידה בשני תנאים: (1) שיעור העלות הממשית של האשראי לא יעלה על שיעור העלות המרבית של האשראי; (2) שיעור ריבית הפיגורים לא יעלה על שיעור ריבית הפיגורים המרבית. על שני התנאים הנ"ל להתקיים במצטבר. הבנק מיישם את הוראת החוק.

ביום ה-28 באוקטובר 2019, פורסמה טיוטת נב"ת חדשה בנושא "ניהול אשראי קמעונאי". הטיטה צפויה להחליף את מכתב הפיקוח על הבנקים מנובמבר 2017 (שיווק אשראי קמעונאי יזום) ואת פרסום מסמך ציפיות פיקוחיות מרבעון שני 2019 בנושא אשראי צרכני ובנושא ביקורת פנימית, במסגרתו הוא מגדיר מהו סיכון צרכני: "הפרה של נורמות התנהגות ע"י תאגיד בנקאי, הגורמת נזק לצרכנים, גם אם אין חשש להפסד מהותי בעבור התאגיד הבנקאי". הפיקוח מדרג את הסיכון הצרכני כגבוה בעקבות התערבות חקיקתית ורגולטורית.

ביום ה-19 בפברואר 2020, פורסמה טיוטת נב"ת עדכנית בנושא "ניהול אשראי צרכני" (שם הנב"ת שונה). ב-2020.2.27 התכנסה וועדה מיעצת, אשר דנה בטיטת נב"ת זה.

הבנק לומד את עיקרי הדרישה.

ביום 15 במרס 2018 פורסם חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי התשע"ח-2018, אשר מציע רפורמה מקיפה בתחום חדלות הפירעון. החוק מבקש ליצור קודיפיקציה של דיני חדלות הפירעון ולהסדיר באופן מקיף ושלם את כלל דיני חדלות הפירעון של יחידים ושל תאגידים בחוק חדש ועדכני, ולבטל את הפקודות הישנות וההסדרים הקיימים בחוק החברות. לחוק שלוש מטרות עיקריות:

- א. להביא לשיקומו הכלכלי של החייב כערך מרכזי בהליכי חדלות הפירעון של יחידים.
- ב. הגדלת שיעור החוב שייפרע לנושים.
- ג. הגברת הוודאות והיציבות של הדין, קיצור הליכים והפחתת הנטל הבירוקרטי.

חידוש מרכזי מצוי בהגדרת חדלות הפירעון. החוק מאמץ את המבחן התזרימי וקובע כי חדל פירעון הוא מי שאינו יכול לשלם את חובותיו במועדם. כמו כן, נקבע כי ככלל, נושה עתידי לא יהיה רשאי להגיש בקשה לפתוח בהליכים, זאת למעט בנסיבות שבהן קיים חשש ממשי כי החייב פועל במטרה להונות את נושיו, להעדיף מי מנושיו או להבריח את נכסיו.

החידוש העיקרי לגבי תאגידים הוא נקודת פתיחה משותפת להליכי שיקום ולהליכי פירוק. חידוש נוסף טמון בביטול הרוב המכריע של החובות בדין קדימה. זאת מתוך רצון לקדם את עקרון השוויון בין הנושים ולהגדיל את חלקם של הנושים הכלליים בקופת הנשייה. נוסף על כך, הוגבל כוחם של בעלי שעבוד צף ואלה יוכלו להיפרע את חובם רק לסכום השווה ל-75% משווי הנכסים הכפופים לשעבוד הצף (לגבי הסעיפים הרלוונטיים באשר לשיעבוד צף – אלה ייכנסו לתוקף ב-15.3.20 והבנק נערך ליישומם).

החוק נכנס לתוקף ביום 15.9.19 והבנק ערוך ומיישם את החוק.

הלוואות לדיור

בבחינת הסיכונים בתהליך אישור הלוואה לדיור, מדיניות הבנק קובעת קריטריונים ברורים לבחינת איכות הלקוח וסיכוני העסקה המאפיינים את תחום המשכנתאות, תוך התייחסות להוראות רגולטוריות, מגבלות הסיכון ותנאי השוק המשתנים מעת לעת. הבנק נוהג להעמיד אשראי לדיור רק במקרים בהם המידע על הלווים ועל הביטחון במועד מתן הלוואה שלם, מעודכן, מאומת ומתאים למדיניות. תקופת ההלוואה הנה עד ל-30 שנה.

להלן פרמטרים מרכזיים הנלקחים בחשבון בעת דיון בבקשת האשראי:

- בחינת יכולת החזר להכנסה הפנויה של הלווים, עושרם הפיננסי ושיעור המימון ביחס לשווי הנכס, בהתייחס למגבלות הרגולטוריות והפנימיות.
- קיום שעבודים על הנכס ומצבו המשפטי.
- האם מדובר במימון דירות להשקעה.
- מיקום הנכס וסחירותו.
- בחינת יחס תשואה לנכסי הסיכון בהתאמה ליעדים שקבע הבנק.

בכל בקשת אשראי מתבצעות בדיקות תקינות אוטומטיות ממאגרי מידע שונים, המוצגות לקצין האשראי כפרמטר מקדמי לבחינת העסקה ואישורה.

הלוואות לדיור עם מאפייני סיכון משמעותיים נבחנות על פי קריטריונים ספציפיים. לדוגמה - בהלוואות המועמדות במסלול ריבית משתנה, נבחנת יכולת החזר של הלקוח בסימולציה של עליית ריבית בשיעור העולה על הריבית המוצעת ללקוח בכל המסלולים בהם קיים רכיב ריבית משתנה.

בחינת סיכוני התיק נעשית על ידי בחינת מגזרים וחתכים שונים (לדוגמה, קבוצות רכישה, דירות להשקעה), בחינת איכות הלווים וכן בחינת הסיכונים בסדרת תרחישי קיצון. מערך המשכנתאות עוקב באופן שוטף ורציף אחר התפתחות האשראי לדיור, כמו גם אחר התפתחות השינויים בהחזרי תשלומי המשכנתא, הן ברמת הסניף והן ברמת כלל התיק ובוחן את המשמעויות השונות הנגזרות מכך.

כאמור, הבנק ערוך, תקופתית, תרחישי קיצון ייעודיים לבחינת התפתחות הסיכון בתיק המשכנתאות. הוגדר כי לווים החשופים לתרחיש הינם לווים אשר עונים על 3 תנאים מצטברים לגבי שיעור המימון, היקף ההכנסה החודשית ויחס החזר החודשי מההכנסה. ההנחה הינה כי ככל שההכנסה של הלווה גבוהה יותר כך הלווה יכול לעמוד בהחזרי הלוואה בשיעור גדול לעומת ההכנסה כפונקציה של שיעור המימון מתוך שווי הנכס (LTV).

הפעלת תרחישי הקיצון מעלה כי החשיפה לתרחישי קיצון אינה משמעותית, ואינה חושפת את תיק המשכנתאות לסיכונים משמעותיים.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

גילוי על פי נדבך 3

טבלה 8: איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

יתרות ליום 31 בדצמבר 2019				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך ⁽²⁾	יתרות נטו	
277	33,623	0	33,900	1 חובות, למעט אג"ח ⁽³⁾
57	6,865	(55)	6,867	2 אג"ח ⁽⁴⁾
43	10,370	(20)	10,393	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁵⁾
377	50,858	(75)	51,160	4 סה"כ
יתרות ליום 31 בדצמבר 2018				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו	
362	35,078	(18)	35,422	1 חובות, למעט אג"ח ⁽³⁾
71	4,667	(45)	4,693	2 אג"ח ⁽⁴⁾
32	10,578	(19)	10,591	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁵⁾
465	50,323	(82)	50,706	4 סה"כ

1. בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוץ מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
2. לא כולל הפרשות קבוצתיות.
3. לרבות אשראי לציבור, פיקדונות בבנקים ובממשלה ונכסים אחרים.
4. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידי פיננסים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעוף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות.
5. לרבות סיכון האשראי בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים מוצג במונחי שווה ערך אשראי (לאחר השפעת הסכמי קיזוז (Netting) ולאחר הכפלה במקדם התוספת (Add-on)) ופעילות לקוחות בשוק המעוף שאינה עונה על הגדרת נגזר.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים בבנק ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק סיכון איכות תיק האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 27 – מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019.

אשראי בעייתי וגביית חובות

לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלו רמת הסיכון והחשיפה, מופעלים בבנק התהליכים הבאים, אשר מטרתם הינה בחינה וטיפול באוכלוסיית לקוחות נרחבת ככל האפשר בתדירות גבוהה, וביצוע מעקב וטיפול נאותים בלקוחות אלה. התהליכים ממוכנים במערכות המידע בבנק:

- תהליך לאיתור פוטנציאל לבעייתיות אצל לווים עד סכום מסוים על פי פרמטרים שונים. הלקוחות המאותרים על ידי המערכת נבדקים באופן יסודי ומועלים לדיון בפורום פנימי, הן בצעדים הנדרשים לטיפול בלקוחות ובוחן את הצורך בהמשך מעקב, סיווגם כחוב בעייתי, או הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי בגינם.
- תהליך להצפת לווים מסכום מסוים עם פוטנציאל להכללתם ברשימת לווים במעקב. הלקוחות אשר חובם יוגדר כחוב ברשימת מעקב בעקבות הסקירה ובהתאם לכללי הסיווג שנקבעו, בתוספת לקוחות שהוכנסו לרשימה זו במסגרת דיווחים שוטפים של ועדות אשראי, נדונים בתדירות רבעונית בוועדה מיוחדת בראשות המנכ"לית שהוקמה לצורך נושא זה. הוועדה דנה בלוויים הנכללים ברשימת לקוחות במעקב הן מההיבט התפעולי בקרתי והן מהיבט האשראי. הדיון בלוויים אלה כולל גם דיון במבנה האשראי הקיים, החלטות לגבי סטטוס החוב וסיווגו, בקשות אשראי של לקוחות אלה והארכת מסגרות קיימות.
- תהליך לביצוע סיווג ומחיקה חשבונאית של חובות על פי מספר ימי הפיגור. התהליך מבוצע בתדירות חודשית ובסופו מופק דוח המציף את כל הלוויים בגינם בוצעו סיווגים ו/או מחיקות חשבונאיות לטיפול הסניפים.
- תהליך לאיתור פוטנציאל לארגון מחדש בהלוואות המועמדות ללוויים בבנק. בהמשך לתהליך ההצפה מתקיימת בחינה פרטנית באם הלוואות אלה עומדות בקריטריונים לסיווגן כחובות בארגון מחדש.

יחידת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד) הינה היחידה המרכזת ומטפלת באופן שוטף בכל הלקוחות הפוטנציאליים והמוגדרים במעקב במטרה להביא לצמצום חובם והפרשות העתידיות בגינם או אף להחזירם לפעילות תקינה.

לקוחות במעקב שבסמכות הדירקטוריון נדונים בוועדת האשראי הדירקטוריונית.

בנוסף, אחת לרבעון מובאים לדיון לקוחות בעייתיים מעל סכום מסוים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

מערך אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלוויים עסקיים שהסיכוי שיחזרו לפעילות עסקית רגילה נמוך. מטרת הטיפול, בראש ובראשונה, היא שיפור יכולת החייב לשרת את חובו, ובהעדר יכולת כזו פועל המערך לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק.

הלוויים מועברים למערך אשראים מיוחדים בהתקיימם של קריטריונים אובייקטיביים (פתיחת הליכי פירוק, הפסקת פעילות, הלווה הוגבל וכיוצ"ב) המחייבים העברת הלווה למערך אשראים מיוחדים ו/או בהתאם לשיקול דעתו של ראש האגף העסקי או ועדת האשראי של ההנהלה.

הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי

הבנק מיישם, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (ASC 310) והוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף, החל מאותו מועד, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על בנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2013 מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי. בנוסף, בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על הבנקים בנוגע לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שאינו לדירור ובפרט בנוגע לאשראי לאנשים פרטיים.

התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטת בטבלה 12 – תנועה ביתרות הפרשה להפסדי אשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". לפירוט נוסף ראה ביאור 27 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות, פגום.

נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי

לצורך קביעת הסיווג וההפרשה, אוכלוסיית הלווים בבנק מתחלקת למספר סוגי לוויים כאשר האחריות לניהול הלווים, תחזוקת תיק האשראי ואיסוף המידע לצורך איתור של חוב בעייתי וסיווגו הינו באחריות אגף עסקים ואגף קמעונאות. האחריות לקביעת סיווג האשראי וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי הינה של אגף כספים. במסגרת זו האגף בוחן ובודק את שלמותם ותקינותם של הקריטריונים שנקבעו להצפת לקוחות, את תקינותו של ביצוע התהליך להצפת הלקוחות באוכלוסיות שונות, את נאותות הסיווג של הלקוחות אשר הוצפו ולקוחות אשר סווגו בעבר וההתפתחות בגינם, את הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי ובחינת נאותות ההפרשה וכן, את נאותות ההפרשה הקבוצתית, לרבות נאותות ההפרשה בכללותה.

חוב בפיגור – חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה וממסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלום, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

חוב פגום – אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יוכל לגבות את כל הסכומים בגינו, לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. יש להחיל את הסיווג הנ"ל, גם על אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, ומצוי בפיגור מעל 90 יום למעט אם הוא מובטח ונמצא בהליכי גבייה, ועל חובות בעייתיים שאורגנו מחדש שבמסגרת הארגון מחדש העניק הבנק לחייב ויתור (Concession) אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק.

חוב בארגון מחדש – חוב בעייתי בארגון מחדש - חוב אשר בגינו מתקיימים שני התנאים הבאים גם יחד: (א) החייב נמצא בקשיים כלכליים ו-(ב) הבנק העניק לחייב ויתור אשר בתנאים אחרים לא היה שוקל להעניק כגון: שינויים בתנאי האשראי (שינויים אפשריים בתנאי האשראי הינם: הארכת תקופת ההלוואה, הגדלה של מספר התשלומים, הקפאת תשלומים (גרייס מלא) לתקופה מהותית, עיכוב בתשלום לתקופה העולה על 90 יום וכדומה), הקלה בשיעור הריבית, ויתור על חלק מהחוב וכדומה.

כל חוב שאורגן מחדש יסווג כ"חוב פגום", מאחר וצפוי כי התאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים לפי התנאים החוזיים של הסכם האשראי המקורי (אפילו אם צפוי שיגבה אותם על פי החוזה החדש).

ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני – ראה פרק מדיניות חשבונאית קריטית בדוח הדירקטוריון והנהלה בנושא הפרשה להפסדי אשראי והפרשה לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני של אגרות חוב זמינות למכירה, בהתאמה.

סיכון ריכוזיות תיק האשראי

סיכון ריכוזיות הינו אחד מסוגי הסיכון העומדים בפני תאגיד בנקאי בפעילותו העסקית. בניגוד לרכיבי הסיכון האחרים המוגדרים בדרך כלל ברמת עסקה בודדת, או ברמת צד נגדי יחיד, החשיפה לסיכון הריכוזיות נובעת מהרכב תיק נכסי הסיכון של הבנק או מהרכב החשיפות שלו.

ניתן לחלק את סיכון התיק לשני רכיבים: סיכון שיטתי (systematic risk factor) וסיכון ספציפי אקראי (idiosyncratic risk factor).

הסיכון השיטתי מייצג השפעת אירועים מקרו-כלכליים ופיננסיים על איכות תיק הנכסים של תאגיד בנקאי ובפרט על איכות תיק האשראי שלו. ייתכן כי רגישות הלווים לאירועים מקרו-כלכליים תהיה שונה, אך ההנחה הבסיסית הינה שאין לווה בעל חסינות מוחלטת בפני אירוע מהסוג הזה. כתוצאה מכך, הסיכון השיטתי הינו בהגדרה בלתי נמנע ולא ניתן להפחתה על ידי ניהול או גידור יעיל.

לעומתו, הסיכון הספציפי מוגדר ברמת לווה ספציפי ותלוי ברמת הניהול ובביצועים העסקיים של הפירמה. כתוצאה מכך, ככל שמשקלה היחסי של החשיפה ללווה בודד פוחתת, כך פוחת הרכיב הספציפי בסיכון התיק.

ככל שתיק האשראי מפוזר יותר, חשיפת הבנק לסיכון הספציפי הולכת ופוחתת, מאידך חשיפתו לסיכון השיטתי נשארת ללא שינוי.

ריכוזיות לוויים - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין הלווים השונים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 313 סך האשראי ללווה בודד, לקבוצת לוויים בנקאית ולקבוצת לוויים חברת כרטיסי אשראי לא יעלה על 15% מהון הבנק, למעט ללווים / קבוצת לוויים ספקולטיביים, עבורם הוגבלה החשיפה ל-10% מהון הבנק (על פי עדכון להוראה מיום 27 לאוקטובר 2019. לגבי לוויים /או קבוצת לוויים החורגים מהמגבלה שנקבעה בהוראה, נקבעו הוראות מעבר לסילוק החריגה עד ה-30 ביוני 2020). בנוסף קובעת ההוראה כי סך האשראי לקבוצת לוויים לא יעלה על 25% מהון הבנק והחשיפה של סך כל החבויות נטו (לאחר ניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5 להוראה) של "הלוויים", "קבוצת הלוויים", "קבוצת הלוויים הבנקאיות" ו"קבוצת לוויים חברת כרטיסי אשראי", שחבות כל אחד מהם נטו, עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על שיעור של 120% מהון הבנק.

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות פנימיות למדדי הריכוזיות השונים, שהינן מחמירות מהמגבלות הקבועות בהוראת נוהל בנקאי 313, כאמור לעיל. הבנק בודק באופן שוטף את העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון לחשיפות ללווה בודד וקבוצת לווים לרבות עמידה במגבלות הריכוזיות שנקבעו, באמצעות מדדים ותרשימים שונים. כן, עוקב הבנק באופן שוטף אחר מצבם העסקי של הלווים השונים, ובמיוחד הלווים הגדולים.

ליום 31 בדצמבר 2019 לא קיימות יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לקבוצות לווים, לקבוצות לווים בנקאיות ולקבוצות לווים של כרטיסי אשראי בבנק אשר חבותן נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראת נוהל בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון רובד 1 לפי הוראת נוהל בנקאי תקין 202.

ריכוזיות ענפית - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין ענפי המשק השונים. בדירקטוריון הבנק נערכים, לפחות אחת לשנה במסגרת הדיון על מדיניות האשראי, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה.

אשראי לענפים בהם ממקד הבנק את פעילותו, כמו ליווי בניה למגורים, פיננסים ויהלומים מטופל על ידי יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכונים האשראי המיוחדים להם.

ביום 27 במרס, 2019 רכש הבנק פוליסת ביטוח בגין חשיפות אשראי לערבויות שהבנק הוציא / יוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור ולערבויות ביצוע, הכל בקשר לפרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי עם הבנק מעת לעת (להן ביחד: "הערבויות"). הביטוח נעשה באמצעות חברת בת בבעלות מלאה של הבנק (CAPTIVE) שהוקמה בחו"ל, ונרכש ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה ומבטח את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות, הכל בהתאם לתנאי הפוליסה. בהתאם לתנאים שנקבעו בהוראות הפיקוח על הבנקים, 70% מסכומי הערבויות כנגדם נרכשה הגנת אשראי כשירה, מסווגים בהתאם לענף הפעילות של ספק ההגנה.

הבנק עומד בהוראות בנק ישראל לעניין מגבלות אשראי לענף ספציפי, ומנהל בצורה אקטיבית את ריכוזיות החשיפה לענפים, תוך התאמת היקף האשראי בכל ענף למפת הסיכונים המשתנה.

ריכוזיות גיאוגרפית - עיקר פעילות האשראי של הבנק הינה ללקוחות בישראל. לבנק אין סניפים מחוץ לישראל. חשיפת הבנק למדינות זרות נובעת בעיקרה מפעילות הבנק מול בנקים זרים, מחשיפה ללקוחות תושבי חוץ ובהשקעה באגרות חוב של מנפיקים זרים. לפירוט החשיפות העיקריות למדינות זרות ראה טבלה 11 בהמשך.

ריכוזיות ביטחונות - במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכושר ההחזר של הלקוחות כקריטריונים למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לביטחונות המקובלים.

הביטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי ביטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר ריכוזיות הביטחונות העסקיים, וזאת במטרה לזהות סיכון אפשרי כתוצאה מהסתמכות על סוג ביטחון מסוים / נכס ספציפי כביטחון החושף את הבנק להפסד פוטנציאלי במימוש הנכס.

מדיניות האשראי של הבנק מבוססת על פיזור סיכונים האשראי וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בחתירה לפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים ובין מספר גדול של לווים.

ריכוזיות ענפית – טבלת פירוט אשראי לפי ענפי משק

טבלה 9: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2019

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴									
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו ⁹	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁵	סך הכל
			מזה: פגום	בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל			
-	-	-	-	-	-	143	158	159	159
1	4	(4)	-	-	-	125	221	351	351
43	(17)	2	131	153	1,615	2,553	153	2,526	2,679
40	(3)	3	48	69	2,101	4,683	69	4,658	4,727
9	3	(4)	23	23	899	1,187	23	1,342	1,365
4	(1)	(1)	-	-	282	532	-	694	694
13	(1)	(1)	17	29	2,357	3,242	29	3,293	3,322
1	-	-	-	2	380	467	2	467	469
4	-	(2)	6	9	330	398	9	395	404
2	-	(1)	4	4	228	355	4	457	461
24	-	2	38	40	1,965	3,018	40	3,333	3,373
1	-	-	2	4	264	431	4	432	436
2	-	1	-	1	413	547	1	551	552
144	(15)	(5)	269	334	11,102	17,792	334	18,658	18,992
42	(4)	(2)	3	49	9,932	10,634	49	10,585	10,634
101	(35)	47	17	60	5,084	6,564	60	6,511	6,571
287	(54)	40	289	443	26,118	34,990	443	35,754	36,197
-	-	-	-	-	113	113	-	500	500
-	-	-	-	-	-	-	-	4,940	4,940
287	(54)	40	289	443	26,231	35,103	443	41,194	41,637
-	-	-	16	16	1	2	16	314	330
-	-	-	-	-	524	524	-	1,048	1,048
-	-	-	-	-	-	-	-	1,407	1,407
-	-	-	16	16	525	526	16	2,769	2,785
287	(54)	40	305	459	26,756	35,629	459	43,963	44,422

פעילות לווים בישראל:

חקלאות	159	159
כרייה וחציבה	351	351
תעשייה	2,679	2,679
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷	4,727	4,727
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	1,365	1,365
אספקת חשמל ומים	694	694
מסחר	3,322	3,322
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	469	469
תחבורה ואחסנה	404	404
מידע ותקשורת	461	461
שירותים פיננסיים	3,373	3,373
שירותים עסקיים אחרים	436	436
שירותים ציבוריים וקהילתיים	552	552
סך הכל מסחרי	18,992	18,992
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	10,634	10,634
אנשים פרטיים - אחר	6,571	6,571
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	36,197	36,197
בנקים בישראל ⁸	500	500
ממשלת ישראל	4,940	4,940
סך הכל פעילות בישראל	41,637	41,637
פעילות לווים בחו"ל:		
סך הכל ציבור	330	330
בנקים בחו"ל	1,048	1,048
ממשלות חו"ל	1,407	1,407
סך הכל פעילות בחו"ל	2,785	2,785
סך הכל	44,422	44,422

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 26,756 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 8,134 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 2 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 526 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 9,004 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 6 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 13 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

טבלה 9: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2018

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴							דירוג ביצוע		
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו ⁹	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל	סך הכל	סך הכל
			מזה: פגום	מזה: בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל			
-	-	-	-	-	145	162	-	163	163
1	-	-	-	-	106	155	-	291	291
58	(44)	31	162	202	1,902	3,183	213	*3,176	*3,389
40	(11)	8	48	88	1,836	4,425	90	4,384	4,474
10	(4)	3	18	23	1,021	1,376	27	1,613*	*1,640
6	-	1	7	7	241	317	7	495	502
15	(7)	9	20	30	2,087	2,882	46	2,951	2,997
1	-	-	-	-	372	446	1	*444	*445
6	-	(2)	-	6	394	499	12	520	532
3	-	(1)	-	30	191	311	37	342	379
22	8	(14)	40	40	1,773	2,307	46	2,572	2,618
1	-	-	1	2	203	338	2	343	345
1	-	-	2	8	272	369	8	*376	*384
164	(58)	35	298	436	10,543	16,770	489	17,670	18,159
48	-	6	4	63	9,259	9,786	63	9,723	9,786
89	(55)	76	15	55	4,605	6,101	55	6,059	6,114
301	(113)	117	317	554	24,407	32,657	607	33,452	34,059
-	-	-	-	-	153	153	-	669	669
-	-	-	-	-	-	-	-	3,962	3,962
301	(113)	117	317	554	24,560	32,810	607	38,083	38,690
-	-	-	-	-	1	3	18	215	233
-	-	-	-	-	215	215	-	748	748
-	-	-	-	-	-	-	-	218	218
-	-	-	-	-	216	218	18	1,181	1,199
301	(113)	117	317	554	24,776	33,028	625	39,264	39,889

פעילות לווים בישראל:

חקלאות
 כרייה וחציבה
 תעשייה
 בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷
 בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
 אספקת חשמל ומים
 מסחר
 בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
 תחבורה ואחסנה
 מידע ותקשורת
 שירותים פיננסיים
 שירותים עסקיים אחרים
 שירותים ציבוריים וקהילתיים
 סך הכל מסחרי
 אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
 אנשים פרטיים - אחר
 סך הכל ציבור - פעילות בישראל
 בנקים בישראל ⁸
 ממשלת ישראל
 סך הכל פעילות בישראל
 פעילות לווים בחו"ל:
 סך הכל ציבור
 בנקים בחו"ל
 ממשלות חו"ל
 סך הכל פעילות בחו"ל
 סך הכל

* סווג מחדש.

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 24,776 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 5,359 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 568 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 642 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 8,544 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 86 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 27 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

טבלה 10: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון

סה"כ חשיפת אשראי*	ללא תקופות פירעון	מעל 5 שנים	מסנה עד 5 שנים	עד שנה	
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2019					
11,964	307	1,270	3,331	7,056	מסחרי
12,698	-	7,685	3,812	1,201	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
6,564	711	1,654	2,390	1,809	אנשים פרטיים - אחר
626	-	96	195	335	נכסים בגין מכשירים נגזרים
31,852	1,018	10,705	9,728	10,401	סך הכל ציבור
14,867	-	3,782	2,882	8,203	בנקים וממשלות
46,719	1,018	14,487	12,610	18,604	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
9,309	-	4,224	3,583	1,502	מזה: אגרות חוב
9,509	-	1,754	819	6,936	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית
ליום 31 בדצמבר 2018					
11,731	261	1,516	3,294	6,660	מסחרי
13,106	-	8,784	3,307	1,015	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
5,766	840	396	2,072	2,458	אנשים פרטיים - אחר
817	-	106	163	548	נכסים בגין מכשירים נגזרים
31,420	1,101	10,802	8,836	10,681	סך הכל ציבור
14,565	-	2,666	1,946	9,953	בנקים וממשלות
45,985	1,101	13,468	10,782	20,634	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
6,621	-	3,223	2,588	810	מזה: אגרות חוב
10,947	-	2,275	1,117	7,555	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית

* סה"כ חשיפת אשראי, מבוסס תזרים מזומנים עתידי, כולל ריבית.

א.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2019

חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ מאזנית		חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון		סיכון אשראי חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	סך כל החשיפה המאזנית ²	לאחרים	לבנקים	לממשלות	
		חשפה חוץ מאזנית ^{2,3}	חשפה אשראי חוץ מאזני בעייתי							
277	572	-	108	-	1	849	184	546	119	המדינה
65	1,078	-	2	-	-	1,143	63	5	1,075	ארה"ב
688	683	-	166	-	1	1,371	644	514	213	צרפת
1,030	2,333	-	276	-	2	3,363	891	1,065	1,407	אחרות
5	-	-	15	-	-	5	3	2	-	סך כל החשיפות למדינות זרות
46	77	-	20	-	-	123	105	18	-	מזה: סך החשיפות למדינות PIGS
										סך החשיפות למדינות LDC
5	33	-	6	-	-	38	34	4	-	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות וביטחונות נזילים.

2. סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני, מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.

3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.

4. החשיפה למדינות LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2018

חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ מאזנית ^{4,2}		חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴					
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ		סך כל החשיפה המאזנית	סיכון אשראי מאזני בעייתי חובות פגומים ⁴	סך כל החשיפה המאזנית	לאחרים	לבנקים ³	לממשלות ³
		מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית						
513	177	-	178	1	2	690	168	304	218
4	1	-	1	-	-	5	5	-	-
595	462	-	237	5	5	1,057	587	470	-
1,108	639	-	415	6	7	1,747	755	774	218
4	1	-	1	-	-	5	5	-	-
30	136	-	32	4	4	166	166	-	-
5	61	-	21	4	4	66	63	3	-

המדינה

ארה"ב

איטליה^{8,7}

אחרות⁷

סך כל החשיפות למדינות זרות

מזה: סך החשיפות למדינות PIGS^{8,7}

סך החשיפות למדינות LDC

מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות וביטחונות נזילים.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.
3. ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.
5. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, נכללו בסכום זה חברות ישראליות אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון ממדינות אלה. לגבי מדינות LDC, הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות LDC.
6. הון כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר "מדידה והלימות ההון - רכיבי ההון".
7. ליום 31 בדצמבר 2018 אין לבנק חשיפה למדינות: פורטוגל, יוון וספרד.
8. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIGS.

טבלה 12: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי

גילוי על פי נדבך 3

אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
במיליוני ש"ח						
ליום 31 בדצמבר 2019						
301	-	301	89	48	164	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2018
40	-	40	47	(2)	(5)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(4)	-	(4)	-	-	(4)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(122)	-	(122)	(81)	(5)	(36)	מחיקות חשבונאיות
68	-	68	46	1	21	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(54)	-	(54)	(35)	(4)	(15)	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>287</u>	<u>-</u>	<u>287</u>	<u>101</u>	<u>42</u>	<u>144</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי 31.12.2019
41	-	41	3	-	38	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
ליום 31 בדצמבר 2018						
297	-	297	68	42	187	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2017
117	-	117	76	6	35	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(2)	-	(2)	-	-	(2)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(172)	-	(172)	(92)	(1)	(79)	מחיקות חשבונאיות
59	-	59	37	1	21	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(113)	-	(113)	(55)	-	(58)	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>301</u>	<u>-</u>	<u>301</u>	<u>89</u>	<u>48</u>	<u>164</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2018
45	-	45	3	-	42	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לפרטים נוספים, ראה ביאור 27 – מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019, וכן סעיף תנועה בחובות פגומים – סיכון איכות תיק האשראי, בדוח הדירקטוריון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

גילוי על פי נדבך 3

כחלק מניהול סיכון האשראי מקבל הבנק מלקוחותיו בטוחות לצורך הבטחת האשראי. במסגרת באזל 3, בנדבך הראשון, הבנק מכיר בביטחונות על פי הגישה המקיפה, כהגדרתה בהוראה. בגישה זו, ערך הביטחון נטו מופחת בהתאם למקדמים לפי סוג הנכס, התאמת מטבע או תקופה לפירעון.

להלן פירוט סוגי הביטחונות הפיננסיים הכשירים בהם הבנק עושה שימוש לצורך חישוב הלימות ההון ואופן הערכתם לצרכי הפחתת סיכון:

ניירות ערך – ניירות ערך כשירים אשר שועבדו לטובת בעליהם או לטובת צד ג'. הערכת השווי לביטחון מבוססת על מחיר השוק של נייר הערך המשועבד ובהתאם למקדמי הפחתה משווי הביטחון המושפעים בין היתר ממספר ימי ההחזקה ואופי פעילות הלקוח. שיעור ההפחתה מיושם בבנק כך שבחלק מהמקרים השיעור הינו 50% בהתאם לחלופה בסעיף 151 א.ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203 ובחלק אחר מיושם מנגנון להפחתה בשיעורים ספציפיים לפי פעילות הלקוח, בהתאמה להסכמים, בכפוף לתנאים המצוינים בסעיף 151 א.ב' להוראה.

פיקדונות ותכניות חיסכון – אמצעים נזילים שניתלו כבטוחה על דרך של כתב קיזוז או שעבוד, לפי הצורך, ולא ניתן למשכם כל עוד לא הפסיקו לשמש כבטוחה. שווי הבטוחה נקבע לפי השערון בגין משיכה טרם מועד הפירעון הנקוב שלה.

ערבויות צד שלישי – ערבויות שניתנו על ידי צד שלישי כנגד חשיפה של לקוח. עם מתן הערבות, הגורם הערב הופך להיות הצד הנגדי לחשיפה כך שמשקל הסיכון בגין החשיפה משתנה. ערבות מסוג זה מאפשרת את הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהחשיפה, בהתאם לסיכון הגורם הערב. לגבי ערבות שניתנה על ידי בנקים בחו"ל כנגד חשיפות הלקוח, השימוש מבוצע בכפוף לבדיקה משפטית פרטנית לגבי תקפות הערבות לפי הדין החל עליה (על פי רוב, דין מדינת התאגדות הבנק מנפיק הערבות).

ביטוח ערבויות – פוליסת ביטוח בגין חשיפות אשראי לערבויות שהבנק הוציא / יוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור ולערבויות ביצוע, הכל בקשר לפרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי עם הבנק מעת לעת (להן ביחד: "הערבויות"). ביטוח זה מאפשר הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהצד הנגדי לעסקה, ע"י שקלול החשיפה בסיכון חברת הביטוח המבטחת.

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי הצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנדטיות בשווי הבטוחה.

קיזוז – נכון ליום 31 בדצמבר 2019 היקף הקיזוזים (קיזוז בין נכסים להתחייבויות) אינו מהותי (בדומה ליום 31 בדצמבר 2018).

למידע אודות ניהול סיכון ריכוזיות ביטחונות ראה פרק סיכון אשראי – סיכון ריכוזיות תיק האשראי, לעיל.

שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)

טבלה 13: שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)

ה	ד	ג	ב	א2	א1	א	
מובטחים				לא מובטחים			
מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי ביטחון					
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח ⁽²⁾	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח							
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019							
10	23	1,871	3,427	1,881	3,450	30,450	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	6,867	2 אג"ח
10	23	1,871	3,427	1,881	3,450	37,317	3 סה"כ
-	-	-	-	-	-	279	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 יום או יותר
יתרות ליום 31 בדצמבר 2018							
28	56	1,642	3,105	1,670	3,161	32,259	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	4,693	2 אג"ח
28	56	1,642	3,105	1,670	3,161	36,952	3 סה"כ
-	-	1	1	1	1	369	4 מזה: פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. לאחר הכפלה במקדמי ביטחון (haircuts), כולל התאמות חיוביות שנוספו לחשיפה.

סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

גילוי על פי נדבך 3

הקצאת ההון בנדבך הראשון בגין סיכון האשראי בתיק מחושבת בהתאם לגישה הסטנדרטית. סיכון ריכוזיות האשראי והביטחונות, כמו גם סיכון איכות האשראי מוערכים במסגרת הנדבך השני.

לצרכי עמידה בנדבך הראשון של הוראות באזל על פי הגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי מדינות (לרבות לצורך הערכת סיכון בנקים), של סוכנות הדירוג Standard & Poor's המוכרת כסוכנות דירוג כשירה על פי ההוראה. הבנק אינו משתמש במידע מסוכנויות אשראי ליצוא.

דירוגים אלו משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים: ריבונות, סקטור ציבורי, תאגידים בנקאיים, ואגרות חוב של תאגידים. בנוסף משמשים הדירוגים לצורך קביעת מקדם הביטחון המתאים לביטחונות.

טבלה 14: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P (CRD)
גילוי על פי נדבך 3

ריבוניות	בנקים	סקטור ציבורי	אג"ח תאגידיים	דירוג של חברת S&P
משקל הסיכון (באחוזים)				
0%	20%	20%	20%	AAA עד AA-
20%	50%	50%	50%	A+ עד A-
50%	100%	100%	100%	BBB+ עד BBB-
100%	100%	100%	100%	BB+ עד BB-
100%	100%	100%	150%	B+ עד B-
150%	150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל. משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים הינו 20%.

הטבלאות שלהלן מציגות את פירוט חשיפת האשראי ברוטו על-פי משקולות הסיכון תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי (סגמנטים) לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

טבלה 15: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

א	ב	ג	ד	ה	ו
חשיפות לפני CCF ו- CRM ⁽¹⁾		חשיפות אחרי CCF ו- CRM ⁽²⁾		RWA	וצפיפות RWA
סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	RWA ⁽³⁾	צפיפות RWA ⁽⁴⁾
במיליוני ש"ח					
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019					
10,845	-	10,845	-	-	0%
433	262	433	93	105	20%
1,058	330	1,069	73	228	20%
8,893	3,785	7,569	1,444	8,616	96%
2,332	3,017	2,238	548	2,793	100%
5,223	1,407	5,152	195	4,033	75%
798	376	720	73	600	76%
9,507	685	9,507	62	4,510	47%
1,382	34	1,383	17	781	56%
40,471	9,896	38,916	2,505	21,666	52%
279	23	279	21	374	125%

10 מזה: הלוואות בפיגור⁽⁵⁾

טבלה 15: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

	א	ב	ג	ד	ה	ו
	חשיפות לפני CCF ו- (1)CRM		חשיפות אחרי CCF ו- (2)CRM		RWA וצפיפות RWA	
	סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	RWA (3)	צפיפות (4) RWA
	במיליוני ש"ח					
	יתרות ליום 31 בדצמבר 2018					
1	12,131	-	12,131	-	-	0%
2	289	89	293	25	63	20%
3	837	-	861	3	173	20%
5	8,765	3,956	7,482	1,064	8,603	101%
6	2,077	3,522	2,030	1,245	3,275	100%
7	4,711	1,406	4,641	197	3,647	75%
8	773	351	690	70	572	75%
9	8,833	517	8,831	36	4,145	47%
11	1,414	30	1,414	15	736	52%
12	39,830	9,871	38,373	2,655	21,214	52%
10	372		367		479	131%

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי, לאחר הפעלת מקדם המרה לאשראי ויישום שיטות להפחתת סיכון אשראי. סכום החשיפה המכוסה על ידי ערבויות מועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.
Credit Conversion Factor - CCF, מקדם המרה לאשראי.
3. Risk Weighted Assets - RWA, נכסי סיכון.
Credit Risk Mitigation - CRM, הפחתת סיכון אשראי.
4. היחס שבין נכסי הסיכון לסכום החשיפות בטורים ג' ו-ד'.
5. עקב חוסר מהותיות היתרה כוללת הלוואות בפיגור חוץ מאזניות.
6. יתרת נכסי סיכון אשראי

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

טבלה 16: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
ראה הערה (1) לטבלה

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	
	0%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150% ²	סה"כ	
במיליוני ש"ח										
ליום 31 בדצמבר 2019										
1	10,845	-	-	-	-	-	-	-	10,845	ריבוניות
2	-	526	-	-	-	-	-	-	526	ישויות סקטור ציבורי
3	-	1,141	-	-	-	-	1	-	1,142	תאגידים בנקאיים
5	-	517	-	1	-	-	8,462	33	9,013	תאגידים
6	-	-	-	-	-	-	2,772	14	2,786	בביטחון נדל"ן מסחרי
7	-	-	-	-	-	5,315	3	29	5,347	קמעונאיות ליחידים
8	-	-	-	-	-	786	1	6	793	עסקים קטנים
9	-	-	5,215	2,260	584	1,351	93	66	9,569	משכנתאות לדיור
11	644	-	-	-	-	-	704	52	1,400	נכסים אחרים
12	11,489	2,184	5,215	2,261	584	7,452	12,036	200	41,421	סך הכל
10	-	-	-	-	-	-	152	148	300	מזה: הלוואות בפיגור
11א	-	-	-	-	-	-	252	-	252	מזה: בגין מניות
ליום 31 בדצמבר 2018										
1	12,131	-	-	-	-	-	-	-	12,131	ריבוניות
2	-	318	-	-	-	-	-	-	318	ישויות סקטור ציבורי
3	-	864	-	-	-	-	-	-	864	תאגידים בנקאיים
5	-	-	-	1	-	-	8,431	114	8,546	תאגידים
6	-	-	-	-	-	-	3,272	3	3,275	בביטחון נדל"ן מסחרי
7	-	-	-	-	-	4,812	4	22	4,838	קמעונאיות ליחידים
8	-	-	-	-	-	755	1	4	760	עסקים קטנים
9	-	-	5,252	1,830	173	1,459	73	80	8,867	משכנתאות לדיור
11	716	-	-	-	-	-	668	45	1,429	נכסים אחרים
12	12,847	1,182	5,252	1,831	173	7,026	12,449	268	41,028	סך הכל
10	-	-	-	-	-	-	144	223	367	מזה: הלוואות בפיגור
11א	-	-	-	-	-	-	214	-	214	מזה: בגין מניות

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי. לא כולל תיק למסחר. הצגת מכשירים פיננסיים נגזרים לפי הגישה הסטנדרטית. לאחר הכפלה במקדמי המרה לאשראי של חשיפות חוץ מאזניות.
2. לרבות הלוואות בפיגור של למעלה מ-90 יום או חובות פגומים שאינם צוברים ריבית או השקעות בקרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות (ראה גם תת פרק "מניות בתיק הבנקאי" בהמשך פרק זה).

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי. הסיכון שהצד הנגדי בעסקת OTC (Over the Counter) יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה. הפסד ייגרם אם בעת כניסת הצד הנגדי לכשל, יהיו מול הלקוח עסקאות בעלות ערך כלכלי חיובי. סיכון זה נמדד על-ידי הפעלת מקדמים הקבועים בהוראה על הערך הנקוב של העסקות, ובהתאם למשקל הסיכון של הצד הנגדי.

חשיפות אלו מרוכזות בפעילות הבנק מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שיעור שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת ביטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות וביטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות. הבנק מיישם שיטת תרחישים היסטוריים ומודלים פנימיים נוספים, ברמת העסקה והלקוח, על פיהם נקבעת דרישת הביטחונות. הסיכון מנוהל באמצעות הסכמי קיזוז משפטיים והשלמת ביטחונות שוטפת, תוך שימוש בביטחונות כשירים וערבוביות (במסגרת CRM). בהתאם לאלו הוגדרו תרחישים לפי קבוצות מדידה, בעלות רמת סיכון שונה באופן חישוב סך החשיפה (בכפוף לקיומם / אי קיומם של הסכמי קיזוז) ותקופת האחזקה (בכפוף להסכמי השלמת ביטחונות). תרחישים אלו עוברים תהליכי תיקוף תקופתיים, כגון בחינת עמידתם בתקופות של משברים פיננסיים. ההון המוקצה בדיווח מחושב בהתאם לעקרונות המפורטים בספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.

מעבר להקצאת ההון המבוצעת לסיכון אשראי צד נגדי בנדבך 1 בהתאמה להוראה הרגולטורית, במסגרת הנדבך השני, בוחן הבנק את הסיכון הכלכלי ואת הצורך לבצע הקצאת הון נוספת לחשיפה זו.

בנוסף לפעילות מול לקוחות הבנק, קיימת גם פעילות מול בנקים בחו"ל. חשיפת האשראי בפעילות עם בנקים בחו"ל נובעת בעיקרה מהפעילויות הבאות: הפקדת עודפי נזילות, קבלת ערבוביות כביטחון ללקוחות, פעילות בנגזרים, פעילות סליקה ורכישת אג"ח של בנקים.

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מגבלות חשיפה המאושרות אחת לשנה הנבחנות באופן שוטף ומעודכנות בהתאם לצורך. הבנק פועל בנגזרים בעיקר מול בנקים עמם נחתמו הסכמי ISDA והסכמי CSA. לבנק הסכמי סליקה ב-CLS (Continuous Linked Settlement) באמצעות בנק בינלאומי גדול בעל דירוג גבוה, שהינו חבר מסלקת CLS. ישנם מטבעות ועסקות הנסלקים דו-צדדית.

נגזרי ריבית IRS במטבעות אירו ודולר נסלקים במסלקת LCH באמצעות Commerzbank שהינו חבר מסלקה. יתר העסקות נסלקות דו-צדדית.

ב-23.03.2020 מתעדת מסלקת LCH להתחיל סליקת נגזרים גם בשקלים. Commerzbank המייצג את בנק אגוד במסלקה עדכן את הבנק שאין בכוונתו לפתח ולתמוך בפעילות זו. בהתאם הבנק נמצא במו"מ לבחירת הבנק המייצג עבורו. יצוין כי יכולת סליקת נגזרים בש"ח למול מסלקה צפויה להפחית את חשיפת הבנק לבנקים זרים.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראה. על פי שיטה זו, סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כולל את סכומי השווי ההוגן החיובי של הנגזרים במאזן בתוספת ערכי Add On בגין סיכון אשראי פוטנציאלי המחושב על-ידי הכפלת הערכים הנקובים של הנגזרים במקדמים שנקבעו בהוראה, אשר לוקחים בחשבון את נכס הבסיס של המכשיר ואת התקופה לפירעון שלו.

הבנק מבצע קיזוז עסקות בנגזרים למטרות הלימות ההון, בהתקיים התנאים המפורטים בהוראת נוהל בנקאי תקין 203.

בנוסף, פועל הבנק מול מספר מוסדות פיננסיים זרים לצורך קבלת שירותי משמורת (Custodian) בפעילות בניירות ערך זרים.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

טבלה 17: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

	א	ב	ה	ו	א	ב	ה	ו
	עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA	עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA
במיליוני ש"ח								
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018				יתרה ליום 31 בדצמבר 2019				
1	-	497	413	129	310	410	640	186
6	-	497	413	129	310	410	640	186

- עלות שחלוף עבור עסקאות שלא חלות עליהן דרישות מרווח עלות השחלוף היא ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל ועסקאותיו ייסגרו באופן מיידי. עבור עסקאות עם מרווח, זהו ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל כעת או במועד עתידי, בהנחה שהסגירה או ההחלפה של העסקאות תתרחש באופן מיידי. אולם, סגירת עסקה בפני הצד הנגדי עם התרחשות כשל לא תהיה מיידית בהכרח.
- חשיפה פוטנציאלית עתידית היא כל גידול פוטנציאלי בחשיפה בין הזמן הנוכחי ועד לתום תקופת סיכון המרווח.
- חשיפה בעת כשל. מתייחס לסכום החשיפה הנוכחית (MTM) והחשיפה הפוטנציאלית (כאמור בסעיף 2 לעיל), לאחר שיושמו שיטות CRM התאמות שערך לסיכון אשראי (CVA).

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

טבלה 18: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

	א	ב	א	ב
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018		יתרה ליום 31 בדצמבר 2019		
סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית	426	93	235	75

חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3, CCR8)

סך החשיפות הנובעות מסיכון אשראי צד נגדי אינו מהותי. סך עלות השחלוף מסתכמת בכ-0 מיליון ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2019 (310 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2018).

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

סכום הביטחונות המשמשים כמפחיתי סיכון אינו מהותי. סך הביטחונות נכון ל-31 בדצמבר 2019 עומד על 84 מיליון ש"ח (80 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2018).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הבנק אינו משתמש בנגזרי אשראי לצורך ניהול סיכונים תיק האשראי.

סיכון שוק הוא הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק (רמת מחירים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות).

ניהול סיכון השוק (MRA)

הדירקטוריון מתווה מסגרת לניהול סיכון השוק, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמך המדיניות של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק ויעדיו העסקיים, בהתאם למפורט בנוהל עבודת הדירקטוריון. הדירקטוריון סוקר את תהליך ניהול סיכון השוק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים השוק, כמו גם התאמת פרופיל סיכון השוק של הבנק לתיאבון הסיכון שנקבע, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכון השוק במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק, ובניהול סיכונים הריבית בפרט, כמו גם באסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת הבנק לסיכון שוק.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתכניות האסטרטגיות על פרופיל סיכון השוק.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכון השוק, לרבות הגדרת הפונקציות הניהוליות המעורבות בתהליך ניהול סיכונים השוק והאחריות המיוחסת לכל יחידה.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו, ממסמך המדיניות ווידוא כי פרופיל סיכונים השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור המודלים ושיטות המדידה המשמשות בתהליך ניהול סיכון השוק. במסגרת זו אושרה מדידה לסיכון מרווח, בסיס ריבית ותרחישי רגישות לשינוי לא מקביל בעקומי הריבית, ונבחנו ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית.
- דיון בתוצאות תהליך תיקוף המודלים ותהליך ה-Back Test (במסגרת מסמך הסיכונים).
- סקירה שנתית למבנה תרחיש הקיצון בתחום סיכון השוק, לרבות ההנחות העיקריות.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכון שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים השוק.
- דיון בפערים עיקריים באיכות הניהול, לרבות בתשתיות, מערכות מחשב ותהליכי עבודה.

המבנה הארגוני לניהול סיכונים השוק מבוסס על כללי הממשל התאגידי וכולל את שלושת קווי ההגנה, בהתאם להגדרות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין 310.

יצירת החשיפות לסיכונים שוק נעשית באגף לניהול פיננסי בעיקר על ידי חדר עסקות ועל ידי יחידת הנוסטרו, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון. כמו כן, יחידת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אחראית לניהול תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק בפעילות הבנקאית השוטפת (ללא יחידת הנוסטרו) במטרה לשמור על החשיפה לסיכונים שוק בגבולות התיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

חדר עסקות אחראי על עשיית שוק וניהול פוזיציות יזומות בתחומים שונים בחשיפות שוק (בסיס, ריבית, אופציות) על בסיס המגבלות שהדירקטוריון קבע. ככלל, עיקר הפעילות בחדר עסקות הינה פעילות מול הלקוחות.

יחידת הנוסטרו פועלת לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק, וכוללת השקעות במוצרים פיננסיים שונים (כמו אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרני, אג"ח מובנה, אג"ח נקוב מט"ח, נגזרי ריבית וכו'). בנוסף, יחידת הנוסטרו מבצעת פעולות גידור חשבונאי. כל פעולה בתחום מתואמת מראש מול אגף הכספים. פעילות הנוסטרו יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים שוק, כגון: סיכונים בסיס מדד, ריבית ומניות, אשר מנוהלת במדיניות ניהול סיכונים השוק. הפעילות מבוצעת בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

יחידת הננ"ה והנזילות אחראית על קביעת פרסום מחירי המעבר (Benchmark) וניהול הפער (חשיפה) בין הנכסים להתחייבויות הנובע מפעילויות הבנק השוטפות. פעילות הננ"ה מבוצעת במסגרת התיק הבנקאי בלבד.

הפעילות ביחידות אלה נבחנת בתדירות יומית על ידי ענף תיכון באגף ניהול פיננסי ואחת לשבוע נדונה במסגרת הפורום לעניינים פיננסיים.

ענף תיכון באגף ניהול פיננסי משמש כקו הגנה ראשון לסיכונים שוק, הכולל בין השאר, במסגרת בדיקת העמידה והתאמת הפעילות והחשיפות של הבנק במגבלות החשיפה שנקבעו ואושרו על ידי הדירקטוריון וכן מדידה ודיווח על הפעילות העסקית של האגף. ענף תיכון אחראי על יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

להלן עקרונות מנחים מרכזיים לניהול החשיפה לסיכוני שוק:

- סיכוני השוק ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידית, לאורך השרשרת הניהולית, כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיה ובמינוחים עקביים.
- ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד, שכוללת זיהוי שוטף של סיכונים חדשים או מתפתחים לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים.
- תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לבנק, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הבנק, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו את היכולת להעריך ולנהל את הסיכונים הגלומים בהם.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו הידע והמומחיות בהערכת הסיכונים הגלומים בפעילויות אלו ובניהולם.
- ככלל, הבנק יפעל בשווקים ובמכשירים אשר מאופיינים ברמת נזילות גבוהה, כך שניתן לבצע פעולות מסחר בעלות זמן סבירים.

במהלך השנה האחרונה חל מעבר למדידת סיכון ריבית של כלל הבנק, בסך המטבעות ובמט"ח, ממונחי DV1 למונחי DV2, בדומה למדידה בתיק הבנקאי. המגבלות הורחבו בהתאמה. בנוסף, ביום ה-30 במאי 2019 אושרה בדירקטוריון הצעה לעדכון מדידת VaR ריבית ובסיס בשיטה ההיברידית תוך ביטול השיטה הפרמטרית.

תהליכי הניטור והבקרה השוטפים מבוצעים בקו ההגנה הראשון תוך ניטור החשיפות בפועל אל מול המגבלות בחתך קווי עסקים וחתך סיכונים, והצפת התראות על חריגות ועל קרבה למגבלות, מעקב אחר גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, מעקב אחר תיקון ליקויים וממצאי דוחות ביקורת פנימית וחיצונית, קבלת אישורי עסקות מהצד הנגדי, ניתוח של החשיפות תוך מיקוד באזורי פגיעות וניתוח ריכוזי סיכונים והפקת תמונת מצב יומית עדכנית של חשיפות עיקריות בתחומים שונים. באחריות אגף ניהול פיננסי ביצוע מעקב אחר רשימת אינדיקטורים, אשר בהתממש אחד או יותר מהם יבחן הצורך בעדכון מסגרת הפעילות, בכפוף לדין ואישור ההנהלה והדירקטוריון.

בנוסף, מבוצעת בקרה על חישוב המדידות במסגרת קו ההגנה השני. במהלך שנת 2019 לא נצפו חריגות ממגבלות סיכון השוק הכוללות שהוגדרו.

הבנק מנהל ומנטר את פעילותו בעזרת מערכות שונות ובכלל זה מערכות מסחר כגון בלומברג ורויטרס ומערכות ייעודיות למדידת הסיכון.

במסגרת תהליך הערכת הסיכון הכולל מוערכים הסיכון המובנה ואיכות ניהול הסיכון, זאת, על בסיס שאלונים בחתך ליחידות סוחרות וקווי ההגנה. במסגרת זו נקבעת גם אפקטיביות הבקורות בסיכוני השוק.

הבנק אינו פעיל בתחום איגוח. ככל שיבחר לפעול בתחום, הבנק יפנה לאישור הפיקוח בנושא.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1)

טבלה 19: סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

	א	א	
	סכומים	סכומים	
	במיליוני ש"ח		
	31.12.2018	31.12.2019	
			מוצרים ישירים (outright products)
1	346	306	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	30	38	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	60	172	סיכון שער חליפין
	-	-	אופציות
6	22	28	גישת דלתא פלוס
9	458	544	סה"כ

מידע נוסף על סיכון שוק שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

אמידת סיכוני השוק ובקרתם

אחר

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק, מפורטים להלן:

סיכון ריבית – החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת תזוזות בשיעורי הריבית על רווחי התאגיד או הונו. לסיכון הריבית קיימים חמישה גורמי סיכון. הבנק קבע מדידות ומגבלות לכל אחד מגורמי הסיכון.

- **סיכון תמחור מחדש (Re-pricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד או על שווי הכלכלי (כגון "השטחה" של העקום – פער קטן בין הריבית הקצרה לארוכה "התללה" – פער גדול לטובת הריבית הארוכה מול הריבית הקצרה).
- **סיכון בסיס ריבית (Basis risk)** - סיכון הנובע מהתנהגות שונה של עקומי ריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור. הבדלים אלו עשויים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי מאפיינים דומים לכאורה (תקופות לפירעון דומות). לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר".
- **סיכון מרווח** - הסיכון לשחיקה במרווח הפיננסי העתידי בשל שינויים אפשריים בשוק.
- **סיכון אופציות (Optionality risk)** - סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרימי מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.

סיכון בסיס – חשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בבסיסי המחירים על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. סיכונים בסיס המחירים כוללים מגוון סוגי סיכון: שער חליפין, אינפלציה, מניות ואופציות.

- **סיכון שער חליפין** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשער על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אינפלציה** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במדד המחירים לצרכן על רווחי התאגיד או הונו הנובעים ממכשירים צמודים למדד, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון מניות** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשערי מניות על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון מניות".

סיכון אופציות - החשיפה להפסד כתוצאה משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

ניהול הפוזיציה בסיכוני שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). הבנק פועל בשוק הריביות, בשוק המט"ח, בשוק האשראי, ובשוקי המניות בארץ ובחול, הן עבור גידור וניהול החשיפות המאזניות, הן עבור גידור ופתיחת פוזיציות בתיק הנוסטרו של הבנק והן עבור לקוחות הבנק אשר עבורם משמש הבנק כמתווך בלבד. פעילות הבנק במכשירים נגזרים הינה מנוהלת, כך שהחשיפה זניחה. נציין כי הפעילות בנגזרים, על אף שלעיתים מטרתה הינה לצמצם את החשיפות לסיכונים שונים, יוצרת סיכונים אחרים, ובכלל זה סיכונים אשראי של צד נגדי (CCR), סיכון סליקה, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון אשראי של צד נגדי".

ניהול הפוזיציה בסיכוני שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). ניהול הפוזיציה יבוצע בהתחשב במטרות הבאות:

- א. פוזיציות לטווח קצר במטרה לייצר רווח משינויים צפויים בשוק בטווח הקצר.
- ב. פוזיציות ריבית לטווח ארוך המיועדות לנצל מגמות ארוכות טווח בריבית ובבסיס ההצמדה.
- ג. איזון וגידור נכסים בעלי מאפיינים דומים.
- ד. טיפול בעודפי מקורות בהתחשב גם בצרכי הנזילות.
- ה. השקעה במניות במסגרת מגבלות השקעות ריאליות של הבנק במטרה להגדיל את תשואת הבנק.
- ו. ניהול פוזיציות המט"ח של הבנק כחלק מעשיית השוק במט"ח מול הלקוחות וכן ניהול פוזיציות במטרה לנצל הזדמנויות בשווקים במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת המדיניות נקבע מדרג סמכויות לקבלת החלטות בתחום סיכוני השוק, תוך שעבור מגבלות מרכזיות נקבע כי בסמכות אגף ניהול פיננסי המשמש קו ההגנה ראשון ניצול עד רמה מסוימת, מעבר אליה נדרש אישור פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים או הנהלה. בנוסף ראש אגף ניהול פיננסי מוסמך לאשר נידוד מסגרות בין יחידת הנוסטרו לנב"ה בהתאם לספים שנקבעו, מעבר לספים אלו, נדרש אישור בפורום הנהלה.

מודלים לניהול סיכוני שוק

גילוי על פי EDTF / אחר

מדידת סיכוני השוק והערכתם הינה מרכיב מרכזי בתהליך ניהול סיכוני השוק, והיא מהווה בסיס לתהליכי הניטור והדיווח, ולהבטחת נאותות התשואה הצפויה כנגד סיכון השוק.

המדידה מבוצעת ביחס למכלול גורמי סיכוני השוק שזוהו במוצרים ופעילויות הבנק, המאזניות והחוץ מאזניות באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). ככלל, החישוב מבוצע יומית בשתי שיטות, ברמת ביטחון של 99%. עד ליום ה-14 ביוני 2019 החישוב בוצע בגישה הפרמטרית ובגישה ההיסטורית, והחל מאותו מועד בוטלה הגישה הפרמטרית, בה נרשמו חריגות בתהליך ה-Back Test, ובמקומה התווספה מדידת VAR היברידי (גישה המשלבת גישה היסטורית ומקדמי דעיכה).

בנוסף למודל VAR הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress) הוליסטיים ולסיכון ריבית בפרט. מטרת תרחישי הקיצון הינה הערכת השפעתם הפוטנציאלית של אירוע חריג או שורת אירועים חריגים על התממשותם של סיכונים והשפעתם על יציבות הבנק. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. התרחישים נוגעים למגוון סיכוני השוק וכוללים התייחסות לסיכונים בסיסיים, סיכונים ריבית, סיכונים מניות וסיכונים אופציות ומתבססים על תנודות היסטוריות ותיאורטיות במטבעות ובשווקים בהם הבנק פועל, תוך שבחינת תקופת ההחזקה הוגדרה בהתאם לגורם הסיכון, ובהפרדה לתיק בנקאי ותיק למסחר.

רשימת התרחישים נסקרת בתדירות שנתית לפחות, וכן מתעדכנת בעת הצורך מעת לעת על רקע התפתחויות בשווקים. התרחישים מובאים לדיון בהנהלה ובדירקטוריון לצורך בחינה ואישור.

כשלהם לבדיקות ה-VAR וכחלק מתיקוף למודל זה, מבצע הבנק בדיקות Back Test לכל גורם סיכון בנפרד. בחינת איכות המודל מבוצעת על פי תוצאות הבחינה בדיעבד ובהתאם לשיטת הרמזור. לפי שיטה זו, תוצאות הבחינה בדיעבד מסווגות לשלושה איזורים – אדום, צהוב, ירוק – על פי מספר החריגות. לקביעת האזור ברמזור נדרש מינימום של 250 תצפיות. כלל המדידות נמצאות ב"איזור הירוק", למעט VAR אופציות, עבורו מדידת ה-Back Test הינה שבועית, כך שטרם נצברה כמות תצפיות מספקת. כמו כן, לא נצברו מספיק תצפיות להערכת איכות המודל (ריבית ובסיס) בגישה ההיברידית.

טבלה 20: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח

		מגבלה		בפועל			
		31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019		
סה"כ	VAR חשיפת שוק כוללת ²	160	160	78.7	64.6		
סה"כ	VAR חשיפת שוק כוללת בתיק למסחר ²	50	50	8.6	6.8		
ריבית ¹	VAR חשיפת ריבית כוללת ²	150	150	43.8	25.4		
ריבית ¹	DV כולל ^{3,4}	16.0%	7.5%	3.2%	3.5%		
בסיס	VAR בסיס ²	60	60	17.2	12.8		
מניות	VAR מניות ²	30	30	15.4	20.6		
אופציות	תרחישים VOL/SPOT	28	28	1.9	4.8		

1. בחישוב הסה"כ מובאות בחשבון הקטנות סיכונים ריבית בגין מיתאמים (קורולציות) בחשיפות הריבית ובסיס המט"ח בין מטבעות שונים ועל פני התקופות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר בנפרד.
2. מדידת VAR בתיק הבנקאי לחודש קלנדר, ובתיק למסחר ל-10 ימים.
3. חשיפת הריבית במונחי DV כולל עודכנה מהצגת הנתון במיליון ש"ח למונחי אחוזים מההון העצמי.
4. החל מיוני 2019 המגבלה והמדידה הינם במונחי DV2, מספרי השוואה מוצגים במונחי DV1.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

אחר

התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר בטווח קצר או למטרת גידור רכיבים אחרים של התיק למסחר. תיק זה כולל נכסים הניתנים לשיערוך יומי למחירי שוק (MTM), על ידי התייחסות לשוק פעיל או מצוטט, נזיל ודו-כיווני, ללא מגבלות ידועות העשויות להכשיל את יכולתו של הבנק להנזיל מידיית את החשיפה. הבנק מנהל סיכון שוק בתיק למסחר. חשיפה בתיק זה אינה מהותית למול התיק הכולל ולמול המגבלות שנקבעו עבור התיק. מעקב אחר החשיפות בתיק למסחר למול המגבלות מבוצע בתדירות יומית.

התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן

אחר

הבנק מבצע מעקב הדוק אחר התפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. התפשטות וירוס הקורונה בעולם והגעתו לישראל מעורר דאגה וחוסר וודאות. בטווח המידי נצפות ירידות בבורסות ובמדדים המובילים בעולם, וקיים חשש להתמתנות הפעילות הכלכלית הגלובאלית. הבנק עוקב אחר השלכות התפשטות השפעות הוירוס על הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק ונערך בעניין בהתאם להתפתחויות.

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל ובהפרדה בין התיק הבנקאי והתיק למסחר, תוך התייחסות לסיכונים הנובעים מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות כתוצאה מהפעילות הבנקאית וכן מפעילות נוסטרו וחדר עסקאות. התיק הבנקאי מכיל את כלל הפוזיציות שלא יוחסו לתיק למסחר. להגדרת התיק למסחר ראה סעיף "ניהול פוזיציות בתיק למסחר" לעיל. מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות הבאים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, אירו, יין, פר"ש וליש"ט. מדידת חשיפת הריבית מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות בריבית קבועה והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, המבוססות על התנהגות היסטורית של מפקידים. חלק מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח מוכרות כמקור מימון יציב ארוך ונפרסות לתקופה של עד 7 שנים בהתאם לסוג המפקיד. בנוסף מוכרות יתרות יציבות חלקית כמקור מימון קצר עד שנה. יתר יתרות העו"ש מוגדרות ללא תאריך פירעון מוגדר. בהתחשב בהנחות הריבית, מח"מ ההתחייבויות המאזניות מגיע לכ-0.9 שנים במגזר הלא צמוד ולכ-0.65 שנים במגזר המט"ח. הנחות העבודה בחישוב מדידת חשיפת הריבית נסקרות אחת לשנה לפחות, ומבאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

המודלים עוברים תיקוף בלתי תלוי בבניית המודל בהתאם להנחייה לתיקוף מודלים ולמדיניות התיקוף בבנק. לכל מודל נקבעת אינדיקציה לסיכון השיורי של המודל בהתאם לסיכון המודל ושימושיות המודל ועל פיו נקבעים תהליכי התיקוף התקופתיים. כמו כן קיים תהליך Back Test שוטף להערכת איכות המודל ואומדניו לתוצאות בפועל.

חשיפת הריבית נמדדת במגוון טכניקות מדידה:

- א. DV (Delta Value) – נועד לבחון את רגישות השווי הכלכלי לשינוי מקביל בעקום הריבית ("סיכון תמחור מחדש") באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). חישובי ה-"DV" מבוצעים על בסיס תמחור התיק מחדש בתרחיש עליית ריבית ובתרחיש ירידת ריבית בשיעור של 1%-4% והיוון מחדש של התזרימים העתידיים. החשיפה נקבעת כהפסד באחד התרחישים (עליה או ירידת הריבית).
- ב. המדידה מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות תוך פירוט ההשפעה של המכשירים השונים בכל מגזר הצמדה.
- ג. VAR (Value at Risk) – מודל "ערך בסיכון" מודד את הסיכון הפוטנציאלי תיק ברמת ביטחון שאינה פוחתת משיעור של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי. המדידה מבוצעת בעזרת פריסת תזרים מזומנים על פני תקופות של חודש עד 30 שנים על פני נקודות העקום, בגישות פרמטריות (משקלות שווים וגישה מעריכית) ובגישה ההיסטורית.
- ד. מבחני רגישות – הבנק מבצע מבחני רגישות לצורך אמידת סיכונים עקום תשואה (חשיפה להפסד כתוצאה משינוי לא מקביל בעקום), סיכון המרווח וסיכון בסיס הריבית (חשיפה להפסד בגין שינוי עקומות ריבית בעוצמה או בכיוון שונה בין מוצרים מאזניים וחוף מאזניים), המחושבים באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). המדידה מבוצעת בתדירות יומית בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות. להסבר אודות גורמי הסיכון של הריבית, ראה סעיף "אמידת סיכונים השוק ובקרתם", לעיל.
- ה. מבחני קיצון – הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress), אשר עומדים אירועים "חריגים" אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. תרחישי הקיצון משקפים התממשות של מכלול גורמי סיכון הריבית, בעוצמות שונות. במסגרת תרחישי הקיצון מותאמות ההנחות הפנימיות לעוצמת שינוי הריבית בתרחישים השונים. השפעתם במצבי קיצון הינה עלייה בחשיפת הריבית הכוללת. ראה גם פרק "מודלים לניהול סיכונים שוק".

לצורך ניהול הסיכון, מבוצע ניטור יומי של מגבלות החשיפה שנקבעו ודיווח אודות עמידה במגבלות מרכזיות. הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני מוצג ניתוח התפתחות הפער בין השווי הכלכלי, כפי המחושב בתהליכי ניהול הסיכונים של הבנק, לשווי ההוגן, כפי המחושב בדוחות הכספיים בהתאם לכללי החשבונאות, ולהון העצמי המאזני, וכן מפורטות הסיבות המרכזיות לפער זה. ראה גם סעיף "מודלים לניהול סיכונים שוק".

בנוסף, במסגרת הממשל התאגידי לניהול הסיכון הוגדרו הוועדות המרכזיות הבאות: וועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, פורום הנהלה לעניינים פיננסיים, פורום נ"ה, ופורום נוסטרו.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

טבלה 21: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
ראה הערה (1) לטבלה

במיליוני ש"ח										
סך הכל	מטבע חוץ אחר		מטבע חוץ דולר		שקל לא צמוד למדד		מטבע חוץ דולר		שקל לא צמוד למדד	
	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ דולר	שקל לא צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל לא צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד	
31 בדצמבר 2018					31 בדצמבר 2019					
39,662	851	3,132	5,517	30,162	41,434	1,976	2,875	6,294	30,289	נכסים פיננסיים ²
44,977	4,390	21,077	403	19,107	54,610	5,388	20,446	710	28,066	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים
37,782	1,392	5,317	3,506	27,567	38,554	1,386	4,783	4,531	27,854	התחייבויות פיננסיות ²
44,817	3,795	18,767	1,091	21,164	54,734	5,881	18,496	868	29,489	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים
2,040	54	125	1,323	538	2,756	97	42	1,605	1,012	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(487)	-	-	(487)	-	(548)	-	-	(548)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
190	2	77	0	111	84	(1)	48	-	37	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
1,743	56	202	836	649	2,292	96	90	1,057	1,049	שווי הוגן נטו מותאם ¹
2,219	39	211	914	1,055	1,943	38	104	1,169	632	מזה : תיק בנקאי

1. שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 30 ג - השיטות וההנחות העיקריות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019.
2. למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

טבלה 22: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
ראה הערה (1) לטבלה

סך הכל	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל		סך הכל	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל		שינויים מקבילים
			צמוד למדד	לא צמוד				צמוד למדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח										
31 בדצמבר 2018					31 בדצמבר 2019					
1,668	60	188	794	626	2,226	99	86	1,037	1,004	עליה במקביל של 1%
2,143	48	257	855	983	1,992	107	225	1,133	527	מזה: תיק בנקאי
1,809	49	189	879	692	2,428	91	58	1,077	1,202	ירידה במקביל של 1%
2,326	36	197	966	1,127	2,190	96	169	1,187	738	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
1,711	60	207	815	629	2,221	97	95	1,011	1,018	התללה ²
2,196	42	217	894	1,043	1,877	39	109	1,126	603	מזה: תיק בנקאי
1,690	55	196	795	644	2,246	97	90	1,014	1,045	השטחה ³
2,157	38	206	871	1,042	1,893	39	106	1,123	625	מזה: תיק בנקאי
1,511	59	182	719	551	1,998	99	82	908	909	עליית ריבית בטווח הקצר
1,981	42	192	794	953	1,645	42	96	1,018	489	מזה: תיק בנקאי
1,979	53	221	957	748	2,592	93	97	1,211	1,191	ירידת ריבית בטווח הקצר
2,464	36	231	1,037	1,160	2,249	35	112	1,324	778	מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- התללה- ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- השטחה- עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

טבלה 23: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		שינויים מקבילים
	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית		הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
31 בדצמבר 2018			31 בדצמבר 2019			
144	53	91	153	46	107	עליה במקביל של 1%
150	57	93	151	44	107	מזה: תיק בנקאי
(97)	(55)	(42)	(108)	(48)	(60)	ירידה במקביל של 1%
(107)	(63)	(44)	(109)	(49)	(60)	מזה: תיק בנקאי

טבלה 24: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

מסכמים מדווחים	עם דרישה עד חודש 3	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל 3 שנים עד שנה	מעל 5 שנים עד 10 שנים	מעל 10 שנים עד 20 שנה	מעל 20 שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכול שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	מסך הכול שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים
במיליוני ש"ח													
ליום 31 בדצמבר 2019							ליום 31 בדצמבר 2018						
נכסים פיננסיים *	12,533	4,707	4,870	5,912	3,669	4,017	3,531	1,341	854	41,434	2.42%	1.8	39,662
סכומים אחרים לקבל **	14,997	16,727	11,330	4,713	2,958	3,721	31	133	-	54,610	1.2	1.1	44,977
התחייבויות פיננסיות *	21,384	4,305	2,714	4,435	3,370	2,016	112	21	114	38,471	0.51%	0.7	37,593
סכומים אחרים לשלם **	15,376	15,097	11,216	5,260	3,138	4,321	318	555	-	55,281	1.4	1.4	45,303
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית	(9,230)	2,032	2,270	930	119	1,401	119	898	740	2,292	1,743		
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית													
א. לפי מהות הפעילות													
החשיפה בתיק הבנקאי	(9,157)	938	2,397	5,940	2,182	(4,915)	2,182	759	722	1,943	***0.3	***0.3	2,219
החשיפה בתיק למסחר	(73)	1,094	(127)	(5,010)	(2,063)	6,316	55	139	18	349	***0.1	***0.1	(476)
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית	(9,230)	2,032	2,270	930	119	1,401	119	898	740	2,292	1,743		
ב. לפי בסיסי הצמדה													
מטבעי ישראלי לא צמוד	(6,973)	1,071	1,177	1,186	(36)	1,743	(36)	1,786	673	1,049	***0.2	***0.2	649
מטבעי ישראלי צמוד למדד	68	1	420	31	277	(296)	277	163	27	1,057	***0.7	***0.7	836
מטבע חוץ (לרבות צמוד מטח)	(2,325)	960	673	(287)	(122)	(46)	(122)	980	40	186	***0.4	***0.4	258
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית													
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	6	(5)	(19)	(49)	(53)	(142)	(173)	(113)	-	(548)	0.17%	13.0	
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	2,505	-	-	(877)	(862)	(682)	(862)	-	-	84	1.03%	3.3	
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור	6	(82)	279	171	10	(102)	(279)	(20)	-	(17)	4.44%	0.8	(487)
השפעת הנחות התנהגותיות אחרות	30	26	68	(63)	(26)	(29)	(26)	(9)	-	(3)	2.10%	0.1	190

- * למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- ** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מוינו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון ותזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.
- *** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

הערות כלליות לטבלה

1. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
2. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 30 א בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה ביאור 30 א בדוח הכספי.
3. הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמשות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
4. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 30 א בדוח הכספי.
5. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

הבנק חשף לסיכון של תנודתיות בשערי המניות בגין אחזקות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. דירקטוריון הבנק הגדיר מגבלות סיכון נפרדות הן במונחי היקף והן במונחי VAR עבור מדד המעו"ף, קרנות סל ומניות. בנוסף, נמדד הסיכון החשבונאי לתנודתיות ברווחיות בתיק הבנקאי תוך קביעת מגבלה ייעודית. הסיכון נמדד במונחי שינוי מחיר.

הסיכון נובע מהשקעה במגוון מניות, ברובן סחירות, בבורסה הישראלית באמצעות יחידת הנוסטרו של הבנק במסגרת התיק למסחר והתיק הזמין למכירה, השקעות חברת הבת - אגוד השקעות וייזום (אש"י), אשר משקיעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. פעילויות אלה מבוצעות תחת מגבלות והיקף מסגרות שאושרו בדירקטוריון הבנק, ותכליתן שיפור בתשואת הבנק.

טבלה 25: דרישות הון בגין קבוצות של מניות

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2018			ליום 31 בדצמבר 2019			
דרישות ההון ² (12.88%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	דרישות ההון ² (12.89%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח						
9	72	72	14	108	108	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
-	-	-	-	-	-	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>9</u>	<u>72</u>	<u>72</u>	<u>14</u>	<u>108</u>	<u>108</u>	נסחרות על ידי הציבור
7	53	53	2	17	17	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
11	84	84	19	127	127	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות ³
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>18</u>	<u>137</u>	<u>137</u>	<u>21</u>	<u>144</u>	<u>144</u>	מוחזקות באופן פרטי ⁴

* סווג מחדש.

1. השווי ההוגן של ניירות ערך זמינים למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר נייר הערך, הערכה מבוצעת לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. במקרים אלו השווי ההוגן של השקעת הבנק בניירות ערך הינו מכפלה של מספר היחידות באותו מחיר שוק מצוטט. המחיר המצוטט המשמש לקביעת שווי הוגן, כאמור לעיל, אינו מותאם בשל גודל ההחזקה על ידי הבנק או גודל הפוזיציה יחסית לנפח המסחר (פקטור גודל ההחזקה). אם מחיר שוק מצוטט אינו זמין, אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרבי בנתונים נצפים ותוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיוצא באלה).
2. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדירור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק.
3. דרישת ההון בגין קרנות הון סיכון והון פרטיות מחושבת בהתאם לנכסי סיכון בהיקף של 150% מהשווי ההוגן של האחזקה.
4. לא סחירים.

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגר ות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיוצא באלה יכולים להביא לשינוי היחס. חישוב היחס מבוצע ברמת סה"כ מטבעות ובהפרדה בין שקלים למטבעות אחרים.

הדרישה המזערית עומדת על 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. הדרישות חלות הן בסך המטבעות והן במטבע-חוץ בנפרד, הן ברמת התאגיד הבנקאי "סולו" והן ברמת המאוחד, וחישוב היחס מבוצע בהתאם. תאגיד בנקאי אשר אינו עומד ביחס המינימלי נדרש לדווח באופן מיידי לפיקוח על הבנקים, ולאחר שלושה ימי חריגה להגיש תכנית לעמידה בדרישה המזערית. יחס כיסוי הנזילות נמדד ברמה יומית ומדווח כמוצע התצפיות היומיות שנמדדו ברבעון שהסתיים בתאריך הדוח. יחס LCR הכולל הממוצע במהלך הרבעון הרביעי 2019 חושב על פי 72 תצפיות יומיות ועמד על 130% אל מול דרישה מזערית של 100%.

על רקע הודעות בעלי השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017 בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק והודעתם על התקשרות עם בנק מזרחי בעניין זה ונכח חוסר הוודאות בו פועל הבנק, החליט דירקטוריון הבנק על שמירה על יחס כיסוי נזילות כולל (LCR) גבוה יותר בתקופה זו – החל מיום 1 בדצמבר 2019 נקבע יעד (תיאבון סיכון) של 120% (סיבולת סיכון של 115%). שיעור זה ייבחן מעת לעת בהתאם להתפתחויות ויעודכן במידת הצורך. במהלך הרבעון הרביעי נצפתה חריגה זניחה שטופלה מידית, למול מגבלת דירקטוריון מחמירה ליחס LCR כולל של 115%, וחריגה בודדת למגבלה פנימית ליחס LCR במט"ח.

יצוין כי מדידת יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה ממדידת הסיכון על-פי המודלים הפנימיים שמפעיל הבנק, כמפורט בהמשך פרק זה.

טבלה 26: יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2018	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019	
126%	130%	יחס כיסוי הנזילות ¹
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

1. מחושב על בסיס ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון המדווח.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA)

טבלה 27: יחס כיסוי נזילות – גילויים נוספים (LIQA)

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	מיליוני ש"ח
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
11,066	11,173	10,022	10,120	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) תזרימי מזומנים יוצאים פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
217	4,332	208	4,168	פיקדונות יציבים
1,063	9,527	1,045	9,448	פיקדונות פחות יציבים
136	4,519	135	4,514	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)
				מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
0	0	0	0	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
7,028	11,308	5,621	9,816	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
3	3	183	183	חובות לא מובטחים
0	153	0	4	מימון סיטונאי מובטח
				דרישות נזילות נוספות, מזה:
3,557	3,557	2,494	2,494	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
0	0	0	0	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
679	6,336	828	6,735	קווי אשראי ונזילות
607	607	771	771	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
160	5,466	131	5,879	מחויבויות מימון מותנות אחרות
<u>13,450</u>	<u>45,808</u>	<u>11,416</u>	<u>44,012</u>	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים				
-	-	-	-	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
1,366	1,506	1,260	1,380	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
3,277	4,154	2,435	3,240	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
4,643	5,660	3,695	4,620	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ³		סך ערך מתואם ³		
11,066		10,022		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) A
8,807		7,721		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו B
126%		130%		יחס כיסוי נזילות (%) A/B

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

תנודות ביחס כיסוי הנזילות נובעות בעיקרן משינויים בהיקף התזרים היוצא ומשינויים בהיקף כרית הנזילות. בטווח הקצר התזרים היוצא מושפע בעיקרו מהיקף ותמהיל הפיקדונות. היחס מאופיין בעיקרו במחזוריות חודשית בהתאם לפעילות העיסוק של הלקוחות – בעיקר משכורות, מע"מ ותשלומים בכרטיסי אשראי. תנודתיות בתזרים הנכנס נובעת בעיקרה מפעילות בנגזרי מט"ח. בטווח הארוך מושפע היחס ממבנה המאזן של הבנק בהתאם לשינויים במבנה המקורות והשימושים. נכון ל-31.12.2019 עמד היחס על 130% לעומת 126% בסוף שנה קודמת. העליה ביחס נרשמה למרות ירידה בכרית הנזילות, כתוצאה משינוי בתמהיל המפקידים, תוך ירידה בשיעור פיקדונות של לקוחות פיננסיים מסך המפקידים, אשר הביאה לירידה בתזרים היוצא בהיקף דומה.

טיטת הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה בנושא יחס המימון היציב נטו

ביום 15 בינואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים טיטת הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה וזאת על מנת להקטין את סיכון גיוס הנזילות באמצעות דרישה למימון הפעילות עם מקורות מימון יציבים, בעקבות המשבר הפיננסי הגלובלי ואימוץ סטנדרטים בינלאומיים בנושא הנזילות בועדת באזל. כאמור, טיטת ההוראה מאמצת את המלצות ועדת באזל לסטנדרט NSFR שנועד להקטין את סיכון גיוס הנזילות (funding liquidity risk) באמצעות דרישה לממן את הפעילות עם מקורות מימון יציבים. יחס זה הוא בנוסף ליחס LCR אשר אומץ בישראל משנת 2015.

בהתאם לטיטה, נדרשים התאגידים הבנקאיים לבצע סקר להערכת המשמעות הכמותית של הדרישה ליחס זה. תוצאות ה-QIS ישמשו בסיס לניסוח הסופי של הדרישה בהוראה, בהתאם לטיטה, יחס המימון היציב נטו יוחל מ-1 ביולי 2021. הבנק עוקב אחר הליך פרסום ההוראה החדשה.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של הבנק מבוסס ברובו על נכסי רמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה. אלו כוללים מזומן ופיקדונות בבנק ישראל, אג"ח ממשלת ישראל בשקלים ובמט"ח ואג"ח ריבונות זרות במט"ח, אשר בהתאם לתנאים המפורטים בנוהל בנקאי 203 מקבלות משקל סיכון של 0%, כמפורט בטבלה להלן:

טבלה 28: הרכב נכסים נזילים באיכות גבוהה
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	
מיליוני ש"ח		
		נכסי רמה 1:
	566	מטבעות ושטרי כסף
605	4,476	סך רזרבות בבנק המרכזי (לאחר ניכוי חובת נזילות)
7,343	5,851	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 0%
3,551		מכשיר חוב שהונפק במטבע מקומי של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
		מכשיר חוב שהונפק במטבע חוץ של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
	10,893	סה"כ נכסי רמה 1
		נכסי רמה 2:
0	0	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 20%
0	0	מכשירי חוב קונצרניים ואיגרות חוב מכוסות כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה
	95	נכסי רמה 2:
105		מכשירי חוב קונצרניים בדירוג בינלאומי A+ עד A- או דירוג מקומי AA- ומעלה
105	95	סה"כ נכסי רמה 2
11,499	10,988	סה"כ נכסים נזילים באיכות גבוהה

ניהול סיכון הנזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון הנזילות כולל את הסיכונים הבאים:

- **סיכון גיוס הנזילות** - סיכון גיוס הנזילות הינו סיכון הנובע מפגיעה ביכולת גיוס הנזילות של הבנק כתוצאה מאיבוד אמון השוק בבנק, אשר יכול להתממש מאירועים כגון אירועים של פגיעה במוניטין, או פגיעה בשוק בו פועל הבנק.
- **סיכון נזילות השוק** - הסיכון שהבנק לא יוכל להפטר או לקזז בקלות פוזיציה מסוימת במחיר השוק בשל עומק שוק בלתי מספק או בשל שיבושים בשוק.

אופן פעילותם של הבנקים מאופיינת כספקי הלוואות ארוכות טווח הממומנות באמצעות פיקדונות קצרי מועד, הופך אותם לפגיעים לסיכון נזילות, הן לסיכון שבאופיו הינו ספציפי לכל בנק והן לסיכון המשפיע על השווקים בכללותם. ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים (unacceptable losses). ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות על בסיס עקרונות הבאים:

- קביעת מסגרת ניהול הנזילות, הבטחת נזילות מספקת בנכסים נזילים איכותיים לעמידה באירוע קיצון.
- ניסוח תיאורן וסיבולת הסיכון בהתאם לאסטרטגיה העסקית.
- תהליך זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.
- שילוב העלויות, התועלות והסיכונים בתמחור ומדידת הביצועים ובאישור מוצרים.
- פרקטיקות לניהול הנזילות, סקירת מידע ודיווח לדירקטוריון.
- ניטור החשיפות על פי קווי עסקים ומטבעות.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- ניהול פעיל ותוך יומי של סיכון הנזילות.
- ניהול פוזיציות הביטחונות.
- ביצוע מבחני קיצון ושילוב התוצאות בתהליך הניהול השוטף.
- תכנית מימון למקרה חירום.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

הבנק מעריך את פרופיל הנזילות בראיה רחבה, הכוללת שימוש במגוון מדדי סיכון ופרמטרים נוספים להערכת היבטי סיכון הנזילות השונים, לרבות: נזילות יומית ותוך יומית, נזילות עד חודש (יחס נזילות לפי מודל פנימי ו-LCR), נזילות לטווח ארוך (יחס מימון יציב), מגוון מדדים ומגבלות ביחס לתמהיל ומבנה המקורות (שיעור פיקדונות עד חודש, שיעור פיקדונות ליבה, מדדי ריכוזיות מפקידים, שיעור מקורות מימון משוק ההון וכו'), ניתוח פערי נזילות עבור טווחי זמן שונים ועוד. הבנק קבע מגבלות לפרמטרים אלה ומנטר את רובם בתדירות יומית.

התפיסה המנחה את ניהול סיכון הנזילות הינה כי נוטל הסיכון הינו האחראי הישיר לניהול הסיכון. קו ההגנה הראשון כולל את קווי העסקים נוטלי הסיכון בבנק, אשר הינם אחראים לניהולם השוטף. קווי העסקים יוצרי סיכון הנזילות באגף ניהול פיננסי הינם יחידת הנ"ה, הנוסטרו וחדר עסקאות, כאשר יחידות הבקרה הינן ענף תפעול שוק ההון וענף תיכון. יצוין כי פעילות מתן האשראי בבנק, המבוצעת באגף עסקים ואגף קמעונאות משפיעה על חשיפת הבנק לסיכון הנזילות, אך הסיכון מרוכז ומנוהל באגף ניהול פיננסי.

כל היחידות העסקיות שפעילותן עשויה להשפיע על הנזילות מכירות ופועלות בהתאם למדיניות, נהלים, מגבלות ובקורות שנקבעו. בנוסף, הוגדרו גורמים אחראים ליישום בקורות פנימיות שהנם בלתי תלויים במנהל הסיכון, וכן בעלי הכשרה נאותה וכישורים וסמכות מתאימים על מנת לאתגר את המידע הנמסר ואת הנחות המודלים שבשימוש קווי העסקים. המבנה הארגוני המשמש ליישום מדיניות ניהול סיכון הנזילות, כולל שלושה קווי הגנה, כמפורט לעיל.

הנהלת הבנק שמה דגש מיוחד על ניהול קפדני של סיכוני הנזילות, תוך קבלת דיווחים שוטפים. ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר. לשם בחינת עדכניות המדיניות וזיהוי מוקדם של התפתחות אפשרית של תרחישי קיצון בנזילות, מבוצע מעקב חודשי אחר אינדיקטורים חיצוניים (מאקרו) ופנימיים (מיצוב הבנק והתנהגות מפקידים), המדווח במסגרת פורום הנהלה לעניינים פיננסיים.

דירקטוריון הבנק מתווה את פרופיל הסיכון, וזאת במסגרת הדיונים על האסטרטגיה, תכנית העבודה ומסמך המדיניות. נקבעו מגבלות לעניין פיזור מקורות, תוך שמירה על תמהיל מקורות הנובעים משוק ההון ופיקדונות הציבור, תוך מעקב אחר התפתחות משקלן של קבוצות המפקידים השונות ופיזור המפקידים בבנק ובתוך כל קבוצה. נכון למועד הדוח היקף פיקדונותיהן של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכם בסך 1,373 מיליון ש"ח, ומהווה 4.3% מסך פיקדונות הציבור. לפירוט בדבר הרכב הפיקדונות ראה ביאור 17 "פיקדונות לפי גודל" בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2019.

הדירקטוריון מבצע מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים בתחום הנזילות במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני וסקירת מנכ"ל החודשית, ומקיים דיונים רבעוניים על מצב הנזילות הכולל וניהול הנזילות במט"ח על פי התפתחויות בשווקים והצורך הנגזר מכך, בין היתר באמצעות הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון (מתכנסת בתדירות רבעונית לפחות). כמו כן מתבצע מעקב חודשי אחר התפתחות הסיכון במסגרת וועדת אד-הוק של הדירקטוריון. קביעת מסגרות כוללות ופרטניות לניהול עודפי הנזילות בבנקים במט"ח נדונה אחת לשנה לפחות, בהתאם לצורך ולהתפתחויות בשווקים. בנוסף, הדירקטוריון דן ומאשר את המודלים המשמשים למדידת הסיכון, את תרחיש הקיצון ואת המגבלות בגין אלה.

מודל הנזילות הפנימי

הבנק מנהל את רמת הנזילות שלו גם על פי מודל פנימי (בנוסף ל-LCR), הנגזר ממדיניות ניהול סיכון הנזילות. המדידה הפנימית נבחנת בתרחיש שוטף ובתרחיש קיצון. בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

מטרת מודל הנזילות הפנימי הינה לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פיקדונות, גם כאשר לא נוספים מפקידים חלופיים או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. מתבצע חישוב של היחס בין כרית הנזילות לבין תזרים יוצא נטו בהתאם לדרישת הוראה 342. המודל לוקח בחשבון את המזומנים בקופה ופיקדונות בבנקים, יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח של הבנק, תוך אבחנה בין סוגי האג"ח ונזילותם, ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות תוך הבחנה בין סוגי מפקידים בחתך הפיקדונות לתקופת שנות, ויכולת לפרוע אשראי מסוג On Call מכלל הלקוחות.

הנחות היסוד של מודל הנזילות נקבעות תוך התייחסות ליכולת המימוש של הנכסים המרכיבים את כרית הנזילות ובחינת התנהלותם ההיסטורית של המפקידים. הנחות המודל נבחנות בתדירות הנדרשת על פי מדיניות התיקוף ועל פי ההתפתחויות בשווקים ו/או בבנק, ומבאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד ומדווח בתדירות יומית להנהלת הבנק, נבחן באופן שבועי על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים ונכלל בדיווח החודשי לדירקטוריון בנוסף לדיווח החודשי בדבר ריכוזיות הפיקדונות ושינויים מהותיים במצב הנזילות. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות לתרחיש הקיצון.

תרחיש קיצון לנזילות

הבנק בודק את סיכון הנזילות בין היתר באמצעות בחינת השפעת תרחיש קיצון שונים על מודל הנזילות הפנימי. תרחיש הקיצון כוללים תרחיש מערכת, תרחיש ממוקד בנק, תרחיש משולב ותרחיש הפכי (בוחן את עוצמת אירוע המביא את יחס הנזילות מעבר לסיבולת הסיכון התחתונה). התרחישים כוללים תיאור עסקי, כימות השפעות התרחישים על תזרימי המזומנים ויחס הנזילות, האחריות לזיהוי התפתחות מצב משברי ודרכי ההתמודדות במקרה של התממשותו של תרחיש קיצון. בנוסף, מבוצעת מדידה של תרחיש קיצון לתקופות של עד חודש ומעל חודש. תרחיש קיצון אלה נמדדים בתדירות יומית ומוצגים לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים כחומר רקע בישיבתו השבועית. כמו כן, אחת לרבעון מתקיים דיון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון על תוצאות תרחיש הקיצון בפועל אל מול המגבלות שנקבעו, וזאת במסגרת הדיון על מסמך הסיכונים.

התרחיש המערכתי כולל ירידה באמון הציבור את יציבות המערכת הבנקאית, היוצרת, בין היתר קשיים בפירעון אשראי מצד לווים, לחצי נזילות כבדים במערכת והיא מחזקת את התמריץ להעברת נכסים לחו"ל. התרחיש ממוקד בנק משקף מצב של חשש בקרב בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית וספק ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי. התרחיש המשולב מתייחס לשינוי משמעותי לרעה בשוקי ההון, אשר גורם לעליה בחששות בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית ולהגברת הספקות ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי, מעבר לחשש הכולל ליציבות המערכת וקושי בגיוס מקורות במט"ח.

בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

במהלך שנת 2019 נצפתה חריגה בודדת מיחס נזילות בתרחיש הקיצון, אשר טופלה מיידית.

תכניות מימון בשעת חירום

לבנק תכנית חירום במסגרתה מתוארות דרכי הפעולה להתמודדות עם התממשות תרחישי קיצון, לרבות פעולות שונות שיינקטו על ידי הנהלת הבנק והסניפים.

סיכון מימון

גילוי על פי EDTF

ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים. ניהול יעיל של סיכון הנזילות מסייע להבטיח כי הבנק יוכל לעמוד בהתחייבויותיו התזרימיות, הכרוכות באי ודאות, בשל היותן מושפעות ממצבי היצע וביקוש חריגים בשווקים הפיננסיים, מאירועים חיצוניים ומהתנהגותם של גורמים אחרים.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות באופן התומך במימון שוטף של פעילות הבנק ומאפשר ללקוחות למשוך התחייבויות באופן שוטף בתנאי שוק רגילים ובהתפתחות תנאי קיצון.

הבנק מכיר בכך כי בעת התפתחות משבר מקורות המגויסים באמצעות שוקי ההון עשויים להיות תנודתיים יותר מפיקודנות קמעוניים מסורתיים, לפיכך הבנק מוודא כי מקורות המימון שלו מגוונים דיים על מנת להבטיח את זמינותם במועדים נדרשים ובעלות סבירה. הבנק קבע מגבלות על מבנה מקורות המימון, תוך התייחסות לריכוזיות מפקידים, שיעור פיקודנות ליבה ועוד. הבנק אינו מסתמך על ההנחה שהשווקים מתפקדים ונזילים לחלוטין, היות ששוקי הנכסים והמימון עלולים להתייבש בזמני לחץ. במסגרת ניהול הנזילות מניח הבנק כי חוסר נזילות בשווקים עשוי לגרום לקשיים בגיוס מקורות מימון ("סיכון גיוס הנזילות") או במימוש נכסים להשגת נזילות ("סיכון נזילות השוק").

טבלה 29: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019		
לא משועבדים	משועבדים	לא משועבדים	משועבדים	
2,3	2,3	2,3,4	2,3,4	
במיליוני ש"ח				
-	10	-	12	מזומן ונכסים נזילים אחרים ¹
3,250	167 ¹	4,827	132 ¹	ניירות ערך
-	588	-	2	ני"ע שנשאלו ⁵
<u>3,250</u>	<u>745</u>	<u>4,827</u>	<u>145</u>	סך הכל

1. בהתאם להסכם של הבנק עם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלקת המעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלקת המעו"ף, מפקיד הבנק בחשבון על שם מסלקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלקות על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרץ 2004 שעבוד קבוע ושעבוד צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלקת המעו"ף.

כמו כן, ביום 13 באפריל, 2005 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה והמחאה על דרך השעבוד ללא הגבלת סכום, בחשבון ניירות הערך על שם המסלקה וכל חשבונות המשנה שלו וכן בחשבון הכספי המתנהל על שם המסלקה בבנק אחר, והכל בהתאם להסכם הבנק עם מסלקת הבורסה וזאת כערובה לקיומם המלא והמדויק של כל חיובי הבנק כלפי המסלקה מכל מין ומכל סוג, בין אם חיובים קיימים, או עתידיים, מתחדשים או מותנים, קצובים או בלתי קצובים, כפי שיהיו מעת לעת. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקה והחלטות דירקטוריון המסלקה.

בנוסף, ביום 26 במרץ 2017 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על כל הזכויות מכל מין וסוג, בכל אחד מחשבונות הבטוחות בבנק ישראל המתנהלים על שם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה, והמשמשים להפקת בטוחות חברי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, בהתאמה, לטובת המסלקות האמורות, לרבות הזכויות לקבלת הכספים המופקדים או הרשומים לזכות חשבונות הבטוחות בבנק ישראל, וכל פירותיהם, כפי שיהיו מעת לעת. הכל בהתאם להסכמי משכון ואג"ח בין הבנק לבין מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקות והחלטות דירקטוריון המסלקות.

נכון ליום ה-31 בדצמבר 2019 מופקדים במסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה סכומים מעבר לדרישת הביטחונות.

2. להבטחת אשראי מכל סוג במט"י או במט"ח שמקבילים הבנקים ובכלל זה בנק אגוד, מפעם לפעם מבנק ישראל ככל שיועמד אשראי על ידי בנק ישראל- והתחייבויות הבנק מכוחו כלפי בנק ישראל, התקשר הבנק במהלך חודש אוגוסט 2010 בהסכם ליצירת שיעבוד קבוע מדרגה ראשונה והמחאה על דרך שעבוד, ללא הגבלה בסכום, על כל הנכסים והזכויות בכל חשבון המתנהל במסלוקת הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ וב- Euroclear Bank (להלן: "חשבונות הבטחות") לזכות ועל שם בנק ישראל, אשר נועד להפקדה ו/או לרישום בטוחות על ידי הבנק לטובת בנק ישראל, ובכלל זה על כספים וניירות ערך המופקדים או הרשומים או שיופקדו או ירשמו, בחשבונות הבטחות, על פירותיהם והתמורה הכספית ממכירתם או מימושם. למען הזהירות, הנכסים המשועבדים שבחשבון הבטחות ב- Euroclear Bank, או בכל חשבון בטוחות אחר המתנהל במסלוקה מחוץ לישראל, ישועבדו בנוסף לשעבוד הקבוע בדרגה ראשונה, גם בשעבוד צף בדרגה ראשונה, ללא הגבלה בסכום.
- השעבדים כמפורט לעיל ישמשו ערובה מתמדת ומתחדשת להתחייבויות המובטחות על ידם ויעמדו בתוקפם עד למועד שבו יאשר בנק ישראל בכתב כי בוטל. בנוסף לאמור לעיל נתן הבנק זכות קוזו ועיכובן על כל הנכסים המגיעים לו מבנק ישראל להבטחת פירעון ההתחייבויות המובטחות. ניהול הנכסים המשועבדים, לרבות לעניין ביצוע הפקדות ומשיכות כספים וניירות ערך בחשבונות הבטחות ושערוכם, הינם כקבוע במסמכי ניהול הבטחות של המסלוקה בה מתנהל חשבון הבטחות. במסגרת המערכת ההסכמית הנדרשת לצורך תפעול השעבוד נכללת הסכמה לתפעול מערכת הבטחות על ידי מסלוקת הבורסה עבור בנק ישראל בהתאם להסכם שנחתם ביניהם, והרשאה למסלוקת הבורסה לבצע הוראות בנק ישראל בקשר עם ניירות הערך הישראליים המופקדים ו/או שיהיו מופקדים מעת לעת בחשבון הבטחות הרלוונטי המיועד להפקדת בטוחות על ידי הבנק וכן הסכם להסדרת הפן התפעולי הכרוך בניהול הבטחות (ניירות הערך הזרים) ב-Euroclear Bank. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 לא הועמדו בטוחות.
3. להבטחת סליקת עסקאות אשראי תוך יומי שבנק ישראל מקצה או יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS) יצר הבנק שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים.
4. הבנק חבר במסלוקת היורוקליר בנק בריסל אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשווקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלוקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלוקה מעת לעת, שעבד הבנק ניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת בכ-6 מיליון דולר של ארה"ב.
5. ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן.

ניהול הסיכונים התפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי וסיכוי ציזון, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. ניהול הסיכון התפעולי בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 350 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות בנושאים של סיכון משפטי, סיכוי ציזון, ניהול סיכון טכנולוגיות המידע, מחשוב ענן, הגנת הסייבר ואבטחת מידע, בנקאות בתקשורת והמשכיות עסקית. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודיים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקיות הן אלו הנושאות באחריות לזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. אגף בקרות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון התפעולי.

עיקרי העקרונות במדיניות ניהול הסיכון התפעולי:

- לבנק מסגרת עבודה לניהול סיכון תפעולי, המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול סיכונים.
- הבנק מקיים סביבת בקרה הדוקה העושה שימוש במדיניות, תהליכים ומערכות, בקרות פנימיות נאותות ואסטרטגיות נאותות להפחתת הסיכון או להעברתו, לרבות שימוש בכלים משלימים להפחתת הסיכונים כגון פוליסות ביטוח.
- הסיכון התפעולי מנהל בראייה מערכתית מקיפה, הכוללת את החברות הבנות.
- ניהול הסיכון התפעולי מושתת על תהליך פעיל של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור דיווח ובקרה המבוצעים בכל קווי העסקים של הבנק.

זיהוי והערכת סיכונים תפעוליים בבנק נערכים באמצעות סקרי סיכונים תלת-שנתיים, איסוף אירועי כשל והפקת לקחים בגינם וכן בכלים נוספים. המתודולוגיה לביצוע הסקרים והטיפול בפערים שזוהו, גובשה בשיתוף עם יועצים חיצוניים ונדונה ואושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה. הסקרים הנערכים בבנק כוללים, בין היתר:

- סקרי סיכונים תפעוליים בתהליכי העבודה העיקריים.
- סקרי סיכונים תפעוליים בפעילות מערכות המידע הדעצמאיות העיקריות של הבנק.
- סקרי המשכיות עסקית – סקר (Business Impact Analysis) BIA.

תוצאות סקרי הסיכונים התפעוליים מסייעות להנהלת הבנק ולדירקטוריון להעריך את מידת החשיפה לסיכונים אלו וכן לקבוע את היקף ההון הנדרש בנדבך השני. כמו כן הבנק בוחן את החשיפה לסיכון תפעולי באמצעות תרחישי קיצון על מנת להתייחס למגוון אירועים.

מטרת מדיניות הבנק הינה למזער את הסיכונים התפעוליים ככל שניתן. במסגרת הדיון על תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, הוגדרו תיאבון וסיבולת הסיכון לסיכונים תפעוליים תוך התייחסות לסוגי הפעילויות, גידול בהיקפי הפעילות והחשיפות האפשריות. כן הוגדרו מגבלות החשיפה לסיכון השיווי (הסיכון לאחר התחשבות בבקרות) לרבות קביעת אופן תעדוף הטיפול ול"ז, וזאת על בסיס המדיניות שנקבעה לניהול הסיכון התפעולי.

בבנק מתקיימים דיונים רבעוניים יעודיים על פי מבנה הממשל התאגידי בנושא ניהול הסיכון. פורום הנהלה מקבל דיווח על היקף הנזקים המצטברים מאירועי הכשל בפועל ודן באירועי כשל מהותיים והפקת הלקחים, וכן עורך מעקב אחר טיפול בממצאי סקרי סיכונים תפעוליים במדרג גבוה. אירועי כשל מעל חצי מיליון ש"ח מדווחים לדירקטוריון הבנק. פורום סיכונים תפעוליים של אגף משאבים בראשות מנהל הסיכונים הראשי דן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם. בנוסף, פורום ניהול הסיכון התפעולי בראשות ראש ענף סיכונים תפעוליים ובהשתתפות נאמני הסיכון התפעולי האגפיים, מהווה מוקד לשיתוף בידע, ונושאים הכרוכים בניהול הסיכון. אחת לשנה הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דנה בסקירה שנתית בעדכוני מדיניות הסיכון התפעולי, בעדכון תיאבון וסיבולת הסיכון, וכן נערך מעקב אחר תכנית העבודה של הסקרים ודיון בממצאים מהותיים.

הכרעת בית הדין לתחרות מיום ה-28 בנובמבר, 2019, לפיה קיבל בית הדין את העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי, חושפת את הבנק לעלית מדרגה נוספת בסיכון התפעולי, אשר עשויה להתעצם ככל שיתקרר המיזוג. כיוון שכך, הבנק בוחן מחדש תכניות לעיבוי בקרות באגפים השונים ולרוחב שלושת קווי ההגנה, שעיקרן התמודדות עם הסיכונים המתפתחים לתקופה בכלל, וסיכוי מעילות פרט. עיקרי התכנית מיושמים בשוטף.

הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. הבנק מקפיד לשמור על איכותן של המערכות ועל תפקודן התקין, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח והתאמה של מערכות המידע והמחשוב (תוכנה, חומרה, תקשורת וכדומה), לשימוש ושימוש לקוחותיו, כמו גם בניהול של מערך אבטחת מידע הולם, היערכות לשעת חירום והמשכיות עסקית.

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ החושפת את הבנק לסיכונים בתחום מיקור חוץ. הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים אשר הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרויקט סיום ההתקשרות". ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים הרגולטוריים הנדרשים. לבנק תלות בלאומי היות ולא קיימת חלופה מידית זמינה למערכות המסופקות על ידו, ולכן נזק למערכות עלול לגרום לבנק לחשיפה או לנזק מהותי. עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות עם לאומי, הבנק החל בבחינת האפשרויות העומדות בפניו ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול ובחן החל מסוף 2016 ועד לרבעון הראשון של שנת 2018 הצעות ראשוניות שלהם תוך הסתייעות בשירותי ייעוץ חיצוניים, ובפיקוח ועדה דירקטוריונית ייעודית (הועדה לענייני טכנולוגית המידע וחדשנות טכנולוגית). יחד עם זאת, בעקבות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי עוכב התהליך עקב חוסר הודאות באשר לעתידו העצמאי של הבנק.

לאור התמשכותו של מצב אי הודאות והעיכוב בלוחות הזמנים של פרויקט החלפת מערכות המחשוב של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק ביום ה-29 במרס, 2018 את הצעת בנק לאומי שהתקבלה בבנק באותו מועד, שעיקרה הינם כי על רקע העסקה של בעלי השליטה יסכים בנק לאומי, לדחות את תום תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים, ובלבד שבכל מקרה בו יבקש הבנק להקדים את תום תקופת ההפרדות, תינתן ללאומי הודעה מוקדמת של 24 חודשים לפחות לפני מועד סיום ההפרדות.

נוכח פניית הצדדים לקבלת אישור הממונה על התחרות לפטור מהסדר כובל ביחס להארכת ההתקשרות בין הבנק לבין לאומי, נמסר לבנק על ידי הממונה על התחרות, כי על פניה נראית פניית הצדדים כמיזם משותף אשר מתאים לבחינת הצדדים על פי "הוראות ההגבלים העסקיים (פטור סוג למיזמים משותפים)(הוראת שעה) תשס"ו-2006" ולכן אינו מצריך אישור הממונה על התחרות. כמו כן קיבל הבנק אישור מאת הפיקוח על הבנקים כי אין לו התנגדות להארכת תקופת מתן שירותי המחשוב לבנק על ידי לאומי עד ליום 30 ביוני 2021.

בנוסף, עקב התמשכות תקופת אי הודאות בה פועל הבנק כאמור לעיל, ולצורך הערכות להמשכיות קבלת שירותים ביחס למערכות הליבה של הבנק ולהחלפת ספק שירותי מחשוב - אם הבנק יוותר בנק עצמאי, ובהתחשב בלוחות הזמנים להסבת מערכות ליבה שעשויה לארוך מספר שנים, חידש הבנק בראשית שנת 2019 תהליך בחינת, עדכון וטיוב ההצעות שקיבל מספקים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול כאמור. במסגרת תהליך זה, החליט דירקטוריון הבנק ביום 2, ביולי, 2019 למקד התהליך בבחינת וטיוב הצעתה של Tech Mahindra, ולקדם המגעים מולה בנוגע להצעתה תוך הבהרה כי התקשרות לא תבוצע או ינתן יהיה להפסיקה אם הבנק לא יוותר בנק עצמאי, כאשר לא תבוצע כל פעולה היוצרת מחויבות או התחייבות של הבנק כלפי Tech Mahindra מכל סוג, אלא אם יתקבל אישור פרטני מראש של דירקטוריון הבנק.

נוכח ההתכנות הגבוהה למיזוג הבנק בעקבות פסק הדין של בית הדין לתחרות מיום 28 בנובמבר, 2019 במסגרתו התקבלו העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי על החלטת המ"מ הממונה על התחרות להתנגד למיזוג בין הבנק לבין בנק מזרחי ונוכח החלטת הממונה על התחרות שלא לערער על פסק הדין האמור, מחד גיסא, ועל רקע חוסר הודאות ביחס להשלמת התנאים שנקבעו על ידי הממונה על התחרות למיזוג הבנקים והשלמת הליכי הצעת הרכש על ידי בנק מזרחי מאידך גיסא, השהה הבנק את קידום המו"מ שהחל עם Tech Mahindra וטרם קיבל החלטה באשר להמשך צעדיו בעניין.

לפיכך, האמור לעיל והנובע ממנו מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, אשר עשוי להסתיים ללא התקשרות בין הבנק לבין Tech Mahindra או להתממש באופן שונה מהצפוי, כאשר אין ודאות כי יתרחש בפועל.

נוכח הצורך בהבטחת המשך קבלת שירותי מחשוב לבנק לאחר מועד תום הארכת ההסכם עם לאומי ביום 30 ביוני 2021, בין במקרה בו הבנק יתמזג ובין אם ישאר בנק עצמאי (במקרה האחרון שירותים אלו ידרשו עד להשלמת פרויקט החלפת מערכות מחשב אם יבוצע על ידי הבנק, או במסגרת קבלת שירותי מחשוב ארוכי טווח מבנק לאומי ככל שמגיעים עם לאומי יבשילו בעתיד) מקיים הבנק מגעים עם בנק לאומי במהלך שנת 2019 למציאת פתרון להמשך קבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי באופן שיאפשר המשכיות קבלת שירותי מחשוב לבנק בכל חלופה שתהיה רלוונטית לעתידו של הבנק. נכון למועד דוחות אלו לא הבשילו המגעים שהתקיימו עד כה עם בנק לאומי לצורך הארכת תקופת קבלת שירותי המחשוב מבנק לאומי.

בהתחשב בתשומות שתידרשנה לביצוע פרויקט החלפת מערכות מחשוב, ככל שהבנק יוותר בנק עצמאי וככל שיבוצע, ולהוצאות וההשקעות שתידרשנה מהבנק במקביל, הן לצורך ביצוע פרויקט החלפת מערכת המחשוב והן להמשך קבלת השירותים מבנק לאומי, צפויה במקרה של ביצוע פרויקט מחשוב כאמור, עליה משמעותית בעלויות המחשוב של הבנק לתקופה מוגבלת (הכוללת הן את תקופת פרויקט החלפת המערכות והן את שנות הפעילות הראשונות של המערכת לאחר החלפתה, עקב העמסה מואצת של הוצאות הפחת בגין המערכת החדשה) ובהתאם גם פגיעה משמעותית ברווחיות הבנק שאין ביכולת הבנק להעריכה בשלב זה. כן יהיו לכך השלכות על גובה חשיפת הבנק לסיכונים שונים, ובראש ובראשונה לסיכון של טכנולוגית המידע ולסיכון האסטרטגי. גם בחלופה של המשך קבלת שירותים מבנק לאומי לטווח ארוך, עלולה להיות עליה משמעותית בהוצאות המחשוב של הבנק באופן שעלול להשפיע על רווחיות הבנק שאין ביכולת הבנק להעריכו בשלב זה.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

בנוסף לשירותי מחשוב בנק לאומי, הבנק מפעיל מערכות מחשוב עצמאיות שפותחו על ידו ו/או באמצעות בתי תוכנה (ראה להלן רשימת ספקים עיקריים ותלות בספקים).

פעילות המחשוב בבנק מבוססת על מסמך מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק אשר מאושר מידי שנה בדירקטוריון. על רקע הפקת לקחים מכשלים ותקלות שאירעו במערכת הבנקאית, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לנקוט בצעדים שיצמצמו את פוטנציאל התממשות הסיכונים הנובעים מכשלים במערך טכנולוגיית המידע. כמו כן, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לבחון מחדש תהליכים של ניהול שינויים וניהול תקלות, על מנת לחזק את התהליכים ולשפרם. הבנק נערך ופועל באופן שוטף על פי הנחיות אלו. עם זאת, למרות המשאבים שמשקיע הבנק בתחום זה, כיוון שמדובר במערכות מורכבות, לא ניתן למנוע לחלוטין את התממשות הסיכונים הנובעים מקיום תקלות בהן.

ספקים עיקריים ותלות בספקים - לבנק מספר ספקים בתחום מערכות המידע והמחשוב, ואלה העיקריים שבהם. בצד שמו של כל ספק שיש לבנק תלות בו, מצוין הדבר במפורש:

- א. **בנק לאומי** – ספק מערכות הליבה הבנקאיות ושירותי התפעול בקשר אליהן. לבנק תלות בלאומי, היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על-ידו, ולכן תקלה, פגיעה או השבתה בהן עלולות להסב לבנק חשיפה או נזק מהותיים.
- ב. **חברת FMR** – ספקית של מערכות ושירותי תוכנה שונים ובכלל זה שירותי תוכנה לביצוע ובקרת מסחר בניירות ערך. קיימת לבנק תלות בנוגע לשירות אותו החברה מספקת, בשל היותה ספק מהותי בישראל של שירות זה.
- ג. **חברת מטריקס** – ספקית מערכת ניהול קשרי לקוחות (Customer Relation Management) CRM ושירותי תחזוקה ופיתוח של מערכת המשכנתאות של הבנק, וכן של מערכת הבקרה של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ.
- ד. **חברת טלדור** – הפעלת מוקד שירות ושירותי תמיכה בציוד קצה.
- ה. **חברת סיברון** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ו. **חברת בלומברג** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי ושירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ז. **חברת בזק בינלאומי** – אירוח מתקן המחשב באתר שלה ביפו.

הבנק מקבל בסוף כל שנה מבנק לאומי דוח על הבקרות ששולבו במערך התפעול (כולל המחשוב) של לאומי ובדיקות על אפקטיביות הבקרות (ISAE 3402 TYPE 2), המבוסס, בין היתר, על תהליך (Agreed Upon Procedures) AUP (המתייחס לבדיקות המבוצעות במסגרת נהלים מוסכמים עם הבנק. הדוח כולל, בין היתר, חוות דעת של רואה חשבון (להלן: "חוות הדעת") האם הבקרות יעדי הבקרה שהוגדרו על ידי בנק לאומי תוכננו כראוי ופועלות באפקטיביות מספקת על מנת לתת ביטחון סביר כי יעדי הבקרה אשר הוגדרו על ידי לאומי הושגו במשך השנה שלגביה מופק הדוח. בנוסף, מצוינים חריגים הרלוונטיים לבנק אגוד או לסביבת הבקרה בלאומי אשר משרתת את בנק אגוד בלבד. בהתאם לחוות הדעת לדוח לשנת 2019, הבקרות שנבדקו, ואשר רואה החשבון סבר שהן הכרחיות להשגת יעדי הבקרה שהוגדרו פעלו במהלך שנת 2019 באופן אפקטיבי. חוות הדעת מתייחסת בין היתר לבקרות שיושמו על מנת לצמצם את החשיפות הפוטנציאליות ולחזק את ההתגוננות מול התקפות סייבר על מערכות המידע של לאומי באמצעותן מספק לאומי שירותים לבנק אגוד וללקוחותיו.

ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע

סיכון סייבר מוגדר כסיכון להתממשות אירוע סייבר שהינו אירוע אשר במהלכו מתרחשת תקיפת מערכות מיחשוב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי או מטעם גורמים חיצוניים או פנימיים לבנק.

ניהול סיכון הסייבר בבנק מיושם בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקדין 361 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות כגון: ניהול טכנולוגיות המידע וניהול הסיכון התפעולי. הבנק התווה מדיניות אסטרטגיית הגנת סייבר המגדירה את הכיוונים האסטרטגיים הדרושים על מנת לחזק את כלל מערך ההגנה.

הנהלות היחידות העסקיות שותפות, במסגרת סקרי הסייבר, בזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. ניהול הגנת הסייבר הינו באחריות מנהל הגנת הסייבר באגף משאבים, אגף בקורות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון זה. במסגרת זו מתקיים פורום סיכונים סייבר בראשות מנהל הסיכונים הראשי. יצוין כי בפברואר 2019 בוצע בבנק שינוי ארגוני במסגרתו הוכפפה פעילות הסייבר בקו הראשון למערך מערכות המידע, במקביל לחיזוק מערך ההגנה בקו השני.

השלכות שליליות פוטנציאליות מהן עלול לסבול הבנק כפועל יוצא של התקפות סייבר כוללות בין היתר: גניבת נכסים פיננסיים, פגיעה בקניין רוחני או במידע רגיש אחר של הבנק, של לקוחותיו או של שותפיו העסקיים; שיבוש הפעילות של הבנק; עלויות שיקום; עלויות מוגדלות בגין הגנה ואבטחת מידע; אובדן הכנסות בשל שימוש לא מורשה במידע קנייני או בשל כישלון בשימור או בגיוס לקוחות בעקבות התקפות סייבר; תביעות משפטיות; פגיעה במוניטין וכיוצא בזה.

מנהל הגנת הסייבר, פועל לתכנון ומימוש העקרונות שאושרו במסמכי האסטרטגיה ומדיניות ניהול הגנת הסייבר. כחלק ממדיניות הגנת הסייבר, הבנק מיישם **תפיסת אבטחת מידע** ובכלל זה מקיים מגוון רחב של פעילויות בתחומים טכנולוגיים, תפעוליים ותהליכיים. מדיניות הגנת הסייבר מותאמת לנב"ת 361 העוסק בניהול הגנת הסייבר.

מכלול פעילות אבטחת המידע משולב בפעילות הגנת הסייבר ונותן מענה למתאר האימונים הדינאמי, המאפיין את הסביבה הטכנולוגית בה פועלות מערכות מידע בנקאיות מודרניות וכן מאפשר עמידה בהוראות רגולטוריות. הפעילות מבוצעת בהתאם לתקן אבטחת מידע ISO 27001 2013 ומבוקרת על ידי מכון התקנים הישראלי.

מערך הגנת הסייבר של הבנק מתבסס על המרכיבים הבאים:

- מיפוי וניהול סיכונים סייבר באופן רציף ומתמשך;
- הערכת בשלות בקורות הגנת הסייבר;
- מיפוי, ניהול ובקרת סיכון סייבר בשרשרת האספקה
- פיתוח, התקנה ותחזוקה של מגוון כלים ממוכנים לאבטחת מערך המחשוב והנתונים של הבנק, באמצעות כלים לניתוח, בקרה ואיתור אירועים חריגים בתחום אבטחת המידע;
- הגברת והטמעת המודעות לאימוני סייבר בבנק באמצעות הדרכות לעובדים;
- ביצוע תהליך רציף לטיפול הדרגתי בליקויים וביצוע סקרי סייבר;
- בחינה תקופתית של עמידות מערכות המידע של הבנק במתקפות קיברנטיות מסוגים שונים ועדכון מערכי ההגנה על פי הצורך. בחינה זו כוללת סקרי חוסן, תרגילים והתייעצות מקצועית להבטחת קדימות טכנולוגית;
- סיכונים סייבר מטופלים במסגרת פוליסות הביטוח השונות בהן התקשר הבנק, לרבות פוליסה יעודית לסיכון סייבר;
- הפעלת מרכז תפעול אבטחת מידע (מתא"מ) אשר מנטר באופן שוטף את מערכות המחשב לצורך זיהוי ומתן מענה מהיר לאירוע סייבר וכן קבלת שירותי ניטור מלאומי עבור מערכות המיחשוב המופעלות על ידם. פעילות זו מהווה נדבך משמעותי במוכנות להתמודדות עם התקפות סייבר.

במהלך השנה החולפת לא נרשמו אירועי סייבר מהותיים שהתרחשו או שהשפיעו על מערכת העצמאיות באופן מהותי וכפועל יוצא על מגזרי הפעילויות הנתמכים על ידי מערכות אלה. כמו כן, הבנק לא זיהה אירוע שמנע ממנו לבצע רישום, עיבוד, סיכום או דיווח מידע באופן נאות. להערכת הבנק לא הייתה לנושא הסייבר, בכל הקשור למערכת העצמאיות, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים לשנת 2019.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

כאמור, מערכות המחשב המופעלות על ידי לאומי מנטרות על ידם.

- בנק לאומי, בדומה לבנקים אחרים, מהווה מטרה לתוקפים שונים. מערכות המחשוב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותיו חשופים להתקפות סייבר, כגון וירוסים תוכנות זדוניות, התקפות דיוג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות ו/או בנתונים ואף גניבה כספית.
- לאומי רואה במידע של הבנק ולקוחותיו נכס עיקרי ומשקיע מאמצים ביישום מנגנוני ותהליכי בקרה והגנה מקובלים.
- בשנת 2019 לא דיווח לאומי על אירוע סייבר מהותי.

המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום

אירועים מסוגים שונים עלולים לפגוע ו/או להשבית פעילויות מהותיות של הבנק ולקוחותיו, לפגוע בהמשכיות עסקיו, לחשוף את הבנק לסיכונים שונים ולגרום לבנק ו/או ללקוחותיו נזקים משמעותיים.

לבנק תכניות המשכיות עסקית בחירום, המפרטות את אופן הפעלת השירותים בחירום ואת המשאבים הנדרשים בעת אירוע מסוג המשכיות עסקית, וזאת על-מנת לחזור ביעילות ובלוחות זמנים קצרים לשגרת עבודה, כולל ניהול תקין של נכסי טכנולוגיית המידע אשר תומכים בתהליכים בעלי השפעה מהותית על התנהלות עסקי הבנק. בנוסף, ראה דיווח אודות עליה בסיכון התפעולי לאור אי הוודאות.

תכניות אלו מבטיחות את יכולתו של הבנק להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של התממשות תרחיש המשכיות עסקית, פנימי או חיצוני, בהתאם למדיניות המשכיות עסקית בחירום.

על מנת להטמיע את תכנית ההמשכיות העסקית ולתקף אותה באופן שוטף, מקיים הבנק תכנית תרגול רב שנתית למערך החרום הכולל את היחידות העסקיות ומערכות המחשב. כמו כן הבנק נערך מול ספקים התומכים בשירותים ותהליכים חיוניים לצורך הבטחת שרידות השירותים המתקבלים מהם בעינות חירום. ראשת אגף משאבים נקבעה כאחראית לפעילות בחרום ובמסגרת זו עומד בראש צוות ניהול משבר, הכולל חברי הנהלת הבנק. ניהול ההמשכיות העסקית, היערכות החירום והקשר מול גורמי הרגולציה השונים מבוצעים במסגרת יחידה יעודית במערך תכנון וארגון באגף משאבים. לבנק אסטרטגיה לניהול המשכיות עסקית אשר מגדירה את הקווים המנחים האופרטיביים למימוש מדיניות ההמשכיות העסקית בעת חרום. אסטרטגיה זו מבוססת על דרישות העמידה ביעדי רמות שירות, כפי שהוגדרו בהוראת ניהול בנקאי תקין 355, ובהתאמה לניתוח השלכות העסקיות ולזמני יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף, שהוגדרו בתהליך ה-BIA (Business Impact Analysis).

בנוסף, מוגדרת שרשרת הניהול של הבנק בחרום וכן תפישת ההפעלה וקווים מנחים לפעולת יחידות הבנק בחרום, המביאה בחשבון את כלל השירותים הבנקאיים תוך ניתוח התנהגות משתני סביבה כדוגמת עובדים, לקוחות, רשויות, תשתיות לאומיות וכדומה, בהתייחס לתרחישים שונים, פנימיים וחיצוניים. במסגרת זו תועדפו השירותים הבנקאיים ונקבעו יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף.

הבנק מוסמך לתקן המשכיות עסקית ISO 22301 על ידי מכון התקנים ועובר מבדק הסמכה מידי שנה. כל סניפי הגרעין וסניפים נוספים מוגנו והותאמו לעבודה בעיתות חרום. הבנק מפעיל אתר גיבוי לחדר המחשב המרכזי בתא שטח המרוחק ממנו וכן אתר המיועד לשימוש מטה הבנק בעת חירום. המתקן עומד בסטנדרטים מתקדמים לרבות אמצעי מיגון הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355.

סיכון ציות

סיכון ציות מוגדר כסיכון שתאגיד יסבול מסנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות חוק, רגולציה, נהלים פנימיים וקודים אתיים.

ניהול סיכונים הציות מיושם בהתאם להוראת הדין החל על הבנק, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 308 - ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי, שנוסחה העדכני נכנס לתוקף ביום ה-1 בינואר 2016.

מדיניות ניהול סיכון הציות מציגה את אופן ניהול סיכון הציות ומגדירה את תפקידי הגורמים המעורבים בניהול הסיכון בשלושת קווי ההגנה. המדיניות מגדירה את העקרונות לניהול הסיכון, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור סיכונים הציות בבנק, לרבות קביעת ממשקי עבודה בין קצין הציות הראשי של הבנק לבין מנהלי סיכון ציות נוספים בקו ההגנה השני. בנוסף, במסגרת המדיניות מוגדרים תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות ציותיות, המתודולוגיה להערכתם, והדרכים לטיפול בהפרות ציות, אם וככל שיאוותרו כאלה.

מדיניות ניהול סיכונים הציות נדונה ומאושרת על ידי הדירקטוריון לפחות אחת לשנה.

היועצת המשפטית הראשית עומדת בראש האגף לייעוץ משפטי וציות משמשת כממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבת. קצין הציות הראשי, העומד בראש ענף הציות, משמש כמנהל סיכון הציות בכפיפות ליועצת המשפטית הראשית של הבנק, ואחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בבנק. בנוסף, משמש קצין הציות הראשי כנציב תלונות הציבור.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, אישר דירקטוריון הבנק בחודש דצמבר 2015 גם את כתב המינוי (צ'ארטר) של קצין הציות הראשי ועובדי פונקציית הציות בבנק ונקבע כי קצין הציות הראשי של הבנק ישמש גם כאחראי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

ענף הציות אמון על סיוע לעובדי הבנק ולמנהליו לציית ולשמור על הוראות הדין החלות על הבנק, הן במישור יחסי בנק-לקוח והן במישורים אחרים הרלוונטיים לעבודת הבנק. במסגרת תפקידיו, שוקד ענף הציות על בחינה וטיוב של תהליכי העבודה בהיבט הציות בבנק על בסיס רוחבי, בממשק שוטף עם יתר יחידות ואגפי הבנק.

לענף הציות כפופות:

א. היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור - פועלת לאכיפת החובות המוטלות על הבנק בתחום זה ולפיקוח על מיליון, בהתאם למסמך מדיניות ניהול סיכון הציות ונהלי הבנק בתחום זה.

היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מעניקה ייעוץ שוטף לסניפי הבנק ולחברות הבנות שלו ומקיימת מעקב רצוף אחר פעילות בנקאית בחשבונות הלקוחות במטרה לאתר פעולות הנחזות להיות בלתי-רגילות ולנקוט לגביהן את הצעדים הנדרשים על פי דין. כמו כן, היחידה מלווה גם את הטיפול בתחום ה-FATCA, ה-CRS וה-QI בבנק, לרבות סיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וציות לחוקי המס בישראל.

ב. יחידת הציות - אמונה על קיום הנדרש לשם ציות להוראות הדין החלות על הבנק, כאמור לעיל, לרבות דרישות הדין הנובעות מחוק ייעול הליכי אכיפה ברשות לניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011) (להלן: "חוק ייעול הליכי אכיפה") אשר חלות על הבנק כתאגיד הפעיל בתחום ניירות ערך וכחברה ציבורית.

בבנק קיימת תכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך והוא פועל בתחום זה בהתאם למסמך מדיניות ייעודי אשר אומץ גם בחברות הבת הרלוונטיות.

מסמך המדיניות מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

ג. היחידה לפניות הציבור - עוסקת בטיפול בפניות לקוחות בכל נושא הקשור ליחסי בנק-לקוח. היחידה מבררת פרטי תלונות ובקשות של לקוחות הפונים אליה ישירות או באמצעות היחידה לפניות הציבור בבנק ישראל. קצין הציות הראשי משמש כנציב תלונות הציבור והוא מעורב בטיפול בתלונות המגיעות לידי היחידה, תוך שהוא מוודא כי אלה מקבלות טיפול נאות, לרבות ייעוץ משפטי כנדרש, ובמידת הצורך, מוצפות התלונות לתשומת ליבה של היועצת המשפטית של הבנק.

פרופיל סיכון הציות של הבנק נובע מחובתו לעמוד בדרישות רגולטוריות והוראות דין ישראלים, כגון: הוראות הפיקוח על הבנקים, הנחיות הרשות לני"ע, ועוד, וכן לעמוד בדרישות מדינות זרות, כגון ביחס ליישום הוראות ה-FATCA וה-CRS, והוראות בינלאומיות אחרות שלהן תחולה ישירה או עקיפה לגביו. ישנם מספר שינויים בסביבה הרגולטורית, אשר עשויים להשפיע על חשיפת הבנק לסיכון הציות:

- ניטור חשיפות לסנקציות בינלאומיות שונות.
- חקיקה ורגולציה הקשורה ב-FATCA, CRS ו-QI.
- הוראות ציות זרות, כגון: Dodd-Frank ו-EMIR.

- חוזר המפקחת על הבנקים מה-23 בנובמבר 2016 בנושא היערכות לניהול סיכונים ציית, נוכח קביעת עבירות מס כעבירות מקור.

סיכון הציות של הבנק מנהל תוך שמירה על רמות בקרה גבוהות, מדיניות אכיפה ונהלי עבודה מסודרים. הבנק מקפיד על עמידה בהוראות הציות ואוכף את רמת הציות הנדרשת. באופן זה פועל הבנק למזעור סיכונים הציות בבנק ובחברות הבנות.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם והוא כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או לצעדי עונשין (Fines Penalties) כתוצאה מפעילות פיקוחית (Punitive Damages), כמו גם מהסדרים פרטניים.

האגף לייעוץ משפטי וציות של הבנק אחראי לניהול הסיכון המשפטי בבנק והוא מעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, והיועצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת הסיכון המשפטי של הבנק.

ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף מאת האגף לייעוץ משפטי וציות לאורגנים המוסמכים בבנק, ליחידות השונות ולחברות הבנות שלו בנושאים השונים הכרוכים בפעילות הבנק, בהכנת מסמכי התקשרות והסכמים בנקאיים, בכתביבתם של נהלים בתחומים המצויים באחריותו של האגף ובתמיכה משפטית בהכנתם ובעדכוןם של נהלים המצויים באחריות אחרים בבנק, בניהול הידע המשפטי בבנק, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלוונטיים בארגון בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת הבנק, במתן הדרכה שוטפת בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה, ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש הבנק ככלל, ובריכוז התביעות נגד הבנק והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם הבנק.

ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות שבו הוגדרו העקרונות לניהול הסיכון המשפטי, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור הסיכונים המשפטיים בבנק, תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות משפטיות והערכתם, לרבות באמצעות ועדה לניהול סיכונים משפטיים הפועלת באגף לייעוץ משפטי והמתכנסת על בסיס תקופתי.

מסמך מדיניות ניהול הסיכון המשפטי מעודכן מעת לעת, בהתאם לצורך, ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

סיכון מוניטין

מוניטין הוא אוסף של תפיסות, דעות ואמונות של מחזיקי העניין לגבי התאגיד, בהתבסס על ניסיונם וציפיותיהם. סיכון מוניטין הוא הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מהתנהלות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב) ועלול לבוא לידי ביטוי בתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עשויה להשפיע לרעה על אמון הציבור בבנק ועל יכולתו של הבנק לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון (כגון באמצעות שווקים בין-בנקאיים או שוקי איגוח). סיכון המוניטין מאופיין ברב ממדיות ומשקף את תפיסתם של משתתפים אחרים בשוק. יתרה מכך, הפוטנציאל להתממשותו מתקיים בכל רחבי הארגון ובמהותו הוא פונקציה של הלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, כמו גם של האופן והיעילות של תגובות ההנהלה להשפעות חיצוניות.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון המוניטין:

- מנהל סיכון המוניטין בבנק הנו ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. מנהל סיכון המוניטין בבנק מהווה קו הגנה ראשון לסיכון המוניטין ונוטל חלק בגיבוש מסמך המדיניות לניהול הסיכון ומגישה המלצות, לרבות: תפיסת ניהול הסיכון, הגדרת קווי אחריות וסמכות, תוך התייחסות לאחראים למדידה וניטור של החשיפה לסיכון תוך גיבוש תכניות פעולה לטיפול בהתממשות הסיכון.
- במסגרת ניהול הסיכון המוניטין, מוסדו תהליכי ניטור ובקרה אחר החשיפה לסיכון המוניטין באופן רחבי ביחידות הבנק השונות.

הבנק ימשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי על סיכון המוניטין.

לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה..

סיכון אסטרטגי

הסיכון האסטרטגי הינו סיכון נוכחי או עתידי לרווחי הבנק, להון, למוניטין או למעמד הבנק, אשר עלול לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום לא נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה נוצר ממידת התאימות של המטרות האסטרטגיות שהציב הבנק, ליכולותיו ולסביבה הכלכלית בה הוא פועל, משימות תכניות העבודה והיעדים שהוגדרו לצורך השגתן, מהמשאבים שהוגדרו לצורך העמידה בתכניות ומאיכות היישום של מרכיבי התכניות. חברי הנהלת הבנק אחראים לניהול הסיכון, כל אחד בתחומו.

גורמי הסיכון בניהול הסיכון האסטרטגי עשויים להיות: תכנון אסטרטגי שאינו מספק הלוקה בהחלטות שגויות, תגובה חסרה או מאוחרת למגמות שוק, להעדפות לקוחות ולפעילויות מתחרים, חוסר תיאום בין התכנית האסטרטגית לתכניות עבודה, לתכנון ההון ולתקציב, אי עמידה מהותית ביעדים, אי בהירות במרכיבי הסמכות והאחריות, תהליכי ניהול סיכונים שאינם באיכות הראויה, מחסור בעובדים מיומנים, העדר משאבים קריטיים ועוד.

התממשות גורמי סיכון אלה עלולה לחשוף את הבנק להפסדים עסקיים, פגיעה פיננסית וירידה במוניטין.

הדירקטוריון מתווה קווים עיקריים ומנחים לקביעת תכנית אסטרטגית רב שנתית. קווים אלה, הופכים לתכנית עבודה מפורטת בידי ההנהלה, המובאת לדין ולאישור הדירקטוריון.

כאמור, לאור הכרזת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ונוכח חוסר הודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, פחתה רמת הוודאות הנוגעת להתממשות התכנית האסטרטגית של הבנק, ובהתאמה, עלה הסיכון האסטרטגי. בהתאם לכך, הותאמה תכנית העבודה של הבנק לתקופת אי הוודאות בה מצוי הבנק, כך שאינה כוללת בשלב זה ועד להתבהרות מצב הדברים, יעדים ופרוייקטים ארוכי טווח הנגזרים מהתכנית האסטרטגית.

נוכח הכרעת בית הדין לתחרות מיום ה-28 בנובמבר, 2019, לפיה קיבל בית הדין את העררים שהגישו בעלי השליטה בבנק, הבנק ובנק מזרחי, תתכן ירידה בסיכון האסטרטגי. אם לא יהיה מיזוג קיים פוטנציאל לעליית הסיכון האסטרטגי.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקיימים מעקב ופיקוח הדוקים ממשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות החלטת בית הדין לתחרות, כמפורט לעיל, על הסיכון האסטרטגי, בין היתר באמצעות וועדת דירקטוריון ייעודית למעקב אחר התפתחות הסיכונים לתקופה ויישום צעדי הפחתה. הבנק ימשיך לעקוב ולבחון את הצעדים הנדרשים.

כמו כן, יזמות רגולטוריות בתחום האשראי הצרכני עלולות להשפיע על מידת יישום היעדים ארוכי הטווח של הבנק. בפרט, שיפור היכולות הנובעות משימוש במאגר נתוני אשראי, המאפשר לכל גוף לקבל מידע אגרסיבי על כל לקוח במערכת הבנקאית, ומ-Open API, המאפשר לנותני שירות להתחבר למערכות הבנק ולשלוף מידע עדכני בזמן אמת על הלקוח, צפויים להגביר את התחרות בקרב הלקוחות הקמעונאיים, ובכלל זה מול גופים חוץ בנקאיים. בנוסף, המשך סביבת הריבית הנמוכה, משפיעה על יכולת שיפור הרווחיות והתשואה בטווח הקצר.

לפרוט נוסף בהקשר זה, ראה סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ו"מערכות המידע והמחשוב של הבנק", וכן באור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019.

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. בנקים עשויים להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותם וסיכונים אלו עלולים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כמו: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון הנזילות). תיתכן גם חשיפה לסיכון מוניטין כתוצאה מהאפשרות שיוחס לבנק קשר לגורם היוצר מפגע סביבתי.

סיכון אשראי הנובע מסיכון סביבתי מוגדר כסיכון לפגיעה ביכולת החזר האשראי של הלווה עקב הפרת חוק המביאה להטלת קנסות כספיים משמעותיים, עלויות בלתי צפויות לשם עמידה בדרישות הדין, פגיעה ברווחיות הלווה ובמוניטין שלו עקב תוצאות פעילותו בהיבט הסביבתי, חשיפה לתביעות משפטיות כנגד הבנק המממן וכו'. במסגרת סיכון האשראי נכלל גם סיכון לחשיפה בביטחונות - חשיפה לפגיעה בערך בטוחה כתוצאה ממפגעים סביבתיים שונים.

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות בעולם ובארץ לפוטנציאל חשיפתם של מוסדות פיננסיים לסיכון הנובע ממפגעים סביבתיים ומאי קיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. בחודש יוני 2009 פרסם המפקח על הבנקים מכתב לעניין הסיכונים הסביבתיים בתאגידים בנקאיים ועל פיו על התאגיד הבנקאי לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים. הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים להם חשוף הבנק.

האחריות לניהול החשיפה לסיכונים סביבתיים בהיבטי אשראי בבנק הינה של ראש אגף עסקים / ראש אגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בהתאם לגורם המטפל בלווה הפרטני. ההיבטים של הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בתפעול הבנק הינם באחריות אגף משאבים.

מדיניות ניהול הסיכונים הסביבתיים של הבנק, בהיבטי האשראי, מפורטת במסמך מדיניות ניהול האשראי העסקי והמסחרי. במסגרת המדיניות נקבעו רמות סיכון, אוכלוסיות וענפים ספציפיים, סכומי סף ותהליך קבלת חוות דעת לגבי לווים שעיסוקם מהווה פוטנציאל לסיכון סביבתי מהותי. כחלק מההערכות לניהול הסיכונים הסביבתיים הבנק נעזר בחברה חיצונית להכנת חוות הדעת לבחינת הפוטנציאל לסיכון סביבתי לגבי לווים אלו.

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

ביום 6 באוקטובר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, בהמשך לאישור הדירקטוריון מיום 31 באוגוסט 2016 ולאישור ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי משרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול לנושאי המשרה"), שהחליפה את מדיניות התגמול שאישרה האסיפה הכללית של הבנק ביום 6 בפברואר 2014 ואת נוסחת המענקים שנכללה במסגרתה¹. מדיניות התגמול האמורה נערכה בשים לב לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"), להוראות חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן "חוק מגבלת תגמול") ולהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. לפרטים אודות מדיניות התגמול לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה וכן לשיקולים והעקרונות שהנחו את ועדת התגמול והדירקטוריון בקביעת מדיניות התגמול, ראו על דרך ההפניה, דוח זימון אסיפה כללית מיום 31 באוגוסט 2016 (אסמכתא מס': 2016-01-115039) וכן דוח תוצאות אסיפה כללית מיום 6 באוקטובר 2016 (אסמכתא מס': 2016-01-060357).

ביום 4 בנובמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, עדכון למדיניות התגמול לנושאי המשרה של הבנק. המדיניות המעודכנת נכנסה לתוקפה ביום אישור האסיפה הכללית ותחול מיום 1.1.2020 עד לשנת 2022 (כולל). השינויים העיקריים בין מדיניות התגמול הקודמת לבין מדיניות התגמול החדשה הינם כדלקמן:

הוסף למען הזהירות סעיף כללי לפיו תנאי כהונה והעסקה של נושאי המשרה, לרבות המשכורת ויתר הרכיבים הקבועים וכן המענקים המשתנים, יקבעו כך שסך כל התגמול לנושא משרה יעמוד בהוראות הקבועות בחוק מגבלת התגמול; הוספה סמכות של ועדת התגמול והדירקטוריון לאשר במקרים חריגים סכום מענק משתנה בגין אירועים מיוחדים, למי מנושאי המשרה, שלא יעלה על 2 משכורות חודשיות ממוצעות של נושא משרה, וזאת בשל אירוע חריג, כגון השלמת פרויקט חד פעמי, שינוי מבנה מהותי או תרומה מיוחדת להשגת יעדי הבנק. המענק המיוחד כפוף לכללים הקבועים בהוראות הדין לעניין תשלום מענקים; במסגרת פרק "ביטוח, שיפוי ופטור מאחריות לנושאי משרה בבנק" עודכנו תנאי המסגרת בהם הוסמך הבנק לרכוש פוליסת ביטוח נושאי משרה לנושאי משרה ודירקטורים בבנק וחברות הבנות שלו. זאת, בשים לב להגדלת הכיסוי הביטוחי של הבנק החל משנת 2018 ונוכח האחריות הרבה המוטלת על נושאי המשרה בבנק והסיכונים אליהם חשוף הבנק דרך כלל, ובפרט על רקע הסיכונים הנובעים מתנאי אי הודאות בהם פועל הבנק ובשים לב לחקיקה ולרגולציה הרלוונטית. כן הוספה התייחסות לפיה הבנק מוסמך לרכוש פוליסת ביטוח בגין אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים בבנק ובחברות הבנות שלו מסוג Run Off וזאת לפני מכירה, העברה, מיזוג או היווצרות שליטה בבנק על ידי גוף או אדם כלשהו בכל דרך שהיא; נוספה תניה כי השיעור המירבי לפיצויים המוגדלים לנושאי משרה שהעסקתם בבנק הסתיימה עקב שינוי מבני בבנק, לרבות מיזוג ו/או הצעת רכש לא יעלה במקרה של פיטורין או פרישה על 250%; נוספה הבהרה לסעיף במדיניות הקיימת שמאפשר לבנק לכלול בהסכמים עד 6 חודשי אי תחרות, ולפיה בתקופת אי התחרות עשוי נושא המשרה להיות זכאי למשכורת ולתנאים נלווים; נוספה הבהרה לפיה תנאי כהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון יקבעו כך שסך התגמול ליו"ר הדירקטוריון יעמוד בהוראות הקבועות בחוק מגבלת התגמול.

לפרטים נוספים, ראו גם תיאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בביאור ה-21 – הטבות לעובדים - מדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2019. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בבנק, ראו פרק שכר בכירים וכן ביאור ה-21 – הטבות לעובדים - חוזים אישיים בדוחות הכספיים.

גילוי איכותי על התגמול (REMA)

מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

דירקטוריון הבנק הוא הגוף המוסמך לאשר את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק (בכפוף לאישור האסיפה הכללית כמפורט להלן) ולעובדי הבנק בהתאם להוראות הדין לאחר שקילת המלצות ועדת התגמול שמונתה על ידיו. לאישור הדירקטוריון מובאים תנאי העסקה של נושאי המשרה בבנק ועובדים בכירים (המתוגמלים על פי מנגנון תגמול משתנה) שאינם בהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי של עובדי הבנק. כמו כן מאשר הדירקטוריון את העקרונות והסכמי התגמול של עובדי הבנק שאינם נושאי משרה בכירה וזאת לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול.

כמו כן, מפקח הדירקטוריון על יישום מדיניות התגמול ובוחן מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את הצורך בהתאמתה להוראה 301A (אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מסיבה אחרת).

¹ מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק שאושרה בשנת 2016 נכנסה לתוקפה ביום אישור האסיפה הכללית וחלה עד לשנת 2019 (כולל).

הגוף העיקרי שהוסמך על ידי הדירקטוריון לפקח על נושא התגמול הינו ועדת התגמול שהוסמכה, בין היתר, לדון ולהמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול לעובדים ולנושאי משרה בבנק, לבחון עמידתה של המדיניות בהוראות הדין, השפעתה של מדיניות התגמול על פרופיל הסיכון של הבנק והתאמתה לתיאבון הסיכון של הבנק, וזאת בתדירות של אחת לשנה לפחות. כן דנה ועדת התגמול באישור מנגנוני תגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה ובהתקשרויות עם נושאי משרה בבנק לעניין תגמולם, תוך התייחסות לעניינים המפורטים במדיניות התגמול, על מנת להבטיח כי ההסכמים הולמים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק. המלצותיה מובאות לאישור הדירקטוריון.

הועדה מורכבת מדירקטורים חיצוניים ומדירקטורים בלתי תלויים בלבד, ומכהנים בה כל הדירקטורים החיצוניים שמונו בהתאם לחוק החברות ומכהנים בדירקטוריון הבנק.

כאמור לעיל, עד לשנת 2019 חלה מדיניות התגמול שאושרה ביום 6 באוקטובר 2016 וביום 4 בנובמבר 2019 אושרה מדיניות תגמול עדכנית לנושאי המשרה בבנק שחלה משנת 2020, כפי שפורט לעיל. כמו כן, אישר דירקטוריון הבנק לאחרונה בחודש מאי 2019, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, עדכון של מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק ובכלל זה ביחס לתנאי הכהונה והעסקה של עובדים מרכזיים (כמפורט להלן) אחרים שאינם נושאי משרה בבנק וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A: "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי", על עדכוניה.

במסגרת מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, מוגדרת רשימת התפקידים של עובדים מרכזיים שהינם עובדים אשר לפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, בהתאם להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. כך הוגדרו כעובדים מרכזיים (בנוסף לנושאי המשרה הבכירה בבנק כהגדרתם בהוראה 301A) גם ראשי מערכים בבנק, ככל שאינם מועסקים במסגרת ההסכם הקיבוצי החל על מנהלים בבנק וכן דילרים מסויימים בנוסטרו ובחדר עסקות. כן הובהר, כי מדיניות התגמול לעניין אותם עובדים מרכזיים, שכל תגמולם נקבע על פי ההסכם הקיבוצי, תהיה ההסכם הקיבוצי עצמו.

עקרונות מדיניות התגמול לעובדי הבנק חלים גם על תגמול עובדים בחברות הבת של הבנק, וההתייחסות במדיניות ליעדי ביצוע יחידתיים תחול בשינויים המתחייבים גם ביחס לחברות הבת. מבלי לגרוע מכך, נקבע במדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי חברות בנות החייבות באישור מדיניות תגמול בהתאם להוראה 301-A, תאמצנה מדיניות תגמול תוך התחשבות בעקרונות הקבועים במדיניות התגמול המוסדרת במסמך זה.

לעניין עובדים מרכזיים (לרבות נושאי משרה) מדיניות התגמול חלה על תנאי כהונה והעסקה שיאושרו לעובדים אלו החל ממועד אישור מדיניות התגמול על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק, ואין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות הקיימות (ובנוסחאות תגמול לעובדים או לקבוצות עובדים) במועד אישור מדיניות התגמול, בין הבנק לבין העובדים האמורים לעניין תנאי כהונתם והעסקתם בבנק, בכפוף לאמור בהוראות הדין (לרבות הקבוע בחוק מגבלת התגמול והוראה A301 להוראות ניהול בנקאי תקין).

מסמכי מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק מובאים לדיון ולאישור האורגנים המוסמכים של הבנק אחת לשלוש שנים. דירקטוריון הבנק וועדת התגמול מפקחים ומקיימים מעקב לפחות אחת לשנה אחר ישומה בפועל ובוחנים את הצורך בהתאמתם, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתם או מטעמים אחרים, ובכלל זה כי המדיניות מקדמת את המטרות והיעדים אותם היא באה להגשים.

טבלה 30: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק

נדבך 3

עובדים מרכזיים בבנק		עובדים מרכזיים בבנק
עובדים מרכזיים בבנק		עובדים מרכזיים בבנק
2018	2019	עובדים מרכזיים בבנק
10 ¹	9	דירקטורים (כולל יו"ר)
9	9 ²	מנכ"ל, חברי הנהלה, יוהמ"ש ומבקר פנימי
8	6	עובדים מרכזיים אחרים
27	24	סך הכל

1. על מניין הדירקטורים נמנה ד"ר זלמן סגל, אשר סיים את כהונתו ב-8 בפברואר 2019.

2. ד"ר עקיבא שטרנברג סיים כהונתו כמבקר פנימי ראשי ב-31 בינואר 2020.

המטרות והעקרונות העומדים בבסיסה של מדיניות התגמול לנושאי משרה ולעובדים בבנק, כוללים יצירת מערכת תמריצים לעובדי הבנק, במסגרת הסדרי השכר הקיימים בבנק, קביעת הסדר תגמול לנושאי המשרה בבנק המבוססים על ביצועיהם בפועל ועל מידת תרומתם להשגת היעדים שקבע דירקטוריון הבנק במסגרת תכנית העבודה והאסטרטגיה ארוכת הטווח של הבנק וכן על כישוריהם, ניסיונם המקצועי והישגיהם. כל זאת, תוך הקפדה על עמידה בתיאבון הסיכון ואי נטילת סיכונים חריגים מעבר לסיבולת הסיכון של הבנק, ותוך שמירה על בסיס הון איתן ותמרוץ עובדים המאיישים תפקידי בקרה ופיקוח, בשים לב לחשיבות ורגישות תפקידיהם.

בקביעת מדיניות התגמול, הובא בחשבון רצון הבנק לשמר ולפתח את שדירת הניהול והעובדים הקיימים בבנק תוך שמירה על מבנה תמריצים הולם, הכל בהתחשב בשיקולים ארגוניים כגון: עלויות תגמול ופערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים בבנק, אופי פעילותו של הבנק, תכנית העבודה, מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, תוצאותיו העסקיות על פני זמן ובהתחשב בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות ובגודלו של הבנק בהשוואה למערכת הבנקאית.

זאת ועוד, בגיבוש ועדכון "המדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה" בבנק, שקלו חברי ועדת התגמול והדירקטוריון גם את העניינים, המפורטים בהוראת סעיף 267ב(א) ובתוספת הראשונה א' לחוק החברות, וביניהם את העניינים שחובה להתייחס אליהם במדיניות התגמול וכן את ההוראות שחובה לקבוע במדיניות התגמול, והכל תוך התאמת עקרונות מדיניות התגמול למטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, לגודלו של הבנק, להיקף פעילותו ולאופי עסקיו ותוצאותיו על פני זמן.

עוד שקלו והתייחסו חברי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק במסגרת אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק, לפי העניין, לעדכוני רגולציה רלוונטיים לקביעת מדיניות התגמול, ובין היתר להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים ולהוראות חוק מגבלת תגמול והכללים והמגבלות שנקבעו במסגרתו וכן למכלול תנאי ההעסקה הקיימים של נושאי המשרה בבנק ובכלל זה להיקפים המירבי של רכיבי התגמול הקבוע והמשתנה וליחסים ביניהם, ליחסים בין מכלול התגמול של נושאי המשרה לתגמול עובדי הבנק האחרים כולל עובדי קבלן.

לעניין נושאי משרה העוסקים בביקורת ובבקרה וביניהם, המבקר הפנימי, מנהלת הסיכונים הראשית והיעצת המשפטית הראשית של הבנק נקבע מנגנון תגמול משתנה אשר מבטיח אי תלות של גובה התגמול בעסקים עליהם הם מפקחים, שכן התגמול המשתנה שלהם אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שעל פעילותם הם מפקחים, אלא בעמידתם בפרמטרים רלוונטיים לתחום פעילותם ואחריותם (בכפוף לכך שתוצאות הבנק בכללותן עמדו בתנאי סף שהוגדרו במדיניות התגמול). לכל אחד מנושאי המשרה האמורים יוחס היקף מענק מרבי (שהוגדר במספר משכורות מירבי לכל אחד מאותם נושאי משרה). אישור המענק בפועל בכפוף למספר המשכורות המירבי שהוגדר במדיניות נתון לשיקול דעת ועדת התגמול והדירקטוריון לאחר שישקלו פרמטרים שונים המתייחסים לתפקודם והתנהלותם של נושאי המשרה כמפורט במדיניות התגמול ולכללי המדיניות.

לעניין עובדים אחרים העוסקים בסיכונים ובציות שאינם נושאי משרה נקבע במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי הקריטריונים לתגמול שלהם יביאו בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים המוטלים עליהם ויכללו תמריצי תגמול שינתנו על בסיס עמידה ביעדים התורמים, בין היתר, לאפקטיביות הבקרה בבנק וליכולת גיוס ושימור עובדים מוכשרים ולא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים והכל תוך חתירה לעמידה ביעדים העסקיים של הבנק, באופן שלא יפגע באי התלות שלהם ובכפוף לתקציב שנקבע במסגרת ההסכמים הקיבוציים. עקרונות אלו ייושמו בתכניות מענקים שתאושרנה מעת לעת לעובדים העוסקים בסיכונים וציות, שאינם מועסקים תחת תנאיו של ההסכם הקיבוצי למנהלים בבנק.

תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

נדבך 3

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, כתנאי סף לזכאות נושאי המשרה למענקים, יעד של עמידה של הבנק בשיעור תשואה להון מינימלי לעניין תשלום מענק שיקבע מראש על ידי הדירקטוריון בעת אישור תכנית העבודה ויעד של עמידה בסיבולת הסיכון ליחס הלימות ההון של הבנק כפי שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בתכנית העבודה לשנה הקלנדרית הרלוונטית. ככל שהבנק יעמוד בתנאי הסף האמורים, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לאשר מענק למי מנושאי המשרה, וזאת לאחר שישקלו שורה של פרמטרים הכוללים לצד מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו בתכנית העבודה הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, בין היתר, גם פרמטרים של ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק וכן דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה. יוצא אפוא שתנאי הסף לתשלום מענקים לנושאי המשרה, כמו גם הפרמטרים והמדדים להערכת נושאי המשרה בבנק ושעל בסיסם ישקל מתן המענק לנושאי המשרה וסכום המענק, כוללים מדדים שנועדו להבטיח יציבות ועמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים, ובין היתר, עמידתם של נושאי המשרה במגבלות ובכללים, לרבות בתיאבון וסיבולת סיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר הדירקטוריון, עמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים ציות להוראות הדין וממצאי דוחות ביקורת המתייחסים לפעילותם ולתחום אחריותם, לרבות בתחומי ניהול הסיכונים שבאחריותם.

לגבי עובדים מרכזיים - במסגרת תכניות תגמול פרטניות שולבו מדדי תגמול הכוללים עמידה במגבלות ניהול הסיכונים, ציון ביקורת פנימית ועמידה בציות לחוקים תקנות והנחיות רגולטוריות.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה בבנק כלולות הוראות בהתאם להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים, לפיהן כל תגמול משתנה לנושא משרה או לעובד מרכזי יוענק וישולם בכפוף להתניה שהתגמול המשתנה כולו או חלקו הינו בר השבה בהתקיים קריטריונים להשבה המפורטים במדיניות התגמול, וזאת לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, (ולעניין נושא משרה עד שבע (7) שנים בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות). הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים בבנק (בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה). בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה הובהר כי מדיניות התגמול אינה מהווה התחייבות של הבנק למתן מענקים וכי מוקנית לדירקטוריון סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת, ולקבוע את גובה ההפחתה ובמקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכת או בבנק, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

מדיניות התגמול לנושאי משרה כוללת כללים בעניין פריסה ו/או דחייה של מענקים, בהתאם לקבוע בה. כך, בהתאם למנגנון הדחיה העדכני שנקבע במדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, לאחר חישוב ואישור גובה המענק בגין שנה מסוימת ישולם המענק לנושא המשרה. יחד עם זאת, במקרה שבו יעלה סך המענק השנתי המשתנה לנושא המשרה בגין שנה קלנדרית על 40% מהתגמול הקבוע שלו באותה שנה, אזי מחצית (50%) מסך המענק לו הוא זכאי בגין אותה שנה תדחה ותשולם לנושא המשרה בפועל בחלקים שווים בכל אחת משלוש השנים העוקבות לשנה הקלנדרית בה אושר המענק. התשלומים הנדחים צמודים למדד המחירים לצרכן ממועד אישור המענק.

חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי בכל שנת דחיה ישולם (יבשיל) בכפוף לכך שהתשואה השנתית להון של הבנק תעמוד על 2% לפחות. לא עמד הבנק בתנאי ההבשלה הנ"ל ידחה חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי למועד הבא שבו יעמוד הבנק בתנאים הנ"ל. גם במדיניות התגמול לעובדים מרכזיים נקבע מנגנון פריסה אם היקף התגמול המשתנה יעלה על שיעור מינימלי שנקבע במסגרתה, ולעניין מענקים לחלק מהעובדים המרכזיים, כפופים התשלומים הנדחים למנגנוני הפחתה ו/או הקפאת תשלומים שנדחו (עם אפשרות לביטול זכאות למענקים שנדחו והוקפאו) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים שאושרו להם.

כן מגבילה מדיניות התגמול את היקף התגמול המשתנה שניתן לשלם לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים, שעה שהיא קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A). כמו כן, קיימת במדיניות התגמול התניה לפיה מדיניות התגמול ותנאי הכהונה והעסקה כפופים לכללים ולמגבלות הקבועים בחוק מגבלת התגמול.

על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

נדבך 3

כפי שפורט לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר מענקים למי מנושאי המשרה הבכירים בבנק, בכפוף להתקיימות תנאי הסף המתייחסים לביצועי הבנק (שיעור תשואת הבנק ועמידתו בסיבולת סיכון ליחס הלימות הון שאישר הדירקטוריון), וכן לאחר שקילת פרמטרים נוספים שבוחנים את ביצועי נושאי המשרה (בין היתר את מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו פרטנית במסגרת תכנית העבודה של הבנק הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק ודוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה הבכיר וכן בשים לב להשוואת תוצאות הבנק לעומת המערכת הבנקאית) וכן על סמך ההערכה האישית של נושא המשרה, כך שתגמול נושא המשרה וסכומו מותנה בביצועי הבנק ובביצועיהם של נושאי המשרה.

גם תכניות המענקים לעובדים מרכזיים אחרים, בוחנות את ביצועי העובד, על פי קריטריונים שנקבעו מראש בהתאם לתחום פעילותו ואחריותו של העובד בשים לב לפרמטרים המיוחסים לביצועי הבנק והיחידה בה פועל העובד בתקופת הערכת הביצועים, וזאת בשילוב עם ציונים שיוענקו למבחנים בתחום הבקרה-ניהול סיכונים, ציות וביקורת שיכולים להפחית את הערכת העובד עד שלילת המענק שלו במקרים קיצוניים. סך המענק המירבי לעובד מוגבל בתקרה שהוגדרה מראש.

במקרה של ביצועים חלשים המגיעים עד כדי אי עמידה בתנאי הסף או במדדים שנקבעו בתכניות התגמול לא יהיו נושאי המשרה או העובדים המרכזיים, זכאים למענקים. כן נקבעה במסגרת תכנית המענקים החלה על חלק מהעובדים המרכזיים, הוראה בעניין הקפאת מענקים שנפרסו וביטול הזכאות לקבלת החלק שנדחה מתוך המענק במקרה של ביצועים שנופלים מתחת לסף שהוגדר בתכניות המענקים החלות עליהם ובמדיניות התגמול לנושאי המשרה נקבע כלל לדחיית תשלום מענקים שנפרסו (בהתאם לכללי המדיניות), במקרה בו התשואה השנתית של הבנק נופלת מתחת לסף שהוגדר במדיניות התגמול.

בנוסף, מוקנית לדירקטוריון בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה, כפי שצויין לעיל, סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחתו ולקבוע את גובה ההפחתה וכן לקבוע במקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, אשר ינומקו בהחלטתו, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

נדבך 3

כפי שצויין לעיל במסגרת מדיניות התגמול נקבע מנגנון דחיית תשלום מענקים, בשים לב להיקף המענק ביחס לתגמול הקבוע באותה שנה.

כמו כן, נקבע ביחס למענקים לחלק מהעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) כי אלו כפופים למנגנוני הפחתה ממענקים שנדחו או מנגנוני "הקפאת" תשלומים שנדחו ואף ביטול הזכאות לקבלתם בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים החלות עליהם.

בנוסף, בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות התגמול יכול שעובד מרכזי ידרש להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי, ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס להוראה (ובנסיבות חריגות המוגדרות במדיניות התגמול לנושאי משרה - ניתן להאריך תקופת ההשבה ביחס לנושא משרה בעד שנתיים נוספות).

בנוסף לכך, במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

עוד על פי מדיניות התגמול, תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר, בכפוף לכללים הקבועים במדיניות.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע באותה השנה. בתנאים חריגים ובכפוף להוראות הדין הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה בגין שנה קלנדרית יגיע לעד 200% מהתגמול הקבוע, וזאת בכפוף לכללי הדין וקבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי הדין.

תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור

לבנק אין תכניות תגמול משתנה במניות או מכשירים מבוססי מניות.

- להלן גילוי כמותי של מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (כולל נושאי משרה בכירה) במהלך שנת הדיווח:
- ועדת התגמול התכנסה 9 פעמים במהלך שנת הדיווח, ושולם לחבריה תגמול בסך 63,750 ש"ח (לא כולל מע"מ).
 - 16 עובדים מרכזיים קיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח.
 - במהלך שנת הדיווח הוענק בונוס מובטח שאינו תלוי בביצועים בסך כ-0.1 מיליון ש"ח.
 - במהלך שנת הדיווח לא הוענק מענק בעת החתימה.
 - במהלך שנת הדיווח שולמו תשלומי פיצויים מעל 100% לעובד מרכזי בסך של כ-0.9 מיליון ש"ח.
 - סך התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח כ-1.0 מיליון ש"ח.
 - הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות: 7.2 מיליון ש"ח.
- במהלך שנת הדיווח לא היו הפחתות עקב התאמות מפורשות או משתמעות בדיעבד.

טבלה 31: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים (REM1) נדבר 3

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019						
עובדים מרכזיים אחרים		נושאי משרה בכירים *		עובדים מרכזיים אחרים		נושאי משרה בכירים *		
נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	
-	7.0	-	21.5	-	5	-	18	תגמול קבוע
								מבוסס מזומן מניות ומכשירים מבוססי מניות אחרים
1.7	-	-	-	2.1	-	1.9	-	תגמול משתנה
								מבוסס מזומן מניות ומכשירים מבוססי מניות אחרים

* כולל יו"ר.

לפירוט התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התשל"ל 1970, ראה פרק על ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם.

טבלה 32: תשלומים מיוחדים (REM2)

תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים	
מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים*	סך הכל
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2019					
0.9	1	0.7	11	11	0.7
		0.4	5	5	0.4
ליום 31 בדצמבר 2018					
		0.4	12	12	0.4
		1.6	7	7	1.6

* בהתייחס למי שקיבלו "תשלומים מיוחדים" בלבד, ולרבות נושאי משרה ועובדים מרכזיים שחדלו לכהן בתפקידם.

טבלה 33: תגמול נדחה (REM3)

ה	ד	ג	ב	א	
			מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה		
הסכום הכולל של התגמול הנדחה (paid out) ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה *	תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2019					
					נושאי משרה בכירה
0.7				1.9	מזומן מניות מכשירים מבוססי זמן אחר
					עובדים מרכזיים אחרים
0.4				2.1	מזומן מניות מכשירים מבוססי זמן אחר
1.1				4.0	סה"כ

* תשלום סכומי המענקים בפועל בגין שנה זו יבוצע בכפוף לאישור תשלום מענקים לעובדי הבנק בגין שנת 2019.

שירה רדובן
מנהלת סיכונים ראשית

שבי שמר
מנהלת כללית

זאב אבלס
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח:

תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

טבלה 34: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

	א	ג	ד	ו	ז
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון שוק	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2019					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	6,907	6,761	146	-	-
ניירות ערך	8,404	7,119	132	1,285	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	2	2	-	-	-
אשראי לציבור	26,119	26,119	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(246)	-	-	-	(246)
אשראי לציבור, נטו	25,873	26,119	-	-	(246)
בניינים וציוד	228	228	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים	526	-	526	287	-
נכסים אחרים	527	527	-	-	-
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-
סך נכסים	42,467	40,756	804	1,572	(246)
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	31,668	-	-	-	31,668
פיקדונות מבנקים	322	-	-	-	322
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	4,818	-	-	-	4,818
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	650	-	650	338	-
התחייבויות אחרות	2,371	-	-	-	2,371
סך התחייבויות	39,829	-	650	338	39,191

טבלה 34: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

א	ג	ד	ו	ז	
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	לא כפופים
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2018					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	9,440	9,430	10	-	-
ניירות ערך	5,583	4,902	167	681	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	568	568	-	-	-
אשראי לציבור	24,408	24,408	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(256)	(18)	-	-	(238)
אשראי לציבור, נטו	24,152	24,390	-	-	(238)
בניינים וציוד	241	241	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים	642	642	642	490	-
נכסים אחרים	622	610	-	-	12
נכסים מוחזקים למכירה	68	68	-	-	-
סך נכסים	41,316	40,209	819	1,171	(226)
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	31,905	-	-	-	31,905
פיקדונות מבנקים	319	-	-	-	319
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	3,637	-	-	-	3,637
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	482	-	482	315	-
התחייבויות אחרות	2,475	-	-	-	2,475
סך התחייבויות	38,818	-	482	315	38,336

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

טבלה 35: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)

גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	
במיליוני ש"ח			
			נכסים
	9,440	6,907	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	5,583	8,404	ניירות ערך
ה'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	5,583	8,404	מזה: ניירות ערך אחרים
	568	2	ניירות ערך שנשאלות או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר

טבלה 35: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	
			במיליוני ש"ח
	24,408	26,119	אשראי לציבור
	(256)	(246)	הפרשה להפסדי אשראי
י-1	(238)	(246)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(18)	-	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	24,152	25,873	אשראי לציבור, נטו
	-	-	אשראי לממשלה
	241	228	בניינים וציוד
	642	526	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	622	527	נכסים אחרים
	300	327	מזה: נכסי מס נדחה
ז'	15	31	מזה: נכסי מס נדחה בגין הפרשי עיתוי שנוכו מההון
	322	200	מזה: נכסים אחרים נוספים
	68	-	נכסים מוחזקים למכירה
	<u>41,316</u>	<u>42,467</u>	סך כל הנכסים
	31,905	31,668	פיקדונות הציבור
	319	322	פיקדונות מבנקים
	-	-	פיקדונות הממשלה
	3,637	4,818	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	2,971	4,275	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	666	543	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
	518	520	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
ח+ט'	148	23	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	482	650	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
ד'	1	7	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	2,475	2,371	התחייבויות אחרות
י-2	26	21	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	<u>38,818</u>	<u>39,829</u>	סך כל ההתחייבויות
	2,498	2,638	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
א'	952	952	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
ב'	1,566	1,635	מזה: עודפים
ג'	(46)	25	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
ג'	26	26	מזה: קרנות הון
	<u>2,498</u>	<u>2,638</u>	סך כל ההון העצמי
	<u>41,316</u>	<u>42,467</u>	סך כל ההתחייבויות וההון

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

טבלה 36: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

ה	ד	ג	ב	א	
פריטים שחלה עליהם:					
מסגרת סיכון שוק	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי	סה"כ	במיליוני ש"ח
ליום 31 בדצמבר 2019					
1,572	804	-	40,756	43,132	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
338	650	-		988	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
1,234	154	-	40,756	42,144	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	2,658	2,658	סכומים חוץ מאזניים
-	343	-	-	343	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
-	-	-	-	-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
1,234	497	-	43,414	45,145	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
ליום 31 בדצמבר 2018					
1,171	819	-	40,209	42,199	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
315	482	-	-	797	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
856	337	-	40,209	41,402	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	2,754	2,754	סכומים חוץ מאזניים
-	384	-	-	384	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
-	-	-	-	-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
856	721	-	42,963	44,540	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות